

Złożenie pracy online:
2025-02-21 07:20:33
Kod pracy:
22065/46476/CloudA

Sonia Nowak
(nr albumu: 27112)

Praca magisterska

Przyczyny braku poczucia przywiązania matek wobec dzieci: Wielokrotne studium przypadku

Causes of Mothers' Lack of Attachment to Their Children: A Multiple Case Study

Wydział: Wyższa Szkoła Biznesu - National-
Louis University

Kierunek: Psychologia

Specjalność: psychologia kliniczna i
osobowości, neuropsychologia

Promotor: dr Grzegorz Załęski

Dedukuję tę pracę wszystkim, którzy poszukują odpowiedzi na trudne pytania o relacje międzyludzkie.
Szczególne miejsce w tej dedykacji ma Edytka - dziękuję Ci za inspirację i niekończące się rozmowy.

|

Streszczenie

Praca ma charakter eksploracyjny i koncentruje się na zbadaniu przyczyn braku poczucia przywiązania matek wobec dzieci w wieku szkolnym. Wykorzystano metodę wielokrotnego studium przypadku, obejmującą pięć matek deklarujących dystans emocjonalny wobec swoich dzieci. W badaniach zastosowano podejście mieszane, łączące analizę jakościową i ilościową. Przeprowadzono wywiady półstrukturyzowane, użyto autorskiego Kwestionariusza Ankiety oraz następujących narzędzi psychometrycznych: Kwestionariusza Inteligencji Emocjonalnej (INTE), Kwestionariusza Kompetencji Społecznych (KKS), Kwestionariusza Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych (CISS), Kwestionariusza Samooceny Rosenberga (SES), Kwestionariusza Temperamentu (EAS) oraz Arkusza Obserwacyjnego do Oceny Zachowań i Postaw Badanego (oprac. St. Tucholska). Uzyskane dane empiryczne poddano analizie statystycznej i psychologicznej. Na podstawie wyników stwierdzono, że brak więzi emocjonalnej matek wobec dzieci wynika głównie z negatywnych doświadczeń z dzieciństwa, które wpływają na styl przywiązania. Ponadto istotnymi czynnikami warunkującymi dystans emocjonalny okazały się: inteligencja emocjonalna, poziom samooceny, poziom kompetencji społecznych, temperament matki i dziecka oraz sposób radzenia sobie ze stresem. W dyskusji wyników podkreślono znaczenie wsparcia psychologicznego i terapeutycznego dla matek doświadczających trudności w budowaniu więzi oraz wskazano na potrzebę dalszych badań nad długofalowymi skutkami tego zjawiska.

Słowa kluczowe

przywiązanie, macierzyństwo, dystans emocjonalny, wielokrotne studium przypadku, relacja matka-dziecko, brak więzi

Abstract

This study is exploratory in nature and focuses on examining the causes of the lack of maternal emotional attachment toward school-aged children. A multiple case study method was employed, encompassing five mothers who reported experiencing emotional distance from their children. The research utilized a mixed-methods approach, combining both qualitative and quantitative analysis. Semi-structured interviews were conducted, along with the use of a self-designed questionnaire and the following psychometric tools: Emotional Intelligence Questionnaire (INTE), Social Competence Questionnaire (KKS), Coping Inventory for Stressful Situations (CISS), Rosenberg Self-Esteem Scale (SES), Temperament Questionnaire (EAS), and the Observational Sheet for Assessing the Behavior and Attitudes of the Examined Person (developed by St. Tucholska). The collected empirical data underwent statistical and psychological analysis. The findings indicate that the lack of emotional attachment in mothers primarily stems from negative childhood experiences, which influence their attachment style. Additionally, key factors contributing to emotional distance include emotional intelligence, self-esteem, social competence, maternal and child temperament, and coping strategies for stress management. The discussion highlights the importance of psychological and therapeutic support for mothers struggling with emotional bonding difficulties and emphasizes the need for further research on the long-term consequences of this phenomenon.

Keywords

attachment, motherhood, emotional distance, multiple case study, mother-child relationship, lack of bonding

Spis treści

Wstęp.....	3
Rozdział 1. Przegląd literatury i teoretyczne podstawy badań własnych	5
1.1. Definicje kluczowych pojęć w kontekście badań własnych	5
1.2. Teoretyczne uwarunkowania przywiązania jako interakcji pomiędzy matką a dzieckiem	7
1.3. Negatywne konsekwencje braku więzi emocjonalnej pomiędzy matką a dzieckiem ...	10
1.4. Czynniki wpływające na brak więzi emocjonalnej u matki	12
1.5. Przegląd aktualnych badań naukowych dotyczących przyczyn braku poczucia przywiązania w relacji matka-dziecko	18
1.6. Podsumowanie i wnioski do badań własnych	19
Rozdział 2. Metodologia badań przyczyn braku poczucia przywiązania matek wobec dzieci	22
2.1. Wprowadzenie i uzasadnienie wyboru metody	22
2.2. Przedmiot, cel i zakres badań własnych.....	23
2.3. Problemy badawcze.....	24
2.4. Zmienne i ich wskaźniki	25
2.5. Metody i narzędzia badawcze	26
2.6. Charakterystyka grupy badanej.....	27
2.7. Procedura badawcza.....	28
2.8. Etyka badań własnych.....	30
Rozdział 3. Przedstawienie opisów przypadków i analiza badań własnych.....	32
3.1. Wprowadzenie.....	32
3.2. Opisy i analizy indywidualnych przypadków	32
3.2.1. Opis przypadku A.N.....	32
3.2.2. Opis przypadku B.K.....	39
3.2.3. Opis przypadku E.K.....	44
3.2.4. Opis przypadku K.W.....	49
3.2.5. Opis przypadku M.S.	53
3.3. Analiza jakościowa - porównanie przypadków.....	59
3.3.1. Wspólne czynniki badanych przypadków.....	59
3.3.2. Różnice między przypadkami.....	62
3.4. Analiza ilościowa – wyniki testów psychometrycznych.....	66
3.5. Wnioski z analiz badań własnych	70
3.5.1. Wnioski z analizy jakościowej.....	70
3.5.2. Wnioski z analizy ilościowej	71
Rozdział 4. Podsumowanie i dyskusja	73

4.1. Wstęp.....	73
4.2. Podsumowanie wyników badań własnych.....	73
4.3 Znaczenie wyników badań dla psychologów-praktyków	75
4.4. Praktyczne zalecenia i interwencje	76
4.4.1. Dostępne formy wsparcia psychologicznego w Polsce w kontekście badanych matek.....	77
4.5. Wskazówki do dalszych badań.....	79
4.6. Ograniczenia badań	81
4.7 Podsumowanie i weryfikacja pytań badawczych.....	82
Zakończenie	87
Bibliografia.....	89
Spis tabel	96
Spis wykresów.....	98
Załączniki	99
Załącznik nr 1. Kwestionariusz Ankiety Własnej - Relacja Matki z Dzieckiem	99
Załącznik nr 2. Scenariusz wywiadu półustrukturyzowanego	99

Wstęp

Relacja między matką a dzieckiem stanowi jedną z najważniejszych więzi w życiu człowieka, mając kluczowe znaczenie dla rozwoju emocjonalnego, społecznego oraz psychicznego dziecka (Bowlby, 1997; Ainsworth, 2015). Według teorii przywiązania Bowlby'ego (1997), wczesne doświadczenia w relacji z opiekunem kształtują długoterminowe wzorce emocjonalne, wpływając na zdolność jednostki do tworzenia bliskich więzi w dorosłym życiu. Wiąż ta jest skomplikowanym procesem, który nie zawsze rozwija się w sposób naturalny i harmonijny. Według współczesnych badań, nie wszystkie matki odczuwają spontaniczną więź ze swoimi dziećmi, skutkuje trudnościami w nawiązywaniu relacji, emocjonalnym dystansem oraz ograniczoną zdolnością do zapewnienia emocjonalnej dostępności. (Cierpiałkowska i Sęk, 2021; Płopa, 2019).

Choć istnieją badania dotyczące ogólnych wyzwań w relacjach pomiędzy rodzicem a dzieckiem, problem braku więzi emocjonalnej matek wobec dzieci w wieku szkolnym był tematem stosunkowo rzadko podejmowanym w literaturze naukowej. Większość dotychczasowych prac koncentrowała się głównie na wczesnym okresie życia dziecka oraz na depresji poporodowej jako głównym czynnikiem zakłócającym proces budowania więzi (Moreira, Gouveia, Carona, Silva i Canavarró, 2015). Niedostateczna ilość badań na temat matek, które nie doświadczyły przywiązania do swoich dzieci od momentu narodzin i nadal zmagają się z dystansem emocjonalnym w okresie późniejszego dzieciństwa, wskazuje na potrzebę eksploracji tego zagadnienia. Szczególnie istotne wydaje się zrozumienie czynników, które mogą przyczyniać się do takiego stanu rzeczy, oraz ich potencjalnych konsekwencji dla matek i ich dzieci.

W literaturze przedmiotu podkreśla się wielowymiarowość relacji rodzicielskich, wskazując na znaczenie czynników indywidualnych, takich jak m.in. styl przywiązania matki, jej doświadczenia z dzieciństwa, strategie radzenia sobie ze stresem oraz poziom inteligencji emocjonalnej (Heszen-Celińska i Sęk, 2020). Na zdolność do budowania więzi oddziałują zarówno temperament matki i dziecka, jak również społeczne oczekiwania związane z rolą macierzyńską, które prowadzą do poczucia winy i wywierają presję na dostosowanie się do określonych norm (Szymańska i Aranowska, 2021).

Celem niniejszej pracy była identyfikacja przyczyn braku więzi emocjonalnej matek wobec dzieci w wieku szkolnym oraz analiza czynników psychologicznych, które mogą mieć wpływ na to zjawisko. Ze względu na ograniczoną liczbę wcześniejszych badań na ten temat, badanie miało charakter eksploracyjny, podczas którego dążono do pogłębionego zrozumienia

mechanizmów leżących u podstaw analizowanego problemu. Praca koncentrowała się na jakościowej i ilościowej analizie pięciu przypadków matek deklarujących brak przywiązania do własnych dzieci. Wykorzystano metodę wielokrotnego studium przypadku, umożliwiającą szczegółową eksplorację indywidualnych doświadczeń oraz identyfikację wspólnych mechanizmów wpływających na analizowane zjawisko (Yin, 2024).

Badania przeprowadzono z wykorzystaniem kilku narzędzi psychometrycznych, obejmujących *Kwestionariusz Inteligencji Emocjonalnej* (INTE) (Jaworowska i Matczak, 2008), *Kwestionariusz Kompetencji Społecznych* (KKS) (Matczak, 2001), *Kwestionariusz Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych* (CISS) (Jaworowska i Strelau, 2020), *Kwestionariusz Samooceny Rosenberga* (SES) (Łaguna, Lachowicz-Tabaczek i Dzwonkowska, 2008) oraz *Kwestionariusz Temperamentu* (EAS) (Oniszczenko i Drwał, 1997). Dodatkowo przeprowadzono wywiad półustrukturyzowany inspirowany *Kwestionariuszem Stylów Przywiązania* (ASQ) oraz *Kwestionariuszem Doświadczeń z Dzieciństwa* (KDD), a także zastosowano *Arkusze Obserwacyjny do Oceny Zachowań i Postaw Badanego* (oprac. St. Tucholska) oraz zastosowano autorski *Kwestionariusz Ankiety Własnej - Relacja Matki z Dzieckiem*.

Oprócz odpowiedzi na podstawowy problemem badawczy, którym było określenie przyczyn braku poczucia przywiązania matek wobec dzieci w wieku szkolnym, podjęto również próbę odpowiedzi na pytania dotyczące wpływu doświadczeń z dzieciństwa matek, ich sposobów radzenia sobie ze stresem, kompetencji emocjonalnych i społecznych, samooceny, a także cech temperamentu matki i dziecka na jakość relacji rodzicielskiej.

Struktura pracy składać się będzie z czterech głównych części. Rozdział pierwszy będzie obejmował przegląd literatury dotyczącej teorii przywiązania, czynników wpływających na jakość więzi w relacji matka-dziecko oraz konsekwencji braku więzi emocjonalnej. W rozdziale drugim zaprezentowana zostanie metodologia badań własnych, opisując zastosowane narzędzia badawcze, charakterystykę grupy badawczej oraz procedurę analizy danych. Rozdział trzeci przedstawiał będzie wyniki badań, koncentrując się na analizie jakościowej z wywiadów i obserwacji oraz danych ilościowych uzyskanych z kwestionariuszy psychometrycznych. Rozdział czwarty będzie składał się z dyskusji wyników przeprowadzonych badań, ich interpretacji w świetle literatury przedmiotu oraz praktycznych implikacji dla psychologów i terapeutów. Ostatnia część pracy zawierać będzie zakończenie, spis literatury, tabel, wykresów oraz załączników.

Rozdział 1. Przegląd literatury i teoretyczne podstawy badań własnych

W niniejszym rozdziale zostaną omówione pojęcia stanowiące podstawę do zrozumienia mechanizmów wpływających na jakość relacji matka-dziecko, takie jak przywiązanie, dystans emocjonalny, poczucie winy oraz wypalenie rodzicielskie. Przedstawione zostaną również teoretyczne uwarunkowania przywiązania, w tym style przywiązania i ich wpływ na zdolność matek do budowania bliskich więzi z dziećmi. Ponadto rozdział ten zwróci uwagę na negatywne konsekwencje braku więzi emocjonalnej zarówno dla matki, jak i dziecka, a także na czynniki mogące wpływać na ten proces, takie jak temperament, społeczne oczekiwania wobec roli macierzyńskiej oraz wsparcie społeczne.

1.1. Definicje kluczowych pojęć w kontekście badań własnych

Przywiązanie. Pojęcie przywiązania jest w psychologii definiowane jako trwała, emocjonalna więź jednostki z inną osobą, która zapewnia jej poczucie bezpieczeństwa i wsparcia (Nijssens, Bleys, Casalin, Vliegen i Luyten, 2018). Bowlby, brytyjski psychiatra i psychoanalityk, twórca teorii przywiązania, zauważył, że relacje wynikające z przywiązania rozwijają się już od wczesnych lat życia i odgrywają istotną rolę w kształtowaniu umiejętności interpersonalnych oraz emocjonalnej stabilności w dorosłości sugerując, że przywiązanie to biologiczny mechanizm, który pomaga dziecku przetrwać poprzez utrzymywanie bliskości z opiekunami (Bowlby, 1997). Badania wskazują, że wzorce przywiązania kształtowane w dzieciństwie mają tendencję do utrwalania się w dorosłości. Znajduje to odzwierciedlenie w sposobie budowania relacji, radzenia sobie z konfliktami oraz zdolności do tworzenia więzi opartej na zaufaniu. Omawiany mechanizm był dostrzegany w różnych formach relacji, takich jak romantyczne związki, przyjaźnie czy relacje rodzinne (Mikulincer i Shaver, 2014). Ainsworth (2015), amerykańsko-kanadyjska psycholożka, rozszerzając teorię Bowlby'ego, wyodrębniła cztery style przywiązania: bezpieczny, unikający, lękowo-ambiwalentny i zdeorganizowany. Każdy z tych stylów wpływa na sposób reakcji jednostki na potrzeby emocjonalne innych osób, w tym własnych dzieci.

Dystans emocjonalny. Pojęcie odnoszące się do braku bliskości lub ograniczonego kontaktu emocjonalnego między osobami, które zwykle powinny być związane bliską więzią. W relacjach rodzicielskich dystans emocjonalny postrzega się jako sytuację, w której matka ma trudność z zaangażowaniem emocjonalnym, okazaniem czułości czy nawiązaniem bliskiej więzi ze swoim dzieckiem. Tego typu doświadczenie oddziałuje na jakość ich wzajemnych interakcji, a także wpływa na rozwój psychiczny dziecka oraz na stan emocjonalny matki

(Cierpiąkowska i Sęk, 2021). Jak wskazywali badacze (2021), dystans emocjonalny manifestuje się przez emocjonalne wycofanie, gdzie matka unika bliskości emocjonalnej, nie reaguje adekwatnie na potrzeby dziecka lub jest obojętna na jego uczucia. Tego rodzaju wycofanie jest reakcją obronną wynikającą z trudnych doświadczeń życiowych, stresu lub niewystarczających umiejętności radzenia sobie z emocjami. Z perspektywy dziecka, dystans wywołuje poczucie odrzucenia, co z kolei negatywnie wpływa na jego rozwój i poczucie własnej wartości (Szczepaniak, 2016). W badaniach nad dystansem emocjonalnym (Heszen-Celińska i Sęk, 2020), w relacjach rodzicielskich zwrócono uwagę, że ten stan często współwystępował z wyższymi poziomami stresu i poczuciem wypalenia rodzicielskiego. Matki doświadczające braku bliskości miały trudności z nawiązywaniem bliskich więzi i wyrażaniem ciepła wobec dziecka, co prowadziło do obniżenia jakości relacji rodzinnych. Dystans w relacji był również nasilony w przypadkach, gdy dziecko posiadało cechy charakteru, negatywnie wpływające na budowanie relacji, co dodatkowo obciążało emocjonalnie matkę i zwiększało jej poczucie wyczerpania emocjonalnego (Kadosh-Laor, Israeli-Ran, Shalev i Uzefovsky, 2023).

Poczucie winy. Jest definiowane jako złożona emocja (Howells, 2022), odgrywająca rolę w kształtowaniu tożsamości oraz regulacji zachowań w kontekście relacji społecznych. Emocja ta pojawia się w odpowiedzi na przekonanie jednostki o naruszeniu norm społecznych lub moralnych, szczególnie w odniesieniu do bliskich relacji. Jest związana nie tylko z oceną własnych działań, ale także z odpowiedzialnością wobec innych, mając tym samym szczególne znaczenie w kontekście rodzicielstwa. Doświadczanie jej wynika z biologicznych mechanizmów, które sprzyjają zachowaniom prospołecznym, oraz z procesów socjalizacji, gdzie jednostka akceptuje normy moralne i społeczne. W ten sposób rozwija się zdolność do refleksji nad własnymi działaniami oraz dążenie do naprawiania szkód wyrządzonych innym. W obszarze relacji rodzinnych poczucie winy pełni funkcję regulacyjną, wzmacniając odpowiedzialność i wpływając na sposób, w jaki rodzic postrzega swoje zachowanie wobec dziecka (2021). W kontekście rodzicielstwa chroniczne poczucie winy skutkuje nadmiernym poświęceniem, kompensacyjnym stylem wychowania lub unikaniem sytuacji wywołujących dyskomfort emocjonalny, co wpływa na rozwój dziecka i jego zdolność do samodzielnego radzenia sobie z emocjami (Luyten, Mayes, Fonagy, Target i Blatt, 2016).

Wypalenie rodzicielskie. Jest stanem emocjonalnego i fizycznego wyczerpania, skutkującym chronicznym przeciążeniem obowiązkami rodzicielskimi. Prowadzi do kształtowania się dystansu wobec dziecka oraz zmniejszenia satysfakcji z roli rodzica

(Mikolajczak i Roskam, 2020). Główne symptomy wypalenia rodzicielskiego obejmują wyczerpanie emocjonalne, utratę poczucia satysfakcji z rodzicielstwa oraz zdystansowanie wobec dziecka, prowadzące do postrzegania go jako dodatkowego źródła stresu. Zmęczenie pełnieniem roli rodzica nie dotyczy wyłącznie osób, które początkowo były silnie zaangażowane i oddane swoim obowiązkom, a z czasem stopniowo popadały w ten stan. Spotyka ono również matki, które od samego początku nie odczuwały silnej więzi emocjonalnej z dzieckiem, lecz wykonywały swoje obowiązki w sposób automatyczny, kierując się społecznymi normami i oczekiwaniami. Takie podejście potęguje negatywne uczucia wobec dziecka, a w skrajnych przypadkach prowadzi nawet do zaniedbywania jego podstawowych potrzeb (Lebert-Charron, Dorard, Boujut i Wendland, 2018). Zgodnie z literaturą przedmiotu jednym z istotnych predyktorów wypalenia rodzicielskiego jest rozdzźwięk między rzeczywistością a oczekiwaniami dotyczącymi rodzicielstwa, prowadząc do poczucia frustracji i bezsilności (Roskam, Brianda i Mikolajczak, 2018).

1.2. Teoretyczne uwarunkowania przywiązania jako interakcji pomiędzy matką a dzieckiem

Teoria przywiązania stworzona przez Bowlby'ego (1997), rozwinięta potem przez Ainsworth (2015) dostarczyła podstaw do analizy, w jaki sposób doświadczenie przywiązania w dzieciństwie wpływało na role rodzicielskie matek. Bowlby podkreślał, że wczesne relacje przywiązania kształtują wzorce emocjonalne i behawioralne determinując, jak jednostka radzi sobie z emocjami, stresem i bliskością w dorosłym życiu. Na podstawie kontynuacji badań nad przywiązaniem wyróżniono cztery style przywiązania, które zostały przedstawione poniżej:

1. Bezpieczny - cechuje się poczuciem stabilności emocjonalnej oraz zaufania, zdolnością do niezależności oraz otwartości na relacje. Osoby z tym stylem przywiązania potrafią zarówno dawać, jak i przyjmować wsparcie, a ich relacje są oparte na wzajemnym zaufaniu i otwartej komunikacji. W obliczu stresu mają tendencję do aktywnego poszukiwania wsparcia oraz elastycznego radzenia sobie z trudnościami.
2. Unikający - charakteryzuje się dystansowaniem emocjonalnym, tłumieniem emocji, brakiem zaufania, unikaniem bliskości w relacjach i dążeniem do niezależności. Osoby o tym stylu przywiązania unikają zależności w relacjach, podkreślając swoją samowystarczalność i kontrolę nad emocjami. W sytuacjach stresowych częściej polegają na sobie, unikając poszukiwania pomocy u innych.

3. Lękowo-ambiwalentny - wiąże się z dużą potrzebą bliskości, połączoną z silnym lękiem przed jej utratą, zmiennością emocji oraz nadmierną zależnością emocjonalną. Osoby z tym stylem przywiązania odczuwają niepewność co do trwałości relacji i często obawiają się odrzucenia. W obliczu stresu doświadczają intensywnego niepokoju, poszukując ciągłego wsparcia.

4. Zdezorganizowany - charakteryzuje się nieprzewidywalnymi reakcjami w relacjach, trudnościami w regulacji emocji oraz brakiem spójnych strategii radzenia sobie w sytuacjach związanych z bliskością i rozłąką. Osoby z tym stylem przywiązania doświadczały traumatycznych przeżyć w dzieciństwie. W sytuacjach stresowych reagują skrajnie – od wycofania po gwałtowne działania wynikające z nagłych emocji.

Literatura przedmiotu dotycząca wpływu relacji z własną matką na kształtowanie postaw rodzicielskich podkreśla, że jakość więzi w dzieciństwie znacząco oddziałuje na zdolność do budowania bliskich relacji w dorosłości, w tym także z własnym dzieckiem. Matki, które doświadczyły stabilnej i bezpiecznej więzi w dzieciństwie, są bardziej skłonne do okazywania emocjonalnego zaangażowania, podczas gdy kobiety, które miały trudności w relacji z własną matką, mogą przejawiać większy dystans emocjonalny wobec swoich dzieci. Mechanizm ten wiąże się z przenoszeniem wzorców przywiązania oraz sposobów radzenia sobie z emocjami (Chrzan-Dętkoś, Bidzan i Zdolska-Wawrzkiwicz, 2018). Prace Bowlby'ego i Ainsworth pozwoliły zrozumieć, jak osobiste wzorce przywiązania wpływają na podejście matek do roli rodzica oraz na ich zdolność emocjonalnego zaangażowania ukazując sposób, w jaki uwarunkowania emocjonalne, wynikające z własnych doświadczeń sprzyjały lub hamowały budowanie zdrowych więzi z dzieckiem (Bowlby, 1997). Forma zaangażowania emocjonalnego może ulegać zmianom, które wynikają z osobistych przeżyć matki, a także z potrzeb dziecka i dynamiki relacji między nimi. U matek, które początkowo miały trudności z okazywaniem emocji można zaobserwować większą otwartość na bliskość w miarę, jak dziecko staje się bardziej niezależne lub gdy relacja wymaga nowych zasobów emocjonalnych. Podobnie, matki z lękowo-ambiwalentnym stylem przywiązania mogą osiągać większą stabilność emocjonalną, jeśli ich potrzeby są odpowiednio rozpoznane i wspierane przez otoczenie. Kształtowanie się stylów przywiązania jest też ściśle powiązane z wiekiem dziecka. W miarę jak dziecko rozwija się i przechodzi kolejne etapy, matki dostosowują swoje podejście, by sprostać nowym wymaganiom emocjonalnym. Na przykład, matki z bezpiecznym stylem przywiązania są bardziej skłonne do wspierania autonomii dziecka, jednocześnie zapewniając mu poczucie bezpieczeństwa. Z kolei matki o stylu unikającym, dostrzegając potrzeby

emocjonalne dziecka w wieku szkolnym, mogą podejmować próby zmiany swojego podejścia, choć proces ten bywa dla nich trudny (Plopa, 2019). Zdolność do przekształcania własnego stylu przywiązania ma istotny wpływ na relację między matką, a dzieckiem. Matki często dokonują refleksji nad własnymi wzorcami emocjonalnymi, co skutkuje pozytywnymi zmianami, zwłaszcza przy wsparciu społecznym lub terapeutycznym (Moreira i in., 2015).

Współczesne podejścia do teorii przywiązania poszerzają jej tradycyjne ujęcie, włączając perspektywę neurobiologiczną i psychologiczną oraz podkreślając, jak ważne są biologiczne i hormonalne czynniki w procesie tworzenia więzi emocjonalnych. Badania neurobiologiczne wykazały, że związki chemiczne, takie jak oksytocyna i dopamina, są istotne w kształtowaniu i podtrzymywaniu więzi między matką a dzieckiem. Oksytocyna, nazywana także *hormonem miłości*, jest szczególnie istotna w procesie tworzenia więzi, gdyż wpływa na zwiększenie uczucia ciepła, zaufania i gotowości do opieki (Feldman i Bakermans-Kranenburg, 2017). Dopamina, kolejny hormon zaangażowany w proces tworzenia więzi, odpowiada za wzmacnianie uczucia nagrody i satysfakcji, które towarzyszą interakcjom rodzicielskim. Uwalnianie dopaminy w odpowiedzi na pozytywne interakcje z dzieckiem sprzyja tworzeniu pozytywnych wzorców emocjonalnych u matek, wzmacniając ich zaangażowanie w opiekę nad dzieckiem. W połączeniu z oksytocyną, dopamina wspomaga proces regulacji emocji i wzmacnia przywiązanie, mając bezpośrednie znaczenie dla jakości relacji matka-dziecko oraz dla emocjonalnego rozwoju dziecka (Strathearn, 2011). Badania psychologiczne podkreśliły również znaczenie genetyki oraz czynników środowiskowych w kształtowaniu stylów przywiązania. Genetyczne predyspozycje mogą determinować reakcje emocjonalne matek i ich zdolność do adaptacji w stresujących sytuacjach, co z kolei wpływa na jakość więzi opartej na przywiązaniu. Oddziaływania środowiskowe, takie jak wsparcie społeczne, własne doświadczenia matek z dzieciństwa oraz ich aktualne doświadczenia życiowe, odgrywają dużą rolę w rozwoju stylu przywiązania, a matki, mające możliwość przetworzenia własnych trudnych doświadczeń, mogą lepiej radzić sobie w roli rodzica, nawet jeśli ich styl przywiązania nie był bezpieczny (Golds, De Kruiff i Macbeth, 2019).

Równolegle z popularnością teorii przywiązania, rozwija się także jej krytyka, podkreślając liczne ograniczenia, związane przede wszystkim z różnicami kulturowymi w modelach przywiązania. W kulturach kolektywistycznych, gdzie nacisk kładziony jest na więzi rodzinne i wspólnotowe, bezpieczny styl przywiązania występuje częściej, podczas gdy w społeczeństwach indywidualistycznych zauważa się większą tendencję do unikania bliskości. Podkreśla się też, że teoria przywiązania, skupiając się głównie na relacji

matka-dziecko, pomija wpływ innych opiekunów, upraszczając rozwój więzi emocjonalnych u dzieci. Krytyka metodologiczna objęła także problem jej uniwersalności, jako że nie uwzględnia ona wystarczająco wpływów genetycznych oraz różnorodności środowisk kulturowych, które kształtują wzorce przywiązania. W konsekwencji, teoria może być nieadekwatna do pełnego wyjaśnienia złożoności relacji opartych na mechanizmie przywiązania w różnych społeczeństwach, jednak to jedynie podkreśla potrzebę jej rozszerzenia oraz dostosowania do współczesnych badań psychologicznych i społecznych (Fitzgerald, 2020).

1.3. Negatywne konsekwencje braku więzi emocjonalnej pomiędzy matką a dzieckiem

Konsekwencje dla matki. Brak więzi emocjonalnej z dzieckiem powoduje poważne skutki emocjonalne i behawioralne dla matki, wpływając na jej samopoczucie, jakość codziennego funkcjonowania oraz zdrowie psychiczne. Matki doświadczające dystansu w relacji z dzieckiem, często zmagają się z poczuciem winy oraz niezadowolaniem z pełnionej roli rodzicielskiej. Poczucie winy wynikało z wewnętrznych oczekiwań oraz społecznych norm i przekonań, które przypisywały matkom rolę wymagającą pełnego poświęcenia, zakładając, że będą one całkowicie oddane swoim dzieciom, bezgranicznie kochając je od narodzin. Kobiety w tej sytuacji odczuwały, że zawodzą jako matki, co prowadziło do nagromadzenia i pogłębiania negatywnych emocji, takich jak smutek, lęk czy frustracja, a w konsekwencji nawet do obniżenia samooceny (Gajtowska, 2016). Ponadto, nieodczuwanie więzi emocjonalnych przyczynia się do wzrostu poziomu stresu, co pogłębia dystans emocjonalny. Matki w takiej sytuacji częściej zmagają się z objawami wczesnego wypalenia rodzicielskiego, odczuwając fizyczne i emocjonalne wyczerpanie, zmniejszoną satysfakcję z macierzyństwa oraz odizolowanie od dziecka. Wypalenie rodzicielskie jako skutek chronicznego stresu, dodatkowo utrudnia matkom wyrażanie ciepła i zaangażowania, negatywnie wpływając na relację rodzicielską oraz nasilając ich wewnętrzne poczucie bezradności (Grzegorzewska, Cierpiatkowska i Borkowska, 2020). Zgodnie z literaturą, wypalenie rodzicielskie nie jest jedynie efektem przeciążenia obowiązkami, ale skutkiem długotrwałego stresu, który prowadzi do emocjonalnego dystansu i osłabienia więzi z dzieckiem (Szczygieł, 2023). Stres rodzicielski oraz brak wsparcia społecznego dodatkowo nasilają problem, skutkując stopniowym wycofywaniem się z interakcji z dzieckiem oraz przejawianiem obojętności wobec jego potrzeb (Gajda i Biskupek-Wanot, 2020). W konsekwencji u matek narasta poczucie bezradności, które prowadzi do ograniczenia zaangażowania w relację z dzieckiem,

wzmacniając mechanizm unikania i emocjonalnego wycofania (Szymańska i Aranowska, 2021). Brak relacji opartej na przywiązaniu z dzieckiem przyczynia się do unikania interakcji z nim lub angażowania się w kontakty na poziomie bardziej formalnym, co jest rezultatem powierzchownej więzi i braku autentycznej bliskości. Tego typu postawy skutkują wycofaniem się z relacji rodzicielskiej i rezygnacji z aktywnego angażowania się w rozwój dziecka (Bereza i Szymczuk, 2016). Należy przy tym wspomnieć o zdolności do czerpania satysfakcji z życia rodzinnego, która również zostaje zaburzona. Chroniczny stres i poczucie winy u matek skutkują ograniczeniem kontaktów społecznych, a to powoduje izolację i utrudnia dostęp do niezbędnego w tej sytuacji wsparcia (Gajtkowska, 2014). Społeczna izolacja oraz poczucie niezrozumienia przez otoczenie sprawiają, że kobiety zamykają się w sobie i unikają poszukiwania pomocy, co w dłuższej perspektywie zwiększa ryzyko rozwinięcia problemów zdrowia psychicznego, takich jak depresja czy zaburzenia lękowe. Matki doświadczające braku więzi emocjonalnej z dzieckiem są bardziej podatne na rozwój depresji i obniżenie ogólnego dobrostanu psychicznego, a brak wsparcia społecznego tylko pogłębia ten problem (Mikulincer i Shaver, 2014).

Konsekwencje dla dziecka. Dziecko, które nie doświadczyło bliskiej, wspierającej relacji z matką będzie czuło się odrzucone. Wpływa to na jego poczucie własnej wartości oraz zdolność do wyrażania siebie i regulacji własnych emocji, przejawiając w postaci skłonności do wycofania społecznego lub nadmiernego lęku przed bliskością z innymi, jako wynik braku stabilnej, bezpiecznej bazy emocjonalnej w związku z rozwijaniem się w atmosferze niepewności (Stepaniuk, 2019). Brak prawidłowej więzi emocjonalnej prowadzi również do trudności w nawiązywaniu relacji rówieśniczych oraz budowania stabilnych, długoterminowych więzi w dorosłym życiu (Izydorzycyk i Dobrowolska, 2016). Wychowywanie się w środowisku, w którym brakowało ciepła i uwagi, powoduje trudności z kontrolowaniem emocji, a to przekłada się na wybuchy złości lub skłonność do agresywnych reakcji w stresujących sytuacjach. Takie zachowania są odpowiedzią na poczucie braku stabilności emocjonalnej, sygnalizując nieumiejętność radzenia sobie z frustracją czy lękiem. W konsekwencji, dzieci te napotykały trudności w kontaktach rówieśniczych, pogłębiając w sobie poczucie niedopasowania i wyobcowania (Matysiak-Błaszczyc i Jankowiak, 2017). Brak więzi emocjonalnej z matką ogranicza zdolność dziecka do odczuwania empatii i rozumienia emocji innych osób. Bliskość emocjonalna z opiekunem pozwala dzieciom na kształtowanie zachowań empatycznych oraz budowanie poczucia zaufania do innych. W przypadku dzieci, które nie doświadczają tej bliskości, rozwój empatii i zdolność

do rozumienia emocji innych osób bywają opóźnione lub zaburzone (Bereza i Szymczuk, 2016), mając negatywny wpływ na funkcjonowanie w szkole, ponieważ uczucia takie jak niepewność, lęk czy frustracja przenikają do innych aspektów ich życia. Wówczas pojawiają się problemy z koncentracją, motywacją do nauki lub zbyt silne reakcje na sytuacje stresowe (Moreira i in., 2015). Dodatkowo, dzieci doświadczające chronicznego braku więzi rozwijają strategię unikania bliskości emocjonalnej jako mechanizm obronny, co w dłuższej perspektywie skutkuje problemami w dorosłych relacjach (Szczepaniak, 2016). Należy również zwrócić uwagę na długofalowe konsekwencje braku więzi emocjonalnej w kontekście zdrowia psychicznego dziecka, które mogą być wtedy bardziej podatne na zaburzenia lękowe, depresję oraz problemy z samoregulacją emocjonalną w późniejszym okresie życia (Trębicka, 2018). Jest to szczególnie istotne w kontekście dzieci o określonych cechach temperamentu, które wymagają większej elastyczności w podejściu rodzicielskim. Brak odpowiedniej responsywności ze strony matki prowadzi do narastających trudności w adaptacji społecznej oraz funkcjonowaniu emocjonalnym dziecka (Szymańska i Aranowska, 2021).

1.4. Czynniki wpływające na brak więzi emocjonalnej u matki

Postawy wobec rodzicielstwa kształtują się pod wpływem różnych czynników psychologicznych, społecznych i ekonomicznych. Jak zauważyła Komorowska-Pudło (2020), osoby pozytywnie nastawione do rodzicielstwa charakteryzują się wyższą samooceną, większym optymizmem oraz lepszą regulacją emocjonalną. Z kolei osoby mniej otwarte na rodzicielstwo częściej przejawiają wysoki poziom neurotyczności, skłonność do pesymizmu oraz trudności w budowaniu stabilnych relacji. Istotne znaczenie mają także wartości i przekonania – osoby religijne oraz przywiązane do tradycyjnych norm społecznych częściej akceptują rolę rodzica, podczas gdy jednostki skoncentrowane na samorealizacji i indywidualnych osiągnięciach mogą wykazywać większą rezerwę wobec rodzicielstwa. Czynniki ekonomiczne, takie jak stabilność finansowa i zatrudnienie, również wpływają na decyzję o posiadaniu dzieci – osoby o niższym statusie ekonomicznym częściej odkładają decyzję o rodzicielstwie lub deklarują brak chęci posiadania potomstwa (Komorowska-Pudło, 2020).

Styl przywiązania, wykształcony u matki w jej własnym dzieciństwie znacząco wpływa na to, w jaki sposób angażuje się ona emocjonalnie w relację z dzieckiem. Zgodnie z teorią przywiązania (Bowlby, 1997), matki o bezpiecznym stylu przywiązania, które doświadczyły stabilnej więzi z własnymi opiekunami, są bardziej skłonne do oferowania swojemu dziecku

bezpiecznego środowiska emocjonalnego. Charakteryzują się one większą otwartością na potrzeby dziecka, stabilnością w okazywaniu ciepła oraz zdolnością do reagowania na jego emocje w sposób spójny i przewidywalny. Tego rodzaju zaangażowanie wspiera rozwój przywiązania u dziecka, a to zmniejsza ryzyko wystąpienia dystansu emocjonalnego. Matki z unikającym stylem przywiązania wykazują za to skłonność do unikania bliskości, a także zupełnego ograniczenia kontaktu z dzieckiem w kontekście emocjonalnym. W obliczu trudnych emocji lub potrzeb dziecka odczuwają dyskomfort, co prowadzi do chłodnych i zdystansowanych interakcji. W takiej sytuacji dziecko postrzega postawę matki jako niezaangażowaną, co z kolei wzmacnia jego poczucie odrzucenia sprzyjając powstawaniu dystansu emocjonalnego między nimi (Szymańska i Aranowska, 2021). Matki o lękowo-ambiwalentnym stylu przywiązania, wynikającym z niepewnych i niespójnych relacji z własnymi opiekunami w przeszłości, mają tendencję do nadmiernej zależności emocjonalnej wobec dziecka. Tego typu styl przywiązania powoduje, że dziecko nie jest pewne, czy matka jest dostępna emocjonalnie i może na nią liczyć (Chrzan-Dętko i in., 2018). Matki zdeorganizowane, które doświadczyły traumatycznych relacji w dzieciństwie, wykazują szczególną skłonność do nieprzewidywalnych reakcji w kontaktach z własnym dzieckiem. Styl zdeorganizowany jest zazwyczaj wynikiem doświadczeń z opiekunami, którzy nie dostarczali dziecku stabilnego wsparcia emocjonalnego, przez co dziecko miało trudności w wykształceniu stabilnej więzi, funkcjonując w poczuciu zagrożenia i dezorientacji (Matysiak-Błaszczyk i Jankowiak, 2017).

Doświadczenia z dzieciństwa. Wzorce przywiązania, które matki wyniosły ze swoich relacji z opiekunami w dzieciństwie, mają bezpośredni wpływ na ich styl rodzicielski oraz gotowość do nawiązywania więzi emocjonalnej z własnym dzieckiem. Doświadczając bezpiecznego stylu przywiązania, jest się bardziej skłonny do zapewniania dziecku stabilności emocjonalnej, co sprzyja tworzeniu się zdrowej, bliskiej więzi. Z kolei nieotrzymywanie pełnego wsparcia emocjonalnego powoduje napotykanie trudności w tej relacji, przejawiające się w formie poczucia dystansu i wycofania (Józefik i Iniewicz, 2016). Wczesne traumy, wynikające z braku przewidywalności w opiece, zaniedbania lub trudnych doświadczeń związanych z przemocą psychiczną lub fizyczną, negatywnie wpływają na sposób postrzegania relacji rodzicielskich w przyszłości. Zgodnie z literaturą, matki, które same były zaniedbywane lub doświadczyły niepewnego stylu przywiązania, mają skłonność do przenoszenia tych wzorców na relację z dzieckiem (Izidorczyk i Dobrowolska, 2016). Ich własne odczucia związane z lękiem, niepewnością lub wycofaniem mogą skutkować brakiem

zaangażowania w macierzyństwo i prowadzi do powstania dystansu w relacji z dzieckiem. Tego rodzaju mechanizmy, oparte na przeniesieniu wzorców z dzieciństwa, podkreślają znaczenie terapii międzypokoleniowej w celu wsparcia matek, aby mogły przerwać cykl wycofania (Wallin, 2011). Niektóre z matek, doświadczając w dzieciństwie relacji opartej na unikającym lub ambiwalentnym przywiązaniu, mogą postrzegać swoje dziecko jako źródło problemu, które obciąża je psychicznie. Ich własne doświadczenia z dzieciństwa nauczyły je bowiem unikać intensywnych więzi lub wyrażać uczucia w sposób niekonsekwentny. Skutkiem tego jest ograniczona zdolność do reagowania na potrzeby emocjonalne dziecka i zaangażowanie się wyłącznie w zaspokajanie jego podstawowych potrzeb. Często dzieje się tak, że trudne doświadczenia z dzieciństwa pozostają nierozwiązane, a to wywołuje wewnętrzny konflikt i wpływa na stabilność emocjonalną matki, jej podejście do bliskości oraz skłonność do poczucia wstydu w związku z byciem niewystarczająco dobrą w roli matki (Bereza i Szymczuk, 2016).

Stres i wypalenie rodzicielskie. Stres, wynikający z wyzwań związanych z rolą rodzica, znacząco wpływa na poziom zaangażowania w relację z dzieckiem. Doświadczanie braku poczucia przywiązania od początku macierzyństwa sprawia, że codzienne obowiązki rodzicielskie są postrzegane jako bardziej uciążliwe, a to wzmacnia poczucie wyczerpania i narastającego napięcia. Stres w takich przypadkach wynika z wielu czynników – od społecznych oczekiwań dotyczących „idealnego” macierzyństwa, przez brak wsparcia ze strony partnera lub rodziny, po trudności finansowe, które potęgują poczucie presji (Heszen-Celińska i Sęk, 2020). Ważnym czynnikiem w kontekście dystansu emocjonalnego jest także sposób, w jaki matki radzą sobie ze stresem, co ma znaczenie w jego wzmacnianiu lub redukowaniu. Matki przyjmują wtedy różne strategie zaradcze – niektóre koncentrują się na rozwiązaniu problemu (styl zadaniowy), inne przeżywają stres poprzez wyrażanie emocji, a jeszcze inne stosują strategie unikowe, np. poprzez odsuwanie myśli od problemu i angażowanie się w czynności zastępcze (Szymańska i Aranowska, 2021). Wypalenie rodzicielskie również nasila istniejący dystans emocjonalny, szczególnie u matek, które już od początku odczuwały trudności z zaangażowaniem w relację z dzieckiem. Wypalenie rodzicielskie, definiowane jako chroniczne wyczerpanie fizyczne i psychiczne wynikające z codziennych wymagań opieki nad dzieckiem, prowadzi do spadku satysfakcji z pełnionej roli rodzicielskiej oraz obojętności wobec dziecka. Matki, które nie odczuwały bliskiego przywiązania od samego początku, mogą odczuwać wypalenie szczególnie intensywnie, ponieważ brak więzi emocjonalnej dodatkowo zwiększa ich poczucie

nieadekwatności w roli rodzicielskiej (Roskam i in., 2018). Oba z wymienionych czynników bezpośrednio wpływają na wzrost poczucia winy i powodują wewnętrzny konflikt, wynikający z braku satysfakcji i zadowolenia z macierzyństwa, co jest sprzeczne z powszechnymi oczekiwaniami społecznymi wobec matek. Narastające poczucie winy pogłębia dystans emocjonalny, powodując chęć do uniknięcia konfrontacji z własnymi emocjami i utrudniając tym samym wyrażanie ciepła i wsparcia wobec dziecka (Kadosh-Laor i in., 2023).

Charakter dziecka. Typ temperamentu, objawiający się nadmierną impulsywnością, zmiennością nastrojów czy skłonnością do zachowań wybuchowych, bywa dla matki dodatkowym źródłem stresu i frustracji, a także próbą uzasadnienia niechęci wobec okazywania dziecku bliskości. Dzieci o takim usposobieniu wymagają większego zaangażowania emocjonalnego oraz umiejętności radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych, co jest wyzwaniem zwłaszcza dla matek, które od początku zmagają się z brakiem poczucia przywiązania. Taka sytuacja pogłębia wyczerpanie emocjonalne i prowadzi do unikania kontaktu, ograniczając interakcje do niezbędnego minimum (Szymańska i Aranowska, 2021). Dodatkowo trudny charakter dziecka prowadzi również do wytworzenia się mechanizmów obronnych u matki, takich jak surowość, stosowanie kar cielesnych oraz ogólnie zdystansowane podejście do wychowania. Matka przyjmuje wówczas styl wychowawczy oparty na formalnych zasadach, ograniczając tym samym możliwość rozwijania bliskości i empatii w relacji. Dziecko, doświadczając tego dystansu, zaczyna przejawiać zachowania buntownicze, co w konsekwencji prowadzi do wzajemnego niezrozumienia i oddalenia emocjonalnego (Bereza i Szymczuk, 2016).

Charakter matki. Zespół cech osobowościowych, temperament oraz style radzenia sobie z emocjami, ma istotne znaczenie w budowaniu lub ograniczaniu więzi z dzieckiem. Cechy takie, jak neurotyczność, niski poziom otwartości na doświadczenia czy wysoka skłonność do unikania konfliktów znacząco utrudniają matkom nawiązanie bliskiej, wspierającej relacji z dzieckiem (Heszen-Celińska i Sęk, 2020). Matki wykazujące tendencję do nadmiernego krytycyzmu wobec siebie oraz swoich działań zmagają się z poczuciem nieadekwatności w roli rodzicielskiej. Ich sposób funkcjonowania w relacjach, w tym poziom ekstrawersji i zdolność do pozytywnego angażowania się w interakcje wpływa na budowanie bliskości z dzieckiem. Zdolność do otwartej i ciepłej interakcji jest częściowo determinowana przez temperament matki, który nie tylko wpływa na sposób reagowania na potrzeby dziecka, ale również kształtuje jej postrzeganie obowiązków rodzicielskich i dynamiki relacji

rodziny. Jako składowa osobowości, temperament jest ważnym czynnikiem w nawiązywaniu relacji z drugą osobą (Chrzan-Dętko i in., 2018).

Spoleczna presja idealnego macierzyństwa. Obraz macierzyństwa, wykreowany przez współczesne normy społeczne, media oraz najbliższe otoczenie, odgrywa dużą rolę w obecnym kształtowaniu oczekiwań wobec roli matki. W szczególności w przestrzeni mediów społecznościowych budowany jest idealistyczny wizerunek *perfekcyjnej matki* – zawsze zaangażowanej, uporządkowanej, opiekuńczej i zadowolonej z życia. Taki obraz, wzmacniany przez liczne przekazy w mediach oraz oczekiwania społeczne, wywołuje presję u kobiet, które w rzeczywistości doświadczają braku przywiązania wobec swoich dzieci, ale mają obawy, by to przyznać i poprosić o pomoc (Maciąg-Budkowska i Rzepa, 2017). Presja przyjmuje wyjątkowo silne i negatywne formy. Brak odczuwanej więzi sprawia, że matki postrzegają siebie jako *złe* w porównaniu do prezentowanych wzorców. Sytuację pogłębiają reakcje najbliższych, którzy wzmacniają przekaz idealizujący macierzyństwo i wykazują przez to brak zrozumienia, trywializując trudności, z którymi na co dzień zmaga się matka, wzmacniając u niej doświadczenia związane z poczuciem winy (Gajtkowska, 2016). Zgodnie z literaturą, matki narażone na ciągłą krytykę lub sugestie ze strony rodziny i przyjaciół, a także konfrontowane z nieustannymi *idealnymi* obrazami macierzyństwa w mediach społecznościowych, częściej doświadczają obniżonego poczucia własnej wartości oraz zwiększonego poziomu stresu (Bieńko, 2015). To z kolei prowadzi do mechanizmu wzajemnie wzmacniających się reakcji emocjonalnych, długotrwanie i znacząco wpływając na jakość życia. Współczesne badania nad kulturą rodzicielską (Lansford i in., 2021) przedstawiły znaczenie zinternalizowanych norm społecznych w kształtowaniu postaw matek, co sprawia, że doświadczenie dystansu emocjonalnego bywa przemilczane i niezauważane. W oficjalnych dyskursach na temat macierzyństwa (Lee, Bristow, Faircloth i Macvarish, 2014) zdarza się, że matki, które czują się niewystarczające w roli rodzica, unikają kontaktu z innymi osobami, aby nie narażać się na dodatkową ocenę swojego podejścia wobec dziecka i umiejętności wychowawczych. Skutkuje to izolacją społeczną i pogłębianiem uczucia wyobcowania. Mechanizm ten prowadzi nie tylko do obniżonego poziomu zaangażowania w relację z dzieckiem, ale także do wzrostu ryzyka wypalenia rodzicielskiego i innych czynników mogących wpłynąć na poczucie przywiązania (Szczygieł, 2023). Procesy te są dodatkowo wzmacniane przez brak wsparcia płynącego z otoczenia sprawiając, że matki nie mają możliwości i nie chcą przepracowywać własnych trudności emocjonalnych. W takiej

sytuacji pozostają one stanie ciągłego niezrozumienia i pogłębiającego się dystansu wobec swojego dziecka (Szymaniak, 2021).

Pozostałe czynniki. W literaturze przedmiotu zostały wskazane liczne czynniki (Ou i Hall, 2018; Klemfuss i in., 2018; Cooke i in., 2019; Risi, Pickard i Bird, 2021), mogące wpływać na więź emocjonalną pomiędzy matką a dzieckiem, jednak niniejsza praca koncentrowała się wyłącznie na długoterminowych aspektach związanych z relacjami przywiązania, celowo pomijając inne elementy, które w odmiennych okolicznościach mogłyby kształtować relację matka-dziecko. Poniżej omówiono czynniki, które istnieją, ale zostały wykluczone z tego badania, aby zawęzić analizę do matek dzieci w wieku szkolnym i uniknąć zbyt szerokiego zakresu problematyki:

- Depresja poporodowa – Choć ma związek z trudnościami w budowaniu więzi z dzieckiem, praca ta skupiała się na matkach dzieci w wieku szkolnym, analizując relacje, w których dystans emocjonalny występował od początku życia dziecka. Pozwoliło to skupić się na przypadkach matek bez stwierdzonego klinicznie epizodu depresyjnego w okresie poporodowym.
- Czynniki zdrowotne dziecka – Przewlekłe choroby, wady wrodzone i inne zaburzenia rozwojowe, takie jak autyzm czy ADHD, mogą silnie wpływać na relację matka-dziecko, nakładając dodatkowe obciążenie emocjonalne. W tym badaniu przeanalizowano relacje matek dzieci zdrowych, aby skupić się na emocjonalnym dystansie wynikającym z innych źródeł.
- Trudna sytuacja rodzinna - Wpływ problemów rodzinnych, takich jak rozwód czy konflikty małżeńskie, choć jest istotny w kontekście relacji rodzicielskich, został pominięty. Analiza objęła matki, których sytuacja rodzinna jest stabilna, pozwalając tym samym na wyizolowanie innych czynników dystansu emocjonalnego.
- Uwarunkowania ekonomiczne - Problemy finansowe, bezrobocie lub trudności w zaspokajaniu podstawowych potrzeb rodziny są istotne w relacjach między matką a dzieckiem. Czynniki te zostały jednak wykluczone, a przedstawiona praca koncentrowała się wyłącznie na matkach, które posiadają względnie stabilną sytuację finansową, umożliwiając analizę emocjonalnego dystansu wobec dziecka bez wpływu stresorów ekonomicznych.
- Zdrowie psychiczne - Zaburzenia takie jak zaburzenia lękowe, depresja (poza wspomnianą już depresją poporodową) lub inne schorzenia psychiczne mają wpływ na kształtowanie się poprawnych relacji. W celu zachowania jednorodności

grupy badawczej analizą objęto wyłącznie matki bez klinicznie zdiagnozowanych zaburzeń psychicznych.

1.5 Przegląd aktualnych badań naukowych dotyczących przyczyn braku poczucia przywiązania w relacji matka-dziecko

Wyniki wybranych prac badawczych z ostatnich pięciu lat przedstawiły mechanizmy sprzyjające powstawaniu emocjonalnego dystansu w relacjach rodzicielskich. Pomogły także zidentyfikować potencjalne obszary, które wymagają dalszych badań.

W badaniach zespołu De Falco (2023), dotyczących wskaźników jakości interakcji matka-dziecko i bezpieczeństwa przywiązania u dzieci z grupy ryzyka, objęto rodziny z północnych Włoch, gdzie wystąpiły czynniki ryzyka, takie jak niski status społeczno-ekonomiczny i depresja u matek. Jako narzędzie zastosowano *Skale Dostępności Emocjonalnej* (ang. *Emotional Availability, EA Scales*), które mierzy jakość interakcji matka-dziecko oraz poziom przywiązania dziecka. Na podstawie wyników badań udowodniono, że w grupach ryzyka, takich jak rodziny o niższym statusie materialnym, czynniki społeczne i ekonomiczne negatywnie wpływają na jakość relacji matka-dziecko. Matki narażone na stres i trudne warunki socjoekonomiczne przejawiają obniżoną wrażliwość emocjonalną, pogłębiając dystans emocjonalny w relacjach. Wskazano również, że programy interwencyjne, które wspierają matki w budowaniu umiejętności wrażliwości emocjonalnej, mogą poprawić jakość więzi rodzicielskich, zmniejszając ryzyko problemów w funkcjonowaniu dzieci. Badania koncentrowały się jednak głównie na rodzinach o niskim statusie społecznym, co stanowi jego ograniczenie, znacząco zawężając zakres zastosowania wyników do innych grup społecznych.

Zespół Rost'a (2024) skupiał się na badaniach reprezentacji niepewnego przywiązania matki jako długoterminowego czynnika ryzyka zaburzeń interakcji matka-dziecko. Grupą badaną były matki o lękowo-ambiwalentnym stylu przywiązania oraz ich dzieci. W badaniu zastosowano wywiady oraz narzędzia oceniające styl przywiązania u matek i jakość ich interakcji z dziećmi. Narzędzia badawcze stanowiły wywiady oraz *Kwestionariusz do Oceny Doświadczeń Traumatycznych z Dzieciństwa* (ang. *Childhood Trauma Questionnaire, CTQ*) i *Projekcyjny System Obrazu Przywiązania u Dorosłych* (ang. *Adult Attachment Projective Picture System, AAP*). Wyniki badania wykazały, że matki o lękowo-ambiwalentnym stylu przywiązania miały trudności w nawiązywaniu stabilnej i pełnej zaangażowania relacji z dziećmi, co prowadziło do emocjonalnego dystansu, mając długoterminowy wpływ na ich zachowania rodzicielskie oraz zdrowie psychiczne ich dzieci. Wskazano również,

że traumatyczne doświadczenia matek w dzieciństwie pogłębiają trudności w budowaniu bliskości. Na podstawie wyników badań wyciągnięto wniosek, że interwencje psychoterapeutyczne mogłyby pomóc matkom w rozwinięciu bardziej bezpiecznych wzorców relacji. Ograniczeniem było skupienie się wyłącznie na jednym stylu przywiązania, co nie uwzględniało innych czynników środowiskowych, mogących wpływać na jakość relacji.

W badaniach nad związkiem między stylem przywiązania matek, uważnym rodzicielstwem i postrzeganiem dziecka (Szabó i Miklósi, 2022), w grupie badanych znalazły się 144 matki dzieci w wieku poniżej 3 lat z populacji ogólnej. Użyto *Kwestionariusza Stylu Przywiązania* (ang. *Attachment Style Questionnaire, ASQ*) oraz *Skali Uważności Interpersonalnej w Rodzicielstwie* (ang. *Interpersonal Mindfulness in Parenting (IM-P) Scale*). Interpretując wyniki badań podkreślono, że uważność w rodzicielstwie jest mediatorem wpływu stylu przywiązania matki na jej percepcję dziecka. Wyższy poziom uważności w rodzicielstwie był skorelowany z bardziej pozytywną percepcją dziecka, co sugeruje, że praktyki *mindfulness* mogą być pomocne w minimalizowaniu dystansu emocjonalnego i promowaniu bardziej empatycznych interakcji. Autorzy badania podkreślili, że treningi uważności stanowią skuteczne narzędzie wspierające matki w regulacji emocji i rozwijaniu ich zdolności do bliskości emocjonalnej z dziećmi. Badania ograniczały się jednak do matek z małymi dziećmi, a to zawęża ich zastosowanie w grupach matek dzieci starszych.

1.6. Podsumowanie i wnioski do badań własnych

Przegląd literatury w rozdziale pierwszym umożliwił szerokie spojrzenie na elementy teorii przywiązania, mechanizmy emocjonalnego dystansu oraz czynniki wpływające na relację matka-dziecko. Dotychczasowe badania wyraźnie wskazywały na rolę stylu przywiązania i emocjonalnego zaangażowania rodzica w budowanie więzi z dzieckiem, jednak większość analiz skupiała się na wczesnych etapach rozwoju. Wskazuje to na potrzebę badawczą dotyczącą relacji ze starszymi dziećmi. Brak tych analiz sprawia, że niewiele wiadomo na temat doświadczeń matek wobec dzieci w wieku od 7 do 12 lat, które zaczynają wykazywać większą autonomię i rozwijają zdolności poznawcze. Okres ten jest szczególnie interesujący w kontekście poczucia braku przywiązania wobec dzieci umożliwiając zbadanie, jak zmieniająca się dynamika relacji rodzinnych wpływa na doświadczenia matek i jakie niesie to ze sobą konsekwencje emocjonalne. Ze względu na ograniczoną ilość wcześniejszych badań w tym obszarze, podjęte badanie miało charakter eksploracyjny – nie formułowano wstępnych

hipotez, lecz dążono do identyfikacji kluczowych mechanizmów prowadzących do braku więzi emocjonalnej między matkami a dziećmi w wieku szkolnym.

Metoda wielokrotnego studium przypadku została wybrana jako główna strategia badawcza, ponieważ analiza dotychczasowych badań, takich jak prace De Falco (2023) i Rost (2024), koncentrowała się na ogólnych relacjach rodzicielskich, przy ograniczonej uwadze poświęconej dzieciom w wieku szkolnym, a wielokrotne studium przypadku umożliwiło dokładniejsze zrozumienie mechanizmów braku więzi emocjonalnej w tej konkretnej grupie wiekowej. Ponadto, dzięki połączeniu danych jakościowych (z wywiadów półstrukturyzowanych i obserwacji) oraz ilościowych (z narzędzi psychometrycznych), wielokrotne studium przypadku zapewniło holistyczne podejście do problemu badawczego, a badanie kilku matek pozwoliło na pogłębioną analizę podobieństw i różnic w ich doświadczeniach, co okazało się pomocne w identyfikacji wspólnych przyczyn, mechanizmów oraz wyzwań związanych z brakiem więzi emocjonalnej.

Podsumowując aspekty wpływające na brak więzi emocjonalnej w relacji matka-dziecko, określono następujące wnioski do badań własnych, wynikające z przeprowadzonego przeglądu literatury:

- Doświadczenia z dzieciństwa matki determinują jej zdolność do budowania zdrowych więzi z dzieckiem i mogą działać jako bariera lub wsparcie w tworzeniu bliskości emocjonalnej.
- Wzorce rodzicielskie są przekazywane między pokoleniami, a dystans emocjonalny jest zależny od umiejętności regulacji własnych emocji.
- Strategie radzenia sobie odgrywają rolę w angażowaniu się matki w relację z dzieckiem. Sposób, w jaki matka radzi sobie z wyzwaniami rodzicielstwa oraz presją społeczną, wpływa na jej zdolność do budowania więzi emocjonalnej.
- Macierzyństwo w kontekście społecznych oczekiwań kreuje nierzeczywisty obraz idealnej matki, a to prowadzi do poczucia nieadekwatności oraz utrudnia matkom zmagającym się z dystansem emocjonalnym zrozumienie i akceptację własnych ograniczeń.
- Poziom zaangażowania rodzica zależy zarówno jego temperamentu, jak i od temperamentu dziecka, sprawdzając zdolności matki do utrzymania stabilności emocjonalnej w relacji.

Wykluczenie zmiennych, takich jak problemy zdrowotne dziecka, trudności ekonomiczne, trudna sytuacja rodzinna czy zaburzenia psychiczne matki, pozwoliło skupić się

na analizie wpływu czynników relacyjnych, takich jak styl przywiązania, osobiste doświadczenia matek z dzieciństwa, ich temperamentu czy cechy temperamentu dzieci. Eliminacja wspomnianych zmiennych spowodowała wyizolowanie elementów, które bezpośrednio wpływają na brak więzi emocjonalnej, minimalizując ryzyko zakłóceń wyników i zwiększając precyzję wniosków (Cudak, 2012; Krause, 2020; Melka-Roszczyk, 2021).

Rozdział 2. Metodologia badań przyczyn braku poczucia przywiązania matek wobec dzieci

2.1. Wprowadzenie i uzasadnienie wyboru metody

Niniejsza praca koncentruje się na zrozumieniu przyczyn braku poczucia więzi emocjonalnej matek wobec dzieci w wieku szkolnym. Więż ta stanowi istotny element oceny własnych kompetencji rodzicielskich, a jej brak, często uwarunkowany złożonymi czynnikami indywidualnymi i środowiskowymi, pozostaje obszarem wymagającym dalszych badań. Choć literatura dotycząca teorii przywiązania oraz dynamiki relacji rodzicielskich jest szeroko rozwinięta, większość badań koncentruje się na wczesnym okresie życia dziecka, zwłaszcza na niemowlęctwie i wczesnym dzieciństwie. Brakuje jednak dogłębnych analiz dotyczących matek dzieci w wieku szkolnym. W polskiej literaturze naukowej temat braku więzi emocjonalnej między matką a dzieckiem jest stosunkowo rzadko eksplorowany. Większość dostępnych prac skupia się na ogólnych zagadnieniach wychowania, stresie rodzicielskim czy depresji poporodowej, podczas gdy specyfika emocjonalnego dystansu, jego przyczyn oraz następstw w kontekście dzieci starszych pozostaje niedostatecznie zbadana. Niedostatek wystarczających danych i badań empirycznych w Polsce utrudnia również opracowanie skutecznych strategii terapeutycznych oraz programów wsparcia skierowanych do matek i rodzin.

Metoda wielokrotnego studium przypadku jest podejściem badawczym, które polega na analizie kilku odrębnych przypadków w celu zrozumienia złożonych zjawisk w różnych kontekstach, przy jednoczesnym poszukiwaniu wspólnych wzorców i różnic. W badaniach własnych metoda ta umożliwiła analizę przyczyn niedoświadczania więzi emocjonalnej w różnych, ale i w porównywalnych kontekstach (Yin, 2024). Analiza kilku przypadków określiła wspólne wzorce oraz zróżnicowane mechanizmy wpływające na relacje matek z dziećmi. Taki sposób badania zapewnił kompleksowe spojrzenie na problem, uwzględniając indywidualne doświadczenia matek oraz uwarunkowania powstałych relacji. Dzięki wielokrotnemu studium przypadku możliwe było zarówno opisanie zjawiska, jak i eksploracja czynników, które je kształtują. Podejście do analizy pozwoliło również na zestawienie wyników z teoriami, takimi jak teoria przywiązania, co umożliwiło weryfikację założeń teoretycznych w kontekście praktyki. Analiza kilku przypadków zwiększyła zrozumienie różnorodności doświadczeń badanych matek i podniosła wartość uzyskanych wniosków, które mogą znaleźć zastosowanie w opracowywaniu strategii wsparcia dla rodzin (Brzeziński, 2019).

W tej pracy nie sformułowano hipotez badawczych, co wynika ze specyfiki metody wielokrotnego studium przypadku. Badania miały charakter eksploracyjny i dotyczyły zagadnienia, które nie zostało dostatecznie zbadane w literaturze naukowej, dlatego bardziej adekwatne było posługiwanie się pytaniami badawczymi. Dodatkowo analiza miała charakter indukcyjny – zamiast testowania wcześniej przyjętych założeń, celem było wyłonienie wzorców i mechanizmów warunkujących brak więzi emocjonalnej. Ponieważ istotną część badania stanowiły dane jakościowe (wywiady i obserwacje), sformułowanie hipotez mogłoby prowadzić do zawężenia perspektywy badawczej. Takie podejście wpisuje się w metodologiczne założenia badań jakościowych oraz elementy teorii ugruntowanej, gdzie wnioski powstają na podstawie analizy danych, a nie w ramach testowania uprzednio założonych tez (Brzeziński, 2019; Yin, 2014).

2.2. Przedmiot, cel i zakres badań własnych

Przedmiot badań to centralny element każdego procesu badawczego, definiujący obszar i zagadnienia, które zostały poddane analizie (Brzeziński, 2019). W niniejszej pracy przedmiotem badań własnych były *przyczyny braku poczucia przywiązania matek wobec dzieci w wieku szkolnym*. Szczególną uwagę poświęcono indywidualnym doświadczeniom badanych matek, stylom przywiązania, samoocenie, kompetencjom społecznym, poziomowi stresu oraz cechom temperamentu matek i ich dzieci. Przedmiotem badań były również mechanizmy emocjonalne oraz relacyjne, wpływające na omawiany dystans emocjonalny.

Celem głównym badań własnych była *identyfikacja przyczyn braku więzi emocjonalnej między matkami a ich dziećmi w wieku szkolnym*. Realizacja tego celu umożliwiła lepsze zrozumienie zjawiska emocjonalnego dystansu oraz jego kontekstu w badanej grupie.

Celem teoretyczno-poznawczym - *Wzbogacenie wiedzy na temat przyczyn braku poczucia przywiązania matek wobec dzieci w wieku szkolnym, a także zrozumienie mechanizmów relacyjnych i emocjonalnych, które prowadzą do powstania dystansu emocjonalnego*.

Celem praktycznym - *Sformułowanie rekomendacji dla psychologów, terapeutów i instytucji pracujących z rodzinami w celu poprawy relacji między matkami a dziećmi oraz wskazanie praktycznych narzędzi wsparcia dla matek doświadczających trudności w budowaniu więzi emocjonalnych*.

Zakres badań własnych obejmował trzy aspekty: czasowy, przestrzenny i merytoryczny. Proces badawczy został przeprowadzony w okresie od 20 grudnia 2024 roku do 5 lutego

2025 roku, a każda uczestniczka wzięła udział w dwóch sesjach badawczych. Pierwsza sesja obejmowała wywiad półustrukturyzowany, zestawy czterech kwestionariuszy psychometrycznych oraz kwestionariusz ankiety własnej, natomiast podczas drugiej uczestniczki wypełniły piąty, ostatni kwestionariusz psychometryczny. Pod względem merytorycznym badania skupiły się na takich aspektach, jak styl przywiązania badanych matek, ich doświadczenia z dzieciństwa, poziom stresu oraz radzenie sobie z nim, kompetencje społeczne, a także samoocena. Uwzględniono również cechy temperamentu zarówno matek, jak i dzieci oraz ich wpływ na relację matka-dziecko.

2.3. Problemy badawcze

Problemy badawcze stanowią podstawę każdego procesu badawczego, określając pytania, na które badacz poszukuje odpowiedzi, oraz nadając kierunek całej analizie. W literaturze wskazuje się, że dobrze sformułowane problemy badawcze powinny być jasno określone, precyzyjne oraz możliwe do zweryfikowania za pomocą odpowiednio dobranych metod (Brzeziński, 2019).

Podstawowym problemem badawczym tej analizy była identyfikacja przyczyn, dla których matki dzieci w wieku szkolnym nie doświadczają poczucia przywiązania. Badanie tego zjawiska w odniesieniu do konkretnej grupy badawczej dało możliwość zrozumienia, jak wcześniejsze doświadczenia, przekonania i emocje wpływają na trudności w budowaniu więzi w sytuacji, gdy potrzeby emocjonalne dziecka zaczynają się zmieniać. W badaniach własnych ustalono problem główny oraz problemy szczegółowe w formie poniższych pytań:

Problem główny: *Jakie są główne przyczyny braku poczucia przywiązania matek wobec dzieci w wieku szkolnym?*

Problemy szczegółowe:

1. *Jak doświadczenia z dzieciństwa matek wpływają na ich zdolność do tworzenia więzi emocjonalnych z dziećmi?*
2. *Jak matki deklarujące brak więzi emocjonalnej postrzegają swoje kompetencje rodzicielskie?*
3. *Czy cechy temperamentu matki wpływają na ich zdolność do budowania więzi emocjonalnej?*
4. *Czy cechy temperamentu dziecka wpływają na zdolność matek do budowania więzi emocjonalnej?*
5. *Czy umiejętności radzenia sobie ze stresem wpływają na tworzenie więzi emocjonalnej?*

między matką a dzieckiem?

6. *Jakie formy wsparcia psychologicznego, zdaniem matek, mogłyby być skuteczne w przewycięzaniu trudności w budowaniu więzi z dziećmi?*

2.4. Zmienne i ich wskaźniki

Zmienne badawcze są istotne w analizie problemu, definiując aspekty zjawiska, które zostały objęte szczegółową analizą (Brzeziński, 2019). W przedstawionych badaniach uwzględniono zarówno zmienne jakościowe, jak i ilościowe, dzięki czemu badania objęły szerokie spektrum czynników wpływających na brak więzi w relacji między matką, a dzieckiem. Zastosowane narzędzia psychometryczne dostarczyły danych liczbowych, natomiast wywiad półustrukturyzowany i obserwacja umożliwiły eksplorację indywidualnych doświadczeń uczestniczek.

- Zmienne psychologiczne – Sposoby radzenia sobie ze stresem, samoocena, kompetencje społeczne, doświadczenia emocjonalne z dzieciństwa, styl przywiązania oraz postrzeganie dziecka i jego zachowań.
- Zmienne socjodemograficzne - Wiek matki, wykształcenie (podstawowe, średnie, wyższe), sytuacja zawodowa (zatrudnienie, praca w domu, bezrobocie) oraz miejsce zamieszkania (miasta średnie: 20-100 tys. mieszkańców; miasta duże: powyżej 100 tys. mieszkańców).
- Zmienne behawioralne - Cechy temperamentu matki oraz dziecka, inteligencja emocjonalna oraz sposoby interpretacji zachowań dziecka (np. impulsywność, potrzeba bliskości).

Wskaźniki badawcze to mierzalne lub opisowe elementy, które umożliwiają dokładne zdefiniowanie i konkretne ujęcie zmiennych w badaniu. Stanowią narzędzie pozwalające na przełożenie abstrakcyjnych pojęć, takich jak emocje, poziom stresu czy style przywiązania, na konkretne dane, które można analizować. Mogą przyjmować charakter ilościowy, kiedy pozwalają na wyrażenie zmiennej w formie liczbowej, lub jakościowy, gdy opisują specyficzne cechy czy wzorce obserwowanych zjawisk. Dzięki zastosowaniu wskaźników badania są bardziej precyzyjne, a wnioski łatwiejsze do sformułowania i interpretacji (Brzeziński, 2019).

- Wskaźniki jakościowe - Charakterystyka stylu przywiązania matek na podstawie ich odpowiedzi w wywiadzie półustrukturyzowanym, inspirowanym ASQ (np. unikowy, lękowo-ambiwalentny). Doświadczenia z dzieciństwa, analizowane poprzez pytania

- z wywiadu inspirowane KDD. Typ emocji opisywanych w kontekście relacji z dzieckiem (np. frustracja, obojętność, ciepło). Opis dostępnych form wsparcia społecznego oraz ocena ich skuteczności przez matki. Interpretacje zachowań dzieci przez badane matki oraz ich wpływ na relację matka-dziecko.
- Wskaźniki ilościowe - Wyniki uzyskane w narzędziach psychometrycznych (CISS, SES, INTE, EAS, KKS), wyrażone w formie punktowej.

2.5. Metody i narzędzia badawcze

W badaniu zastosowano różnorodne metody i narzędzia badawcze, dobrane w celu szczegółowej analizy przyczyn braku więzi emocjonalnej w relacjach matek z dziećmi. Połączenie podejścia jakościowego i ilościowego umożliwiło uchwycenie zarówno indywidualnych doświadczeń matek, jak i danych obiektywnych, które uzupełniły obraz badanej problematyki (Brzeziński, 2019). Szczegółowe pytania wywiadu oraz autorski kwestionariusz ankiety zostały zamieszczone w załączniku niniejszej pracy.

- **Wywiad półustrukturyzowany** - Jego struktura została zainspirowana *Kwestionariuszem Stylów Przywiązaniowych (ASQ)* (Marchwicki 2004) oraz *Kwestionariuszem Doświadczeń z Dzieciństwa (KDD)* (Styła i Makoveychuk, 2018). Wywiad obejmował takie obszary jak: styl przywiązania matek i jego wpływ na relację z dziećmi, strategie radzenia sobie w trudnych sytuacjach, subiektywna ocena kompetencji rodzicielskich, postrzeganie dziecka oraz jego zachowań.
- **Obserwacja** – Badania były przeprowadzone zdalnie, w trakcie wywiadów zanotowano szczegóły dotyczące reakcji uczestniczek, takich jak: ton głosu, tempo wypowiedzi, nacechowanie emocjonalne udzielanych odpowiedzi i ogólne zachowanie w trakcie wywiadu. Wszystkie spostrzeżenia zapisywano w *Arkuszu Obserwacyjnym do Oceny Zachowań i Postaw Badanego* (oprac. St. Tucholska).
- **Kwestionariusze psychometryczne** - Zastosowano pięć standaryzowanych narzędzi psychometrycznych, udostępnionych przez pracownię testów, zlokalizowaną przy Bibliotece WSB-NLU:
 - *Kwestionariusz Inteligencji Emocjonalnej (INTE)*: Narzędzie posłużyło do oceny zdolności matek w zakresie rozumienia, regulacji i wyrażania emocji.
 - *Kwestionariusz Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych (CISS)*: Narzędzie posłużyło do określenia strategii, jakich matki stosują w trudnych sytuacjach.
 - *Kwestionariusz Kompetencji Społecznych (KKS)*: Narzędzie posłużyło do zbadania

umiejętności matek związanych z budowaniem relacji społecznych, rozwiązywaniem konfliktów i komunikacją.

- *Kwestionariusz Samooceny Rosenberga (SES)*: Narzędzie posłużyło do zmierzenia i analizy ogólnego poziomu samooceny matek oraz ich wpływu na funkcjonowanie w rodzicielstwie.
- *Kwestionariusz Temperamentu (EAS)*: Narzędzie posłużyło do analizy cech temperamentu matek oraz dzieci, takich jak emocjonalność (strach, złość), aktywność, towarzyskość i nieśmiałość, oraz ich wpływ na relacje matka-dziecko.
- *Kwestionariusz Ankiety Własnej (Relacja Matki z Dzieckiem)* - Autorskie narzędzie, składające się z czterech części, obejmujących dane socjodemograficzne, postawy emocjonalne wobec dziecka, budowanie relacji z dzieckiem oraz postrzeganie dziecka. Narzędzie miało na celu ocenę, jak matki postrzegają swoją relację z dzieckiem, zarówno pod kątem emocjonalnego zaangażowania, jak i trudności w budowaniu więzi.

2.6. Charakterystyka grupy badanej

Badania zostały oparte na grupie pięciu matek dzieci w wieku szkolnym, od 7 do 12 lat, co zgodnie z polskim systemem edukacyjnym stanowi etap szkoły podstawowej (Prawo oświatowe, 2016, art. 35, Dz. U. 2017, poz. 59). Wybór tej grupy był zamierzony, z uwzględnieniem konkretnych kryteriów oraz w nawiązaniu do głównego problemu badawczego dotyczącego przyczyn braku więzi emocjonalnej w relacji matka-dziecko. Przedstawiona grupa badana została wybrana jako reprezentatywny przykład matek, które deklarują trudności w nawiązaniu i utrzymaniu bliskości z dziećmi.

Kryteria doboru uczestniczek:

1. Matki dzieci w wieku od 7 do 12 lat. Ten etap życia dziecka został wybrany ze względu na szczególne wyzwania emocjonalne związane z rosnącą autonomią dziecka i rozwijającymi się zdolnościami poznawczymi.
2. Badania obejmowały wyłącznie matki jedynaków, co pozwoliło na analizę relacji bez wpływu dynamiki związanej z rodzeństwem. Wybór ten umożliwił skupienie się na unikalnej więzi między matką a jednym dzieckiem, bez dodatkowych czynników wynikających z obecności innych dzieci.
3. Wykluczono matki dzieci z przewlekłymi chorobami, zaburzeniami rozwojowymi (np. autyzmem, ADHD) lub innymi problemami zdrowotnymi, aby skupić się

- wyłącznie na czynnikach emocjonalnych i relacyjnych, a nie zdrowotnych.
4. W badaniu wzięły udział matki, które deklarowały, że od początku życia dziecka nie odczuwają bliskości emocjonalnej ani przywiązania, a trudności te utrzymują się także obecnie.
 5. Wybrano uczestniczki, które nie zmagają się z problemami rodzinnymi (np. rozwód, konflikty małżeńskie) ani trudnościami finansowymi, aby wyeliminować czynniki zakłócające.
 6. Matki z zaburzeniami lękowymi, depresją (w tym ze zdiagnozowaną depresją poporodową w przeszłości) lub innymi schorzeniami psychicznymi nie były brane pod uwagę w badaniach, co pozwoliło na skupienie się na przyczynach emocjonalnego dystansu niezwiązanych z chorobami klinicznymi.

Dane socjodemograficzne, zebrane podczas badania *Kwestionariuszem Ankiety Własnej - Relacja Matki z Dzieckiem*, obejmowały wiek, wykształcenie, miejsce zamieszkania, sytuację zawodową i stan cywilny osób badanych, uwzględniając także wiek i płeć ich dzieci. W badaniu wzięły udział kobiety w wieku od 30 do 39 lat. Dominujące było wykształcenie wyższe, przy czym pozostałe uczestniczki posiadały wykształcenie średnie. Miejsce zamieszkania badanych obejmowało różne obszary – miasta małe (do 20 tys. mieszkańców), miasta średnie (20–100 tys. mieszkańców) oraz miasta duże (powyżej 100 tys. mieszkańców), przy czym największą grupę stanowiły kobiety mieszkające w miastach średniej wielkości. Pod względem sytuacji zawodowej większość badanych kobiet była zatrudniona na pełny etat, a pozostałe deklarowały status osoby niepracującej lub zatrudnionej w niepełnym wymiarze godzin. Wszystkie badane kobiety były zamężne. Analizując dane dotyczące dzieci, większość matek wychowywała synów, natomiast mniejsza część miała córki. Wiek dzieci mieścił się w przedziale od 7 do 11 lat. Dane osobowe uczestniczek zostały całkowicie zanonimizowane – imiona zostały celowo zmienione, a w prezentacji wyników nie zamieszczono żadnych informacji, które mogłyby umożliwić identyfikację konkretnych osób. Badane kobiety zostały poinformowane o pełnej poufności uzyskanych danych.

2.7. Procedura badawcza

Proces badawczy został zaplanowany i przeprowadzony zgodnie z zasadami etyki badawczej oraz wymaganiami Wyższej Szkoły Biznesu – National Louis University (WSB-NLU). Szczególną uwagę poświęcono zapewnieniu dobrowolności udziału, ochronie danych osobowych oraz przejrzystości celu badania. Procedura obejmowała trzy etapy:

poszukiwanie uczestniczek, zbieranie danych oraz ich analizę ilościową i jakościową.

Etap I: Poszukiwanie uczestniczek. Rekrutacja odbyła się za pośrednictwem ogłoszeń na forach internetowych (forum.parenting.pl, babyboom.pl/forum f.kafeteria.pl/forum, forum.gazeta.pl) skierowanych do rodziców, aby dotrzeć do matek spełniających kryteria badawcze. W ogłoszeniach jasno określono wymagania udziału, takie jak wiek dzieci (7–12 lat), deklarowany brak więzi emocjonalnej oraz stabilna sytuacja życiowa. Po wstępnej weryfikacji uczestniczki zostały poinformowane o celu badania oraz zasadach jego przeprowadzania. Przed przystąpieniem do badań każda uczestniczka otrzymała szczegółowy formularz zgody na udział w badaniu, który obejmował informacje o dobrowolności udziału, rejestrowaniu wywiadu, możliwości wycofania się na każdym etapie, anonimowości oraz zasadach ochrony danych osobowych. Narzędzia psychometryczne użyte w badaniu pochodziły z repozytorium testów, udostępnionych przez pracownię testów Wyższej Szkoły Biznesu – National Louis University (WSB-NLU), co zapewniło ich zgodność z wymaganiami uczelni i zasadami licencyjnymi.

Etap II: Zbieranie danych. Wywiady półstrukturyzowane przeprowadzono *online*, aby zapewnić uczestniczkom komfort i wygodę. Obejmowały około 35 pytań dotyczących stylu przywiązania, doświadczeń z dzieciństwa, kompetencji rodzicielskich oraz pozostałych czynników socjodemograficznych. Sesje zostały podzielone na dwa spotkania trwające kolejno 100 minut i 45 minut. Spotkania odbywały się w formie wideokonferencji przy użyciu platformy *Microsoft Teams*. Przeprowadzone wywiady w pierwszej sesji mieściły się w granicach 60 minut i były rejestrowane za zgodą uczestniczek, a następnie w całości transkrybowane. Po zakończeniu wywiadu uczestniczki wypełniały zestaw kwestionariuszy dostarczonych w formie elektronicznej: *Kwestionariusz Inteligencji Emocjonalnej (INTE)*, *Kwestionariusz Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych (CISS)*, *Kwestionariusz Samooceny Rosenberga (SES)* oraz *Kwestionariusz Temperamentu (EAS)*. W trakcie wypełniania kwestionariuszy prowadzona była obserwacja, a spostrzeżenia zapisywane na *Arkuszach Obserwacyjnych do Oceny Zachowań i Postaw Badanego*. Na drugie spotkanie zaplanowany był *Kwestionariusz Kompetencji Społecznych (KKS)* z uwagi na zapewnienie komfortu uczestniczkom podczas udzielania odpowiedzi w związku z dużą ilością czasu wymaganą na wypełnienie kwestionariusza. Dodatkowo uczestniczki wypełniły *Kwestionariusz Ankiety Własnej - Relacja Matki z Dzieckiem*, który został stworzony przy użyciu narzędzia *Google Forms* i udostępniony poprzez dedykowany link, a jego wyniki były automatycznie zbierane w arkuszu programu Excel, co ułatwiło późniejszą analizę danych. Jednocześnie także

kontynuowano obserwację, a uzyskane spostrzeżenia rejestrowano na *Arkuszach Obserwacyjnych do Oceny Zachowań i Postaw Badanego*. Uczestniczki przesyłały wypełnione kwestionariusze w formie wyraźnych fotografii arkuszy lub ich skanów, zgodnie z ustaleniami zapewniającymi czytelność i dokładność danych. Przekazane materiały były następnie weryfikowane pod kątem kompletności przed rozpoczęciem analizy.

Etap III: Analiza danych. Zebrane dane zostały poddane szczegółowej analizie ilościowej. Dane z wywiadów zostały zakodowane tematycznie. Analiza jakościowa obejmowała kodowanie wypowiedzi oraz tworzenie kategorii tematycznych w oparciu o teorię przywiązania Bowlby'ego. Odpowiedzi z kwestionariuszy psychometrycznych zostały opracowane przy użyciu statystyki opisowej. Przeprowadzono korelację i hierarchiczną analizę skupień w zastosowanych narzędziach psychometrycznych, ocenę wyników w odniesieniu do przedziałów ufności i norm stenowych zgodnie z przewidzianymi normami dla tych narzędzi oraz porównanie wyników między uczestniczkami, dzięki czemu możliwe było wyodrębnienie wspólnych cech i różnic w badanych zmiennych (np. sposoby radzenia sobie ze stresem czy cechy temperamentu matek).

2.8. Etyka badań własnych

Badania zostały przeprowadzone zgodnie z obowiązującymi standardami etyki badawczej:

- **Dobrowolność uczestnictwa:** Każda uczestniczka miała prawo do dobrowolnego udziału w badaniu. Przed przystąpieniem do wywiadów i wypełniania kwestionariuszy zostały one poinformowane o celu badania, jego przebiegu oraz prawie do rezygnacji na każdym etapie bez podawania przyczyny. Udział w badaniu był całkowicie niezobowiązujący, a rezygnacja z udziału w badaniu nie wiązała się z żadnymi konsekwencjami.
- **Anonimowość i poufność:** Dane uczestniczek były traktowane w pełni poufnie. Informacje zbierane podczas wywiadów i z kwestionariuszy zostały zaszyfrowane oraz przechowywane w bezpieczny sposób, a dostęp do nich miała wyłącznie osoba, która przeprowadziła badania. Każda uczestniczka otrzymała indywidualny kod identyfikacyjny (anonimowe inicjały), co pozwoliło uniknąć pomyłki podczas identyfikacji wyników, ale przy tym wykluczyło możliwość identyfikacji danych osobowych. Wyniki badania zostały zaprezentowane w sposób uniemożliwiający rozpoznanie tożsamości uczestniczek.

- **Świadoma zgoda:** Przed rozpoczęciem badania każda uczestniczka podpisała formularz świadomej zgody, w którym zostały jasno określone cele, zasady badania, przewidywany czas trwania oraz sposób przetwarzania danych. Uczestniczki miały również możliwość zadawania pytań dotyczących badania przed wyrażeniem zgody.
- **Poszanowanie godności uczestniczek:** W trakcie wywiadów wykazywano się empatią i szacunkiem wobec uczestniczek, dbając o to, by pytania i tematy poruszane w trakcie badania były formułowane w sposób nieinwazyjny. Szczególną uwagę poświęcono tematom potencjalnie trudnym lub emocjonalnym, oferując uczestniczkom możliwość przerywania rozmowy lub zmiany tematu w dowolnym momencie.
- **Zgoda na użycie narzędzi psychometrycznych:** Wszystkie zastosowane narzędzia badawcze zostały wcześniej zweryfikowane pod kątem zgodności z wymaganiami etycznymi. Testy psychometryczne pochodziły z pracowni testów, zlokalizowanej przy Bibliotece WSB-NLU, co gwarantowało ich standardy jakościowe i etyczne. Przed ich wypełnieniem uczestniczki zostały poinformowane o sposobie analizy testów oraz wykorzystania wyników.
- **Przeprowadzanie badań zdalnych:** Ze względu na zdalny charakter badań, szczególną uwagę zwrócono na zapewnienie komfortu uczestniczkom podczas sesji *online*. Wywiady były prowadzone na platformie, która zapewniała bezpieczne połączenie, a uczestniczki miały możliwość wybrania dogodnego dla nich terminu. Dbano o to, by warunki prowadzenia wywiadów sprzyjały szczerzej komunikacji i nie powodowały dodatkowego stresu.
- **Zasady przechowywania danych:** Wszystkie zebrane dane, zarówno te pochodzące z wywiadów, jak i kwestionariuszy, były przechowywane w zaszyfrowanych plikach na zabezpieczonym hasłem urządzeniu. Dane zostaną usunięte po zakończeniu analizy i obronie pracy magisterskiej, zgodnie z przepisami dotyczącymi ochrony danych osobowych (RODO).

Rozdział 3. Przedstawienie opisów przypadków i analiza badań własnych

3.1. Wprowadzenie

W rozdziale trzecim przedstawiono studia przypadków pięciu matek, które zadeklarowały, że doświadczają trudności w budowaniu więzi z dzieckiem. Każdy opis został przygotowany z zachowaniem pełnej anonimizacji danych – inicjały matek zostały zmienione i przypisane w celu ułatwienia późniejszej identyfikacji wyników. Imiona dzieci również zmieniono w celu zapewnienia uczestniczkom maksymalnej ochrony prywatności. Przeanalizowano poszczególne przypadki, aby uchwycić zarówno indywidualne doświadczenia badanych matek, jak i powtarzające się schematy, mogące pełnić rolę w kształtowaniu dystansu emocjonalnego wobec dziecka. Przeprowadzono analizę porównawczą, umożliwiając wskazanie wspólnych czynników oraz różnic między badanymi. W końcowej części rozdziału sformułowano wnioski oraz odniesiono wyniki do dotychczasowych badań i teorii psychologicznych.

3.2. Opisy i analizy indywidualnych przypadków

3.2.1. Opis przypadku A.N.

A.N. (inicjały zmienione) to 36-letnia kobieta, matka siedmioletniej córki Zosi (imię zmienione), pracująca zawodowo i pozostająca w związku małżeńskim. Uczestniczka badania zgłosiła się do udziału, ponieważ czuje, że jej doświadczenie macierzyństwa odbiega od społecznie przyjętych norm. Jak sama zaznaczyła w przeprowadzonym wywiadzie, „moje bycie matką wygląda inaczej niż u większości matek, które znam”. Podczas wywiadu A.N. mówiła spokojnym tonem, opisując relację z córką bardziej w kategoriach obowiązków niż uczuć. Gdy mówiła o swoich doświadczeniach z dzieciństwa, jej ton nie zmieniał się – brak było wzruszenia, nostalgii czy żalu. Podczas dotyczących emocji lub bliskości, A.N. robiła krótkie pauzy, jakby zastanawiała się nad właściwą odpowiedzią. Można było zauważyć napięcie – delikatne poprawianie postawy, unikanie dłuższego kontaktu wzrokowego. A.N. sprawiała wrażenie osoby, która jest świadoma swoich emocjonalnych ograniczeń, ale nie próbuje ich zmieniać. Odpowiadała konkretnie, jakby chciała mieć kontrolę nad tym, co mówi i w jaki sposób jest odbierana. Badana twierdziła, że nie unika kontaktów społecznych, jednak w relacjach towarzyskich pozostaje zdystansowana, ograniczając interakcje do tematów związanych z codziennym życiem i pracą. Zaznaczyła, że nie czuje potrzeby głębszego

angażowania się w rozmowy o emocjach ani poszukiwania wsparcia w otoczeniu. Jej relacja z mężem opiera się na podziale obowiązków i stabilności, bez większej ekspresji uczuć.

Relacja z dzieckiem i postrzeganie roli matki. A.N. od początku nie doświadczała silnej więzi z córką. Opisując pierwsze miesiące macierzyństwa, podkreśliła, że wykonywała wszelkie obowiązki związane z opieką nad dzieckiem, jednak „bez ekscytacji, bez łez”, traktując je jako zestaw zadań do wykonania. Po latach jej relacja z córką opiera się głównie na zapewnieniu jej podstawowych potrzeb i organizacji codziennego życia. Córka badanej spędza więcej czasu z ojcem, co A.N. akceptuje, tłumacząc, że „on ma więcej cierpliwości do jej zabaw”. W sytuacjach, gdy córka okazuje potrzebę bliskości, A.N. stara się ją odwzajemnić, jednak odczuwa przy tym pewien dyskomfort i nie inicjuje tego typu interakcji. W tabeli 1 przedstawiono wyniki *Kwestionariusza Kompetencji Społecznych (KKS)* uzyskane przez A.N., z uwzględnieniem przedziałów ufności i krótką interpretacją. Wyniki wykazały ogólnie niski poziom umiejętności społecznych (wynik łączny: sten 2), szczególnie w zakresie kompetencji w relacjach intymnych (sten 2) oraz ekspozycji społecznej (sten 3). Oznacza to, że A.N. może mieć trudności w budowaniu bliskich relacji i wyrażaniu emocji w sposób otwarty, co przekłada się na ograniczoną zdolność do tworzenia więzi z córką. W ankiecie własnej A.N. potwierdziła te trudności, wskazując, że zwierzenie się dziecku przychodzi jej z trudem (5 w skali 1-5) oraz że czasami nie wie, jak odpowiednio reagować na emocje córki. Ponadto zadeklarowała, że odczuwa potrzebę dystansu emocjonalnego wobec dziecka i niechętnie pokazuje mu, co naprawdę czuje i myśli. Wskazuje to na trudność w nawiązywaniu i utrzymywaniu emocjonalnej bliskości, co jest spójne z wynikami testów psychometrycznych.

Tabela 1

Wyniki A.N., Kwestionariusz Kompetencji Społecznych (KKS)

Skala	Wynik surowy	Sten	Przedział ufności 95% (w stenach)	Interpretacja
Wynik łączny	141	2	1 - 4	Wynik niski
Skala I (Relacje Intymne)	35	2	1 - 4	Wynik niski
Skala ES (Ekspozycja Społeczna)	40	3	2 - 4	Wynik niski
Skala A (Asertywność)	41	4	3 - 5	Wynik wysoki

Źródło: Opracowanie własne.

Cechy temperamentu matki i dziecka. W tabeli 2 zostały przedstawione wyniki *Kwestionariusza Temperamentu (EAS)* uzyskane przez A.N. Wyniki wskazały, że osoba badana cechuje się średnim poziomem niezadowolenia (sten 6), umiarkowaną tendencją do reagowania złością (sten 5) oraz niskim poziomem strachu (sten 2). Charakteryzuje ją również umiarkowana aktywność (sten 6) oraz niski poziom towarzyskości (sten 1). Ostatnia cecha sugeruje, że A.N. preferuje samotność i ma ograniczoną potrzebę bliskich interakcji, co znajduje potwierdzenie w jej wypowiedziach: „Nie mam w sobie tej naturalnej potrzeby przytulania, chwalenia, może po prostu taka jestem”. W kontekście postrzegania córki, wyniki wersji dziecięcej kwestionariusza EAS wykazały, że według badanej, Zosia jest dzieckiem bardzo aktywnym (sten 9) i stosunkowo towarzyskim (sten 5), z nieśmiałością (sten 6) i emocjonalnością (sten 5) na średnim poziomie. Może to prowadzić do trudności w relacji z matką, która preferuje bardziej zdystansowane i uporządkowane interakcje. Jednocześnie Zosia, choć towarzyska, nie jest całkowicie ekstrawertyczna – umiarkowany poziom nieśmiałości i emocjonalności sugeruje trudności w szybkim otwieraniu się na nowe osoby i sytuacje, a jej reakcje na bodźce emocjonalne są umiarkowanie intensywne. Według A.N., córka łatwo zaprzyjaźnia się z innymi dziećmi, ale jednocześnie miewa chwile, kiedy czuje się osamotniona i potrzebuje większej uwagi. Badana zwróciła również uwagę na to, że Zosia często okazuje potrzebę bliskości, spontanicznie się przytulając, co A.N. odwzajemnia, choć – jak sama przyznała – nie przychodzi jej to naturalnie. „Robię to bardziej z odruchu, ale nie tworzę takich momentów sama” – komentowała. Wyniki uzyskane z kwestionariusza ankiety własnej wskazały na ambiwalentne podejście do spędzania czasu z dzieckiem – A.N. niechętnie mówiła córce, że ją kocha i rzadko rozmawiała z nią o swoich problemach, jednocześnie jednak przyznała, że czasami martwi się, czy jest wystarczająco dobrą matką.

Tabela 2
Wyniki A.N., *Kwestionariusz Temperamentu (EAS)*

Skala	Wynik surowy	Sten	Interpretacja
Ocena samej siebie (EAS-D)			
Niezadowolenie	12	6	Wynik średni
Strach	7	2	Wynik bardzo niski
Złość	11	5	Wynik średni
Aktywność	15	6	Wynik średni
Towarzystwość	8	1	Wynik bardzo niski
Ocena dziecka według badanej (EAS-C)			
Emocjonalność	17	5	Wynik średni
Aktywność	24	9	Wynik bardzo wysoki
Towarzystwość	19	5	Wynik średni
Nieśmiałość	11	6	Wynik średni

Źródło: Opracowanie własne.

Styl radzenia sobie ze stresem. W tabeli 3 przedstawiono wyniki *Kwestionariusza Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych (CISS)* uzyskane przez A.N., z uwzględnieniem przedziałów ufności i krótką interpretacją. Wyniki sugerują, że osoba badana stosuje przede wszystkim zadaniowy styl radzenia sobie ze stresem (SSZ = sten 10), czyli dąży do rozwiązywania problemów w sposób analityczny, koncentrując się na działaniu, a nie na emocjach. Jednocześnie wykazuje bardzo niski poziom stylu unikowego (SSU = sten 2), co oznacza, że rzadko stosuje strategie polegające na ucieczce od problemu. Natomiast styl skoncentrowany na emocjach (SSE = sten 5) osiągnął wynik średni, co może oznaczać, że w niektórych sytuacjach A.N. doświadcza napięcia emocjonalnego, ale nie koncentruje się na nim nadmiernie. Podczas wywiadu badana kilkakrotnie podkreślała, że w momentach silnego napięcia nie zwraca się o pomoc ani do bliskich, ani do znajomych. Nie odczuwa potrzeby dzielenia się swoimi trudnościami, nie oczekuje pocieszenia czy wsparcia. Jej relacje, zarówno w rodzinie, jak i w kontaktach społecznych, opierają się na wymianie informacji i działaniu, a nie na zaangażowaniu w kontekście uczuć. To podejście sprawia, że w obliczu stresu nie tylko unika rozmów o swoich problemach, ale również nie angażuje się w kontakt z innymi jako sposób na rozładowanie napięcia. Nie sięga po strategie odwracania uwagi, takie jak zakupy, rozrywka czy spotkania towarzyskie, ponieważ traktuje je jako nieefektywne i nieprzynoszące realnych rezultatów.

Tabela 3

Wyniki A.N., *Kwestionariusz Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych (CISS)*

Skala	Wynik surowy	Sten	Przedział ufności 95% (w stenach)	Interpretacja
SSZ (Styl Skoncentrowany na Zadaniu)	75	10	9 - 10	Wynik bardzo wysoki
SSE (Styl Skoncentrowany na Emocjach)	43	5	4 - 7	Wynik średni
SSU (Styl Skoncentrowany na Unikaniu)	30	2	1 - 4	Wynik bardzo niski
ACZ (Angażowanie się w Czynności Zastępcze)	16	5	3 - 6	Wynik średni
PKT (Poszukiwanie Kontaktów Towarzyskich)	8	1	1 - 3	Wynik bardzo niski

Źródło: Opracowanie własne.

Samoocena i inteligencja emocjonalna. Wynik A.N. w Skali Samooceny Rosenberga (SES) znalazł się na poziomie średnim (sten 6), mieszcząc się w 95-procentowym przedziale ufności w granicach między stenem 4 a 7. Wskazuje to na stabilny, choć nie zawsze pozytywny obraz siebie, wpływając na pewność siebie badanej w roli matki oraz na sposób, w jaki postrzega ona swoje kompetencje rodzicielskie. W tabeli 4 zostały przedstawione wyniki w *Kwestionariuszu Inteligencji Emocjonalnej* (INTE) uzyskane przez A.N., z uwzględnieniem przedziałów ufności i krótką interpretacją. Niski wynik w *Kwestionariuszu Inteligencji Emocjonalnej* (INTE) (sten 2) sugeruje, że A.N. ma trudności zarówno w wykorzystywaniu emocji w podejmowaniu decyzji (czynnik I – sten 3), jak i w ich rozpoznawaniu (czynnik II – sten 2). Jej wynik w czynniku I wskazuje, że choć częściowo jest świadoma swoich emocji, nie zawsze potrafi ich używać jako wsparcia w działaniu. Z kolei niski wynik w czynniku II sugeruje problemy z trafnym identyfikowaniem emocji, zarówno u siebie, jak i u innych. Z analizy wywiadu oraz kwestionariusza ankiety własnej wynika, że A.N. przejawia pewną stabilność w zakresie samooceny, choć nie jest to obraz całkowicie pozytywny. Jej sposób wypowiedzania się o sobie wskazuje na brak silnych wahań w ocenie własnej wartości, jednak nie towarzyszy temu przekonanie o wysokich kompetencjach emocjonalnych czy społecznych. W jej odpowiedziach można dostrzec dystans do siebie i swoich kompetencji rodzicielskich – badana nie krytykowała się otwarcie, ale też nie wyrażała przekonania, że dobrze radzi sobie w roli matki. Na pytania dotyczące oceny własnego macierzyństwa odpowiadała w sposób rzeczowy, unikając subiektywnej oceny („Jestem matką taką, jaką potrafię być”, „Robię to, co trzeba”). W wypowiedziach nie pojawiły się sformułowania sugerujące dumę czy satysfakcję z pełnionej roli.

Tabela 4

Wyniki A.N., *Kwestionariusz Inteligencji Emocjonalnej (INTE)*

Skala	Wynik surowy	Sten	Przedział ufności 95% (w stenach)	Interpretacja
Wynik ogólny	107	2	1 - 3	Wynik niski.
Czynnik I	56	3	2 - 5	Wynik niski.
Czynnik II	35	2	1 - 4	Wynik niski.

Źródło: Opracowanie własne.

Styl przywiązania matki. Analiza odpowiedzi A.N. podczas wywiadu zainspirowanego *Kwestionariuszem Stylów Przywiązania (ASQ)* wskazała, że jej styl przywiązania można określić jako unikający. W dzieciństwie unikała dzielenia się emocjami, nie zwracała się do matki po wsparcie w trudnych momentach i miała poczucie, że akceptacja zależała od jej osiągnięć. W wywiadzie podkreślała, że w jej domu „nie mówiło się o uczuciach”, a gdy pojawiały się trudności, rodzina ignorowała temat lub zajmowała się czymś innym. Podobny schemat można dostrzec w jej relacji z córką – A.N. traktuje macierzyństwo jako zestaw obowiązków, nie dostrzegając potrzeby budowania głębszej, emocjonalnej więzi. W wywiadzie wspomniała, że czasami jej „uruchamia się instynkt”, np. gdy córka jest chora, ale szybko wraca do „normalności”, w której nie inicjuje bliskości. A.N. dostrzega funkcjonalne aspekty bycia matką, ale nie postrzega go jako źródła emocjonalnego spełnienia. Podczas rozmowy na temat własnej relacji z córką A.N. w pewnym momencie zasugerowała, że „dziecko musi się nauczyć, że nie zawsze dostaje uwagę”, co wskazuje na jej przekonanie, że bliskość emocjonalna powinna być dawkowana, a nie spontanicznie dostępna. Nie oznacza to, że badana świadomie unika kontaktu z dzieckiem, lecz raczej że nie uważa uczuciowej dyspozycyjności za kluczowy element macierzyństwa. Z jej wypowiedzi wyłania się obraz osoby, dla której relacje, w tym także więź z dzieckiem, mają strukturę bardziej zadaniową niż spontaniczną – są czymś, czym należy zarządzać, a nie czymś, co rozwija się naturalnie. Styl unikający u A.N. manifestuje się także w jej sposobie odbierania i interpretowania bliskości. W wywiadzie nie wspominała o potrzebie większego kontaktu z córką ani o tęsknocie za więzią, która mogłaby wyglądać inaczej. W jej narracji nie pojawiały się elementy sugerujące, że odczuwa braki emocjonalne w relacji z dzieckiem.

Doświadczenia z dzieciństwa i przekazywanie wzorców. W trakcie wywiadu A.N. wspominała o chłodnych, choć stabilnych relacjach z własnymi rodzicami. Podkreślała, że w jej domu nie rozmawiało się o emocjach, a akceptacja była warunkowa i zależała od osiągnięć: „Na uznanie trzeba było sobie zasłużyć – dobrymi ocenami, zachowaniem”. Relacja z ojcem była zdystansowana, co mogło wpłynąć na jej obecne trudności

w spontanicznym okazywaniu bliskości wobec córki. Wspomnienia dotyczące matki wskazują na podobny schemat emocjonalnego dystansu: „Mama nie była wylewna, nie mówiło się o uczuciach. Jeśli coś było nie tak, po prostu się to ignorowało”. Kiedy A.N. była pytana o swoje doświadczenia z dzieciństwa, unikała emocjonalnej refleksji. Nie mówiła o przykrych wspomnieniach ani nie przejawiała nostalgii wobec przeszłości. Jej wypowiedzi miały neutralny wydźwięk – relacjonowała fakty dotyczące relacji z rodzicami, ale starała się nie dodawać do nich komentarzy sugerujących osobiste przeżycia.

Formy wsparcia psychologicznego. W wywiadzie A.N. stwierdziła, że najważniejszą formą wsparcia byłaby akceptacja i przestrzeń do bycia taką matką, jaką jest, bez presji dostosowania się do społecznie akceptowanego wzorca macierzyństwa. Badana zaznaczyła, że czułaby większy komfort, gdyby wsparcie psychologiczne nie narzucało jednego, idealnego modelu relacji rodzic-dziecko, ale uwzględniało różnorodność stylów przywiązania i emocjonalnej ekspresji. Podkreślała również, że jakiegokolwiek próby zmiany jej sposobu funkcjonowania pod presją mogłyby wywołać efekt odwrotny, prowadząc do jeszcze większego dystansu emocjonalnego wobec dziecka. Jej zdaniem pomocne byłyby warsztaty lub konsultacje psychologiczne, które nie forsowałyby jedynie „typowego” obrazu macierzyństwa, ale dawały możliwość znalezienia własnej drogi do budowania więzi, zgodnej z jej doświadczeniami.

Podsumowanie przypadku. A.N. reprezentuje przypadek matki, która z racjonalnego punktu widzenia spełnia wszelkie podstawowe obowiązki wobec dziecka, jednak nie nawiązała z nim głębszej więzi emocjonalnej. Jej niski poziom inteligencji emocjonalnej, preferencja dla zdystansowanych interakcji, a także wzorce rodzinne z dzieciństwa mogą wyjaśniać trudności w spontanicznym wyrażaniu uczuć wobec córki. Cechy temperamentu oraz strategie radzenia sobie ze stresem wskazują, że A.N. koncentruje się na zadaniowym podejściu do macierzyństwa, unikając emocjonalnego zaangażowania. Jej postrzeganie relacji z córką jest pragmatyczne – nie dostrzega w niej problemu, ale nie czuje również potrzeby jej pogłębiania. Choć badana nie wyraziła jednoznacznej potrzeby zmiany, przyznała, że czasem zastanawia się nad swoją relacją z córką. Wskazała, że chciałaby znaleźć „prawdziwy” sposób na okazanie jej ważności, ale jednocześnie nie wie, jak mogłoby to wyglądać.

3.2.2. Opis przypadku B.K.

B.K. (inicjały zmienione) to 32-letnia kobieta, matka ośmioletniego syna Kuby (imię zmienione), pracująca zawodowo i pozostająca w związku małżeńskim. Uczestniczka badania zgłosiła się do udziału, ponieważ czuje, że jej doświadczenie macierzyństwa różni się od społecznych oczekiwań. Podczas wywiadu B.K. zwykle unikała bezpośredniego kontaktu wzrokowego, kierując spojrzenie w bok lub w dół. Dłonie badanej były niemal cały czas w ruchu – splatała palce, poprawiała rękawy, przesuwała dłońią po stole. Jej ton głosu był spokojny, stonowany, momentami przyciszony. W momentach, gdy wspominała o synu, pojawiał się lekki, bardziej wymuszony uśmiech niż wyraz rzeczywistej radości. Na trudniejsze pytania reagowała zmianą pozycji ciała – czasem opierała brodę na dłoni albo przybierała skuloną postawę. W niektórych momentach wahała się, ostrożnie dobierając słowa. W jej wypowiedziach rzadko pojawiały się bezpośrednie odniesienia do własnych emocji. Nie mówiła o sobie w sposób wartościujący – nie określała siebie ani jako osobę silną, ani jako słabą, ani jako szczególnie pewną siebie czy nieśmiałą. W wielu sytuacjach brzmiała tak, jakby mówiła o sobie w sposób wyłącznie opisowy, bez osobistego zaangażowania. W kontekście relacji międzyludzkich podkreślała, że nie ma dużego grona przyjaciół i nie czuje potrzeby częstych interakcji społecznych. Nie unika kontaktu z ludźmi, ale traktuje go raczej w kategoriach konieczności lub rutynowej wymiany informacji niż jako źródło wsparcia emocjonalnego czy satysfakcji.

Relacja z dzieckiem i postrzeganie roli matki. B.K. od początku macierzyństwa nie odczuwała silnej więzi emocjonalnej z synem. Opisując pierwsze miesiące po porodzie, wspominała: „Leżałam w szpitalu, patrzyłam na to dziecko i myślałam: ‘To już? To teraz moje życie tak będzie wyglądało?’” Wróciła do domu i wykonywała wszystkie czynności opiekuńcze przy dziecku, ale brakowało jej emocjonalnego zaangażowania. „To było trochę jak opieka nad kimś powierzonym – ktoś mi go dał i teraz mam się nim zajmować” – stwierdziła. Relacja z synem do dziś pozostaje zdystansowana – B.K. dba o jego potrzeby, ale nie inicjuje bliskości. „Pozwalam mu się przytulać, ale częściej mnie to męczy” – przyznała. Kuba, jako dziecko bardzo ekspresyjne i uczuciowe, często poszukuje kontaktu, jednak matka nie zawsze na to odpowiada. Czasem odsuwa go pod pretekstem zmęczenia, innym razem po prostu znajduje mu inne zajęcie. Podczas wywiadu B.K. kilkakrotnie sugerowała, że nie odnajduje się w społecznie narzuconej roli matki. Zwracała uwagę na to, że jej doświadczenie odbiega od tego, jak macierzyństwo przedstawiane jest w mediach czy w rozmowach z innymi kobietami. Mówiła, że zazwyczaj czuje się inaczej niż matki, które z zaangażowaniem opisują

swoje relacje z dziećmi w sposób pełen ciepła. W tabeli 5 przedstawiono wyniki Kwestionariusza Kompetencji Społecznych (KKS), z uwzględnieniem przedziałów ufności i krótką interpretacją, które wykazały niski poziom kompetencji społecznych (sten 1), szczególnie w zakresie relacji intymnych (sten 1) oraz ekspozycji społecznej (sten 2). Wyniki sugerują trudności w budowaniu bliskich relacji oraz wyrażaniu emocji.

Tabela 5

Wyniki B.K., Kwestionariusz Kompetencji Społecznych (KKS)

Skala	Wynik surowy	Sten	Przedział ufności 95% (w stenach)	Interpretacja
Wynik łączny	131	1	1 - 2	Wynik niski
Skala I (Relacje Intymne)	30	1	1 - 2	Wynik niski
Skala ES (Ekspozycja Społeczna)	37	2	1 - 3	Wynik niski
Skala A (Asertywność)	36	3	1 - 4	Wynik niski

Źródło: Opracowanie własne.

Cechy temperamentu matki i dziecka. W tabeli 6 zostały przedstawione wyniki *Kwestionariusza Temperamentu (EAS)* uzyskane przez B.K. Wyniki wskazały, że badana cechuje się wysokim poziomem niezadowolenia (sten 10) oraz znaczną skłonnością do reagowania strachem (sten 8) i złością (sten 8). Jej aktywność oceniona została na poziomie średnim (sten 7), natomiast towarzyskość na niskim poziomie (sten 3). Wysokie wartości w zakresie niezadowolenia i lęku sugerują tendencje do przeżywania negatywnych emocji, szczególnie w sytuacjach nieprzewidywalnych. Skłonność do złości wskazuje na możliwość irytacji w kontaktach społecznych. Niski poziom towarzyskości oznacza, że badana świadomie wybiera samotność, mając ograniczoną potrzebę bliskich interakcji. W kontekście postrzegania syna wyniki EAS-C wskazują, że B.K. odbiera Kubę jako dziecko bardzo emocjonalne (sten 8), aktywne (sten 8) i towarzyskie w umiarkowanym stopniu (sten 6). Jego poziom nieśmiałości jest przeciętny (sten 5), co sugeruje, że nie wykazuje silnej skłonności do wycofywania się w sytuacjach społecznych. Według B.K. syn jest osobą, która intensywnie przeżywa emocje i reaguje na otoczenie w sposób żywiołowy: „Wiecznie coś mówi, pyta, skacze po kanapie, robi hałas... dużo hałasu”. Jego temperament wydaje się kontrastować z preferencjami matki, która jest bardziej wycofana i unika intensywnej ekspresji emocjonalnej.

Tabela 6
 Wyniki B.K., Kwestionariusz Temperamentu (EAS)

Skala	Wynik surowy	Sten	Interpretacja
Ocena samej siebie (EAS-D)			
Niezadowolenie	18	10	Wynik bardzo wysoki
Strach	13	8	Wynik wysoki
Złość	14	8	Wynik wysoki
Aktywność	14	7	Wynik wysoki
Towarzystwość	11	3	Wynik niski
Ocena dziecka według badanej (EAS-C)			
Emocjonalność	21	8	Wynik bardzo wysoki
Aktywność	23	8	Wynik bardzo wysoki
Towarzystwość	21	6	Wynik przeciętny
Nieśmiałość	9	5	Wynik przeciętny

Źródło: Opracowanie własne.

Styl radzenia sobie ze stresem. Z analizy wywiadu i kwestionariusza ankiety własnej wynika, że B.K. radzi sobie ze stresem w sposób niejednoznaczny. Badana stwierdziła, że z jednej strony działa zadaniowo i skupia się na rozwiązaniu problemu, z drugiej jednak odczuwa silne napięcie emocjonalne, z którym nie potrafi sobie skutecznie poradzić. Jej sposób funkcjonowania w sytuacjach trudnych można opisać jako wewnętrznie napięty, ale zewnętrznie zdyscyplinowany – dąży do rozwiązania problemu, ale niekoniecznie w sposób, który zmniejsza jej własny dyskomfort. W tabeli 7 przedstawiono wyniki *Kwestionariusza Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych (CISS)*. B.K. uzyskała wysoki wynik stylu zadaniowego (SSZ = sten 9), co oznacza, że badana w sytuacjach trudnych koncentruje się na działaniu, unikając emocjonalnego angażowania się. Styl skoncentrowany na emocjach (SSE = sten 8) osiągnął wynik wysoki, co sugeruje, że w stresie odczuwa intensywne emocje, lecz rzadko podejmuje próby ich wyrażenia lub regulacji.

Tabela 7

Wyniki B.K., *Kwestionariusz Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych (CISS)*

Skala	Wynik surowy	Sten	Przedział ufności 95% (w stenach)	Interpretacja
SSZ (Styl Skoncentrowany na Zadaniu)	71	9	7 - 10	Wynik wysoki
SSE (Styl Skoncentrowany na Emocjach)	59	8	7 - 10	Wynik wysoki
SSU (Styl Skoncentrowany na Unikaniu)	38	4	2 - 6	Wynik niski
ACZ (Angażowanie się w Czynności Zastępcze)	21	6	5 - 8	Wynik średni
PKT (Poszukiwanie Kontaktów Towarzyskich)	10	2	1 - 4	Wynik bardzo niski

Źródło: Opracowanie własne.

Samoocena i inteligencja emocjonalna. Wyniki Skali Samooceny Rosenberga (SES) wskazały, że B.K. posiada niski poziom samooceny (sten 2), mieszcząc się w 95-procentowym przedziale ufności w granicach między stenem 1 a 3. To sugeruje, że badana ma niestabilny i niepewny obraz siebie, a także tendencję do podważania własnych kompetencji w roli matki. W wywiadzie B.K. wielokrotnie odnosiła się do poczucia niepewności w roli rodzica, obawiając się, że inni mogą ją ocenić jako „złą matkę” lub „wadliwą osobę”. W wywiadzie wielokrotnie powracał wątek porównywania się do innych, szczególnie do matek, które według niej „czują” macierzyństwo bardziej naturalnie i swobodnie. Badana zdawała sobie sprawę, że jej sposób bycia matką może odbiegać od społecznych norm, co postrzegała jako dowód na własne braki i niedopasowanie. W tabeli 8 przedstawiono wyniki uzyskane przez B.K. w *Kwestionariuszu Inteligencji Emocjonalnej (INTE)*, z uwzględnieniem przedziałów ufności i krótką interpretacją. Niski wynik ogólny (sten 2) sugeruje trudności zarówno w wykorzystywaniu emocji do radzenia sobie w codziennych sytuacjach (czynnik I – sten 2), jak i możliwe problemy w ich trafnym rozpoznawaniu (czynnik II – sten 4). B.K. przyznała, że rzadko kieruje się emocjami przy podejmowaniu decyzji i nie zawsze wie, jak adekwatnie reagować na uczucia innych: „Wiem, że powinnam go przytulić, kiedy płacze, ale nie wiem, czy to coś da”.

Tabela 8

Wyniki B.K., *Kwestionariusz Inteligencji Emocjonalnej (INTE)*

Skala	Wynik surowy	Sten	Przedział ufności 95% (w stenach)	Interpretacja
Wynik ogólny	105	2	1 - 3	Wynik niski
Czynnik I	51	2	1 - 3	Wynik niski
Czynnik II	40	4	2 - 6	Wynik przeciętny

Źródło: Opracowanie własne.

Styl przywiązania matki. Analiza odpowiedzi B.K. podczas wywiadu inspirowanego ASQ wskazały, że jej styl przywiązania można określić jako unikający. W dzieciństwie nie zwracała się do matki po wsparcie, nie była przyzwyczajona do dzielenia się emocjami i nie traktowała domu rodzinnego jako miejsca, w którym można było otwarcie mówić o uczuciach. W wywiadzie przyznała, że w jej rodzinie nie było zwyczaju rozmów o emocjach, a problemy były ignorowane lub minimalizowane: „Jak miałam jakiś problem, to słyszałam: ‘Przesadzasz, inni mają gorzej’”. Akceptacja w domu rodzinnym była warunkowa i zależna od spełniania określonych oczekiwań, co mogło wpłynąć na jej trudność w nawiązywaniu bliskich relacji w dorosłości. Styl przywiązania, który ukształtował się u B.K. w dzieciństwie, wydaje się być nie tylko sposobem regulacji emocji, ale także strategią ochronną, która pozwala jej unikać sytuacji mogących wywołać poczucie zależności od innych. Podczas badania wywiadu kilkakrotnie sugerowała, że nie czuje się komfortowo w sytuacjach wymagających otwartości, zarówno w relacjach rodzinnych, jak i w innych aspektach życia. Podobny schemat można dostrzec w jej relacji z synem – B.K. wspomniała, że jej relacja z Kubą opiera się na wypełnianiu obowiązków: „On ma mamę, ja mam syna. Ale czasem mam wrażenie, jakbym była bardziej opiekunką niż matką”. Choć dziecko inicjuje kontakt fizyczny, np. poprzez przytulanie, B.K. wyznała, że nie czuje potrzeby odwzajemniania tych gestów i woli unikać nadmiernej bliskości: „Pozwalam mu się przytulać, ale mnie to męczy”. Mimo to zdarzają się momenty, w których pojawia się u niej instykt opiekuńczy, zwłaszcza gdy syn bywa chory, jednak szybko wraca do swojego dystansującego stylu funkcjonowania.

Doświadczenia z dzieciństwa i przekazywanie wzorców. B.K. wychowała się w rodzinie, w której relacje były chłodne i zdystansowane, a uczucia nie były wyrażane wprost. Wspominała, że jej matka była obecna fizycznie, ale nie pamięta, by kiedykolwiek ją przytulała lub otwarcie mówiła o uczuciach: „Mama dbała o to, żeby było co jeść, żeby było posprzątane, ale czy mnie kochała? Pewnie tak, ale nie mówiło się o tym”. Relacja z ojcem również była zdystansowana – był surowy i wymagający, a rozmowy na temat emocji nie miały miejsca. Taki model wychowania mógł wpłynąć na to, że B.K. nie wykształciła umiejętności budowania bliskich więzi i nie odczuwa naturalnej potrzeby angażowania się emocjonalnie w relacje z synem. W wywiadzie mówiła, że dostrzega różnicę między sobą a innymi matkami, które wydają się czerpać radość z macierzyństwa, podczas gdy ona odgrywa swoją rolę bez wewnętrznego przekonania: „Może nigdy nie powinnam była nią zostać?”.

Formy wsparcia psychologicznego. B.K. podkreśliła, że wychowała się w przekonaniu, że problemy trzeba rozwiązywać samodzielnie: „W mojej rodzinie psycholog

to ktoś dla ludzi, którzy sobie naprawdę nie radzą”. Z tego powodu niechętnie myśli o zmianie swojego sposobu funkcjonowania, choć zdaje sobie sprawę, że jej relacja z synem różni się od społecznych oczekiwań. Jako formę wsparcia widziałaby raczej akceptację dla swojej sytuacji niż narzucanie jednego, idealnego modelu macierzyństwa. Uznała, że pomocne byłyby rozmowy, które nie zmuszałyby jej do przyjmowania narzuconych schematów, z którymi się nie identyfikuje, ale raczej pozwoliłyby znaleźć własny sposób na bycie matką: „Może ktoś by mi pokazał, jak to się robi? Jak to jest, że inne kobiety to czują, a ja nie?”.

Podsumowanie przypadku. Osoba badana reprezentuje przypadek matki, która z racjonalnego punktu widzenia spełnia wszelkie podstawowe obowiązki wobec dziecka, ale nie nawiązała z nim głębszej więzi. Jej niski poziom inteligencji emocjonalnej, unikający styl przywiązania oraz wzorce rodzinne z dzieciństwa mogą wyjaśniać trudności w spontanicznym wyrażaniu uczuć wobec syna. Cechy temperamentu oraz strategie radzenia sobie ze stresem prezentują B.K. jako osobę, która koncentruje się na zadaniowym podejściu do macierzyństwa, unikając emocjonalnego zaangażowania. Choć badana nie wyraziła jednoznacznej potrzeby zmiany, przyznała, że czasem zastanawia się nad swoją relacją z synem i nad tym, czy mogłaby mu dać więcej. „Może kiedyś spojrzy na mnie i pomyśli: ‘Moja mama była obok, ale nigdy tak naprawdę ze mną nie była’”.

3.2.3 Opis przypadku E.K.

E.K. (inicjały zmienione) to 34-letnia kobieta, matka siedmioletniego syna Igora (imię zmienione), pracująca zdalnie i pozostająca w związku małżeńskim. Zgłosiła się do badania z ciekawości, ale również z potrzeby lepszego zrozumienia własnych emocji i relacji z dzieckiem. Podczas wywiadu mówiła spokojnym, opanowanym tonem, a jej wypowiedzi były rzeczowe, bardziej analityczne niż bazujące na emocjach. Gdy wspominała o synu, unikała zdrobnień czy przesadnej czułości w słowach. Jej gesty były raczej oszczędne, spokojne i świadome. Podczas rozmowy o dzieciństwie nie wykazywała oznak wzruszenia – mówiła o swoich rodzicach i ich metodach wychowawczych w sposób zdystansowany, jakby relacjonowała fakty, a nie coś osobistego. Jeśli pojawiało się trudniejsze pytanie, badana robiła krótką pauzę na przemyślenie odpowiedzi, jednak sposób komunikacji sugerował, że ma wysoką świadomość własnych myśli i wartości. E.K. stwierdziła, że preferuje rzeczową wymianę zdań, a w sytuacjach wymagających otworzenia się - zachowuje dystans.

Relacja z dzieckiem i postrzeganie roli matki. E.K. od początku macierzyństwa nie odczuwała silnej więzi z synem. Opisowała pierwsze miesiące jako czas wypełniony

obowiązkami, ale z dozą dystansu i obojętności. Obecnie jej relacja z synem pozostaje poprawna, ale nie opiera się na okazywaniu uczuć i bliskości. W jej ocenie syn rozwija się prawidłowo, jest szczęśliwy, ma swoje pasje i relacje społeczne, dlatego nie uważa, aby jej dystans emocjonalny negatywnie wpłynął na jego dobrostan. „On ma swoje życie, ja mam swoje – to się zazębia, ale nie czuję potrzeby większego zaangażowania” – przyznała. W tabeli 9 przedstawiono wyniki *Kwestionariusza Kompetencji Społecznych* (KKS), z uwzględnieniem przedziałów ufności i krótką interpretacją, wskazujące na przeciętny poziom kompetencji społecznych (sten 4), co sugeruje, że badana radzi sobie w interakcjach społecznych. W zakresie kompetencji warunkujących skuteczność zachowań w sytuacjach intymnych wynik E.K. mieści się w przedziale przeciętnym (sten 4), co oznacza, że potrafi funkcjonować w relacjach bliskich, ale niekoniecznie z łatwością buduje głębokie więzi emocjonalne. W sytuacjach ekspozycji społecznej (sten 5) także osiągnęła wynik przeciętny, co sugeruje, że potrafi radzić sobie w interakcjach społecznych. W zakresie asertywności (sten 4) jej wynik również mieścił się w przeciętnym przedziale, co wskazuje, że potrafi wyrażać własne opinie, choć jednocześnie mieć trudności w stanowczym artykułowaniu swoich potrzeb w bardziej wymagających sytuacjach.

Tabela 9

Wyniki E.K., *Kwestionariusz Kompetencji Społecznych* (KKS)

Skala	Wynik surowy	Sten	Przedział ufności 95 % (w stenach)	Interpretacja
Wynik łączny	154	4	3 - 5	Wynik przeciętny
Skala I (Relacje Intymne)	40	4	2 - 6	Wynik przeciętny
Skala ES (Ekspozycja Społeczna)	47	5	3 - 6	Wynik przeciętny
Skala A (Asertywność)	40	4	2 - 5	Wynik przeciętny

Źródło: Opracowanie własne.

Cechy temperamentu matki i dziecka. W tabeli 10 zawarto wyniki *Kwestionariusza Temperamentu* (EAS), które wykazały, że E.K. charakteryzuje się wysokim poziomem niezadowolenia (sten 7) i niskim poziomem aktywności (sten 4) oraz towarzyskości (sten 2). Niskie wyniki w zakresie złości (sten 3) i strachu (sten 4) sugerują, że badana nie przejawia silnych reakcji emocjonalnych w obliczu wyzwań, co wpływa na jej sposób radzenia sobie w relacjach społecznych. Jej syn, według oceny matki, cechuje się bardzo wysokim poziomem aktywności (sten 9) i przeciętną towarzyskością (sten 5), co tworzy kontrast między jego potrzebą ruchu i ekspresji a preferowaną przez matkę neutralnością emocjonalną. Igor

charakteryzuje się także niską emocjonalnością (sten 3) i niskim poziomem nieśmiałości (sten 4), co sugeruje, że jest dzieckiem, które raczej nie wykazuje chęci dystansu społecznego i nie ma problemów w nawiązywaniu relacji. Matka opisywała go jako ruchliwego i żywiołowego, zauważając, że „wszędzie go pełno”. Wspominała także, że nie zawsze ma do niego cierpliwość i że to jej mąż lepiej radzi sobie z synem, co sugeruje, że woli bardziej zdystansowany, uporządkowany sposób interakcji z dzieckiem.

Tabela 10

Wyniki E.K., *Kwestionariusz Temperamentu (EAS)*

Skala	Wynik surowy	Sten	Interpretacja
Ocena samej siebie (EAS-D)			
Niezadowolenie	12	7	Wynik wysoki
Strach	8	4	Wynik niski
Złość	8	3	Wynik niski
Aktywność	10	4	Wynik niski
Towarzyskość	9	2	Wynik bardzo niski
Ocena dziecka według badanej (EAS-C)			
Emocjonalność	15	3	Wynik niski
Aktywność	24	9	Wynik bardzo wysoki
Towarzyskość	19	5	Wynik przeciętny
Nieśmiałość	8	4	Wynik niski

Źródło: Opracowanie własne.

Styl radzenia sobie ze stresem. Podczas wywiadu badana kilkakrotnie podkreślała, że w sytuacjach trudnych stara się „nie zatrzymywać na problemie, tylko szukać sposobu, by go rozwiązać”. Oznacza to, że kontrolowanie sytuacji może stanowić dla niej poczucie bezpieczeństwa – im bardziej wpływa na przebieg zdarzeń, tym lepiej radzi sobie z napięciem. W jej wypowiedziach nie pojawiały się wątki dotyczące szukania wsparcia u innych – wyznała, że raczej polega na własnych zasobach i nie ma skłonności do proszenia o pomoc. W tabeli 11 przedstawiono wyniki *Kwestionariusza Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych (CISS)*, z uwzględnieniem przedziałów ufności i krótką interpretacją. E.K. wykazuje wysoki poziom stylu zadaniowego (SSZ = sten 9), co oznacza, że w sytuacjach trudnych koncentruje się na działaniu i rozwiązaniu problemu, unikając emocjonalnego zaangażowania. Styl skoncentrowany na emocjach (SSE = sten 5) osiągnął wynik przeciętny, co sugeruje, że badana nie skupia się nadmiernie na własnych przeżyciach emocjonalnych.

Tabela 11

Wyniki E.K., *Kwestionariusz Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych (CISS)*

Skala	Wynik surowy	Sten	Przedział ufności 95% (w stenach)	Interpretacja
SSZ (Styl Skoncentrowany na Zadaniu)	74	9	8 - 10	Wynik wysoki
SSE (Styl Skoncentrowany na Emocjach)	42	5	4 - 6	Wynik niski
SSU (Styl Skoncentrowany na Unikaniu)	35	4	1 - 5	Wynik niski
ACZ (Angażowanie się w Czynności Zastępcze)	17	5	3 - 7	Wynik niski
PKT (Poszukiwanie Kontaktów Towarzyskich)	12	3	1 - 5	Wynik bardzo niski

Źródło: Opracowanie własne.

Samocena i inteligencja emocjonalna. Podczas wywiadu E.K. nie wykazywała skłonności do nadmiernej samokrytyki, ale też nie przejawiała silnego przekonania o własnej wyjątkowości czy wybitnych kompetencjach. W rozmowie o sobie unikała skrajnych ocen – nie określała się jako „dobra” ani „zła” w żadnym aspekcie życia, zamiast tego prezentowała postawę raczej neutralną i analityczną. Wyniki *Skali Samooceny Rosenberga (SES)* wskazują na przeciętną samoocenę (sten 5), mieszcząc się w 95-procentowym przedziale ufności w granicach między stenem 3 a 7. To oznacza, że badana nie przejawia ani szczególnie wysokiej, ani niskiej pewności siebie. W tabeli 12 przedstawiono wyniki *Kwestionariusza Inteligencji Emocjonalnej (INTE)*, w których badana uzyskała niski wynik ogólny inteligencji emocjonalnej (sten 3). Zarówno czynnik I (zdolność do wykorzystywania emocji w codziennym funkcjonowaniu – sten 3), jak i czynnik II (zdolność do trafnego rozpoznawania emocji – sten 3) osiągnęły niski poziom, co sugeruje trudności zarówno w regulacji własnych emocji, jak i w rozumieniu stanów emocjonalnych innych osób. Może to mieć wpływ na sposób, w jaki badana postrzega i interpretuje emocje swojego dziecka.

Tabela 12

Wyniki E.K., *Kwestionariusz Inteligencji Emocjonalnej (INTE)*

Skala	Wynik surowy	Sten	Przedział ufności 95% (w stenach)	Interpretacja
Wynik ogólny	113	3	2 - 5	Wynik niski
Czynnik I	57	3	2 - 5	Wynik niski
Czynnik II	37	3	2 - 5	Wynik niski

Źródło: Opracowanie własne.

Styl przywiązania matki. Analiza odpowiedzi E.K. podczas wywiadu wskazała na unikający styl przywiązania. W jej dzieciństwie uczucia nie były podkreślane. Jak wspominała badana: „Rodzice nie byli wylewni, ale zawsze byli. Wiedziałam, że mogę

na nich liczyć, choć nie pamiętam, żeby dużo mówili o uczuciach”. W jej wypowiedziach nie pojawiały się skargi na brak zainteresowania ze strony rodziców – wydaje się, że przyjęła ich styl funkcjonowania jako coś naturalnego i kontynuuje go w dorosłości, ponieważ ten schemat powieliła się w jej relacji z synem – istotnym dla niej jest dbanie o niego, ale nie odczuwa naturalnej potrzeby inicjowania czułości. Wspominała, że Igor czasem się do niej przytula, ale nie zawsze wie, jak na to odpowiedzieć: „Czasem stoi koło mnie i mnie obejmuje, a ja nie wiem, co z tym zrobić.” Dystans emocjonalny nie oznacza jednak, że nie zależy jej na dziecku – zależy jej na rozwoju i bezpieczeństwie syna, ale w bardziej praktyczny sposób. „Nie jestem od czułości, tylko od tego, żeby było dobrze” – podsumowała.

Doświadczenia z dzieciństwa i przekazywanie wzorców. E.K. wychowała się w rodzinie, w której emocje nie były otwarcie wyrażane. Wspominała, że jej rodzice byli zaangażowani w zapewnienie stabilności i porządku, ale nie przypomina sobie, aby często rozmawiali o uczuciach. „W moim domu nie było rozmów o emocjach, raczej o obowiązkach i odpowiedzialności” – mówiła. Jej matka dbała o kwestie organizacyjne, ale nie przejawiała czułości. Relacja z ojcem była wymagająca, co mogło wpłynąć na jej obecne trudności w spontanicznym wyrażaniu emocji.

Formy wsparcia psychologicznego. E.K. nie korzystała nigdy z pomocy psychologicznej i podczas wywiadu nie uważała, aby taki rodzaj wsparcia był jej potrzebny. Wspominała, że w jej rodzinie panowało przekonanie, iż „problemy rozwiązuje się samemu”, a sięganie po wsparcie z zewnątrz mogłoby być oznaką słabości. Choć dostrzegała różnice między swoim podejściem do macierzyństwa a społecznymi oczekiwaniami, obecnie nie odczuwa wyraźnej potrzeby zmiany. Nie zastanawiała się nad możliwymi formami wsparcia, ponieważ, jak sama przyznała: „Nie widzę potrzeby, żeby coś z tym robić. Taka jestem i tyle”.

Podsumowanie przypadku. E.K. jest przykładem matki, której sposób funkcjonowania w relacji z dzieckiem opiera się na strukturze i przewidywalności. W jej podejściu nie ma miejsca na spontaniczną bliskość, choć nie oznacza to zaniedbywania podstawowych obowiązków wobec dziecka. Wyniki badań i obserwacje z wywiadu przedstawiły, że jej styl przywiązania można określić jako unikający, co w połączeniu z wzorcami rodzinnymi i obniżoną inteligencją emocjonalną wpływa na trudności w nawiązywaniu głębszych relacji. E.K. traktuje macierzyństwo jako zadanie, w którym ważne jest zapewnienie dziecku odpowiednich warunków do rozwoju, ale niekoniecznie angażowanie się emocjonalnie. Choć badana nie wyraziła jednoznacznej potrzeby zmiany, czasami zdarzało jej się zastanawiać nad swoją relacją z synem i nad tym, jak on będzie ją postrzegał

w przyszłości. „Nie jestem matką, która tuli i mówi, że wszystko będzie dobrze. Może Igor kiedyś uzna, że to mu wystarczyło” – podsumowała.

3.2.4 Opis przypadku K.W.

K.W. (inicjały zmienione) to 32-letnia kobieta, matka dziesięcioletniego syna Adama (imię zmienione), pracująca zawodowo na pełnym etacie. Uczestniczka badania zgłosiła się do udziału, kierując się ciekawością i chęcią uporządkowania pewnych kwestii związanych z własnym doświadczeniem macierzyństwa. Podczas wywiadu jej zachowanie sugerowało emocjonalne zdystansowanie – mówiła spokojnym głosem, rzadko wykazywała ekspresję emocjonalną. W jej mowie ciała widoczna była pewna zachowawczość – siedziała prosto, z dłońmi na blacie biurka, sporadycznie wykonywała subtelne, mimowolne ruchy, takie jak strzelanie kostkami u dłoni, co mogło wskazywać na napięcie lub potrzebę rozładowania wewnętrznego dyskomfortu. W odpowiedziach stosowała racjonalizację, podkreślając, że jej podejście do macierzyństwa wynika z okoliczności zewnętrznych. W wywiadzie zaznaczyła, że nie szukała wsparcia u innych, nie zwierzała się bliskim i nie miała w zwyczaju analizować swoich emocji na głos, co sugeruje, że badana przyjęła przekonanie, iż trudności należy rozwiązywać samodzielnie, bez angażowania innych w swoje problemy. W jej narracji brakowało skarg czy pretensji – raczej opisywała rzeczywistość w sposób neutralny, nie wskazując jednoznacznie, czy odbiera ją jako satysfakcjonującą.

Relacja z dzieckiem i postrzeganie roli matki. K.W. zadeklarowała, że od narodzin syna nie odczuwała z nim więzi i nie czuła się swobodnie w roli matki. Przyznała, że macierzyństwo nigdy nie było jej wewnętrzną potrzebą, lecz decyzją wynikającą z poczucia społecznej normy: „Wszyscy wokół zakładali, że tak trzeba.” W relacji z synem koncentrowała się głównie na jego codziennych potrzebach, ale nie wykazywała inicjatywy w budowaniu bliskości: „Nie mam o czym z nim rozmawiać, bliżej mu do ojca.” W tabeli 13 przedstawiono wyniki *Kwestionariusza Kompetencji Społecznych (KKS)* z uwzględnieniem przedziałów ufności i krótką interpretacją, które wskazują na niski poziom kompetencji w zakresie bliskich relacji (sten 2) i przeciętny w ekspozycji społecznej (sten 4) i asertywności (sten 5). Wyniki te mogą sugerować trudności w spontanicznym budowaniu relacji oraz ograniczoną zdolność do wyrażania emocji, przy jednoczesnej umiarkowanej zdolności do obrony własnych granic i wyrażania opinii, co znajduje odzwierciedlenie w jej relacji z dzieckiem.

Tabela 13

Wyniki K.W., Kwestionariusz Kompetencji Społecznych (KKS)

Skala	Wynik surowy	Sten	Przedział ufności 95% (w stenach)	Interpretacja
Wynik łączny	153	4	3 - 5	Wynik przeciętny
Skala I (Relacje Intymne)	35	2	1 - 4	Wynik niski
Skala ES (Ekspozycja Społeczna)	46	4	3 - 6	Wynik przeciętny
Skala A (Asertywność)	43	5	3 - 6	Wynik przeciętny

Źródło: Opracowanie własne.

Cechy temperamentu matki i dziecka. W tabeli 14 przedstawiono wyniki *Kwestionariusza Temperamentu* (EAS), które wskazują, że K.W. cechuje się bardzo wysokim poziomem niezadowolenia (sten 9) oraz wysoką tendencją do reagowania strachem (sten 7). Jej wynik w skali złości (sten 5) plasuje się na poziomie przeciętnym, natomiast aktywność oceniona została jako wysoka (sten 8). Jednocześnie niski poziom towarzyskości (sten 3) sugeruje, że K.W. preferuje ograniczoną liczbę interakcji społecznych i nie wykazuje silnej potrzeby budowania bliskich relacji. W odniesieniu do syna, wyniki wersji EAS-C wskazują, że postrzega go jako dziecko o niskim poziomie emocjonalności (sten 1) oraz umiarkowanej aktywności (sten 5). Jego poziom towarzyskości oceniany jest przez matkę na sten 4, co sugeruje, że nie jest on ani szczególnie towarzyski, ani wycofany społecznie. Natomiast wynik w skali nieśmiałości (sten 6) wskazuje na pewną tendencję do ostrożności w kontaktach społecznych. W wywiadzie K.W. opisała syna jako osobę raczej spokojną, choć zauważyła, że nie zna dokładnie jego zainteresowań. Wyniki te mogą sugerować, że jej percepcja dziecka jest ograniczona głównie do jego cech zewnętrznych.

Tabela 14

Wyniki K.W., *Kwestionariusz Temperamentu (EAS)*

Skala	Wynik surowy	Sten	Interpretacja
Ocena samej siebie (EAS-D)			
Niezadowolenie	16	9	Wynik bardzo wysoki
Strach	13	7	Wynik wysoki
Złość	11	5	Wynik wysoki
Aktywność	17	8	Wynik wysoki
Towarzystwość	11	3	Wynik niski
Ocena dziecka według badanej (EAS-C)			
Emocjonalność	11	1	Wynik bardzo wysoki
Aktywność	18	5	Wynik bardzo wysoki
Towarzystwość	18	4	Wynik przeciętny
Nieśmiałość	11	6	Wynik przeciętny

Źródło: Opracowanie własne.

Styl radzenia sobie ze stresem. W tabeli 15 przedstawiono wyniki *Kwestionariusza Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych (CISS)*, z uwzględnieniem przedziałów ufności i krótką interpretacją. K.W. wykazuje wysoki poziom stylu skoncentrowanego na zadaniu (sten 9), co sugeruje, że w trudnych sytuacjach koncentruje się na działaniu i rozwiązaniu problemu, unikając uczuć w angażowaniu się. Jednak równie wysoki wynik w stylu skoncentrowanym na emocjach (sten 8) świadczy o skłonności do intensywnego przeżywania stresu wewnątrz. W wywiadzie pojawiały się momenty, w których badana wyraźnie unikała rozwijania wątków dotyczących własnych uczuć, zmieniając temat lub przechodząc do bardziej ogólnych refleksji na temat obowiązków i odpowiedzialności.

Tabela 15

Wyniki K.W., *Kwestionariusz Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych (CISS)*

Skala	Wynik surowy	Sten	Przedział ufności 95% (w stenach)	Interpretacja
SSZ (Styl Skoncentrowany na Zadaniu)	74	9	8 - 10	Wynik wysoki
SSE (Styl Skoncentrowany na Emocjach)	60	8	7 - 10	Wynik wysoki
SSU (Styl Skoncentrowany na Unikaniu)	35	4	1 - 5	Wynik niski
ACZ (Angażowanie się w Czynności Zastępcze)	17	3	3 - 7	Wynik bardzo niski
PKT (Poszukiwanie Kontaktów Towarzyskich)	11	3	1 - 5	Wynik bardzo niski

Źródło: Opracowanie własne.

Samoocena i inteligencja emocjonalna. Wyniki *Skali Samooceny Rosenberga (SES)* zaprezentowały przeciętny poziom samooceny (sten 4), mieszcząc się w 95-procentowym

przedziale ufności w granicach między stenem 2 a 6. K.W. nie wykazała skrajnie niskiego poczucia własnej wartości, ale w jej wypowiedziach widoczna była tendencja do kwestionowania swoich kompetencji jako matki: „Czasem myślę, że nie mam w sobie czegoś, co inne kobiety mają.” W jej wypowiedziach nie pojawiały się jednak silne wyrazy frustracji czy negatywnej oceny samej siebie – raczej pewna rezygnacja i akceptacja faktu, że „po prostu tak jest”. W rozmowie o swoich kompetencjach K.W. nie wyrażała silnych emocji – unikała jednoznacznych ocen, nie mówiła o poczuciu winy ani o wewnętrznej potrzebie zmiany obecnej sytuacji w relacji z dzieckiem. Wyniki *Kwestionariusza Inteligencji Emocjonalnej (INTE)*, które przedstawiono w tabeli 16, z uwzględnieniem przedziałów ufności, ujawniają niski wynik ogólny (sten 2), niski poziom zdolności do wykorzystywania emocji w podejmowaniu decyzji (sten 2) oraz ich rozpoznawania (sten 3). Może to tłumaczyć jej trudności w interpretowaniu emocji własnych i syna, co wyraziła w wywiadzie: „Nie wiem, czy to coś da, jeśli go przytulę, kiedy płacze.”

Tabela 16

Wyniki K.W., Kwestionariusz Inteligencji Emocjonalnej (INTE)

Skala	Wynik surowy	Sten	Przedział ufności 95% (w stenach)	Interpretacja
Wynik ogólny	106	2	1 - 3	Wynik niski
Czynnik I	53	2	2 - 4	Wynik niski
Czynnik II	39	3	2 - 5	Wynik niski

Źródło: Opracowanie własne.

Styl przywiązania matki. Analiza wywiadu i odpowiedzi w *Kwestionariuszu Ankiety Własnej* wskazuje na unikający styl przywiązania osoby badanej. W jej dzieciństwie dominował model wychowania oparty na dyscyplinie i racjonalności: „Rodzice dbali, żebym miała wszystko, ale nie pytałam ich o radę, nie opowiadałam o problemach.” Relacje rodzinne nie zawierały otwartych rozmów o emocjach, co mogło wpłynąć na sposób, w jaki buduje relację z własnym dzieckiem: „Nie wiem, o czym mogłabym z nim rozmawiać.” Styl przywiązania, który wykształciła K.W. wydaje się wynikać nie tyle z negatywnych doświadczeń, ile z modelu relacji rodzinnych, który opierał się na praktycznym wsparciu, ale nie uwzględniał emocjonalnej bliskości. W jej opisie dzieciństwa pojawiało się podkreślenie, że rodzice spełniali swoją rolę w sposób odpowiedzialny i przewidywalny, ale nie byli osobami, do których można było zwrócić się z problemem. Badana wspominała, że „nie było u nas takich rozmów, każdy zajmował się swoimi sprawami”, co mogło ukształtować jej obecny sposób funkcjonowania w relacjach, będący skoncentrowanym na działaniu.

Doświadczenia z dzieciństwa i przekazywanie wzorców. K.W. wychowała się w rodzinie, w której bardzo ważna była efektywność. Opisywała swoją matkę jako osobę zdyscyplinowaną, ale nieprzejawiającą czułości: „Mama dbała o mnie, ale to były rzeczy materialne, nie uczuciowo.” Relacja z ojcem była oparta na wysokich wymaganiach: „Czułam, że jestem projektem, który ma potwierdzić, że zostałam dobrze wychowana.” Ten wzorzec przełożył się na jej podejście do syna, gdzie relacja z nim jest raczej formalna, a nie nacechowana emocjonalnym zaangażowaniem.

Formy wsparcia psychologicznego. K.W. miała wcześniejsze doświadczenie z pomocą psychologiczną, jednak nie uznała go za skuteczne: „Byłam kiedyś u psychologa, ale to było jednorazowe spotkanie, bardziej z ciekawości niż realnej potrzeby. Nie wyniosłam z tego nic konkretnego.” Mimo to, w pewnych momentach zastanawiała się nad możliwością skorzystania ze wsparcia: „Czasem myślę, że może warto by było porozmawiać, ale potem sobie myślę: a po co?” Jako potencjalną formę wsparcia widziałyby raczej rozmowy z osobami, które mają podobne doświadczenia, niż tradycyjną terapię: „Najgorsze, co można usłyszeć, to że coś jest z tobą nie tak, bo nie czujesz tego, co powinnaś.” W jej wypowiedziach pojawiła się także obawa przed oceną i narzucaniem jednego modelu macierzyństwa jako właściwego: „Nie chciałabym, żeby ktoś próbował mnie naprawiać.”

Podsumowanie przypadku. K.W. to matka, która postrzega macierzyństwo głównie jako zestaw obowiązków do wypełnienia, nie angażując się emocjonalnie w relację z dzieckiem. Jej sposób funkcjonowania w tej roli może wynikać z doświadczeń z własnej rodziny pochodzenia, unikowego stylu przywiązania oraz ograniczonej zdolności do rozpoznawania i regulowania emocji. Nie przejawia wyraźnej potrzeby zmiany, jednak ma świadomość, że jej podejście odbiega od społecznych wzorców macierzyństwa. Zdarza jej się zastanawiać, czy mogłaby inaczej odczuwać swoją rolę: „Może gdybym miała inne doświadczenia, coś by się we mnie ukształtowało inaczej.”

3.2.5 Opis przypadku M.S.

M.S. (inicjały zmienione) to 39-letnia kobieta, matka 11-letniej córki Alicji (imię zmienione), pracująca na pełny etat. Badana zgłosiła się do udziału w badaniu, ponieważ temat braku więzi emocjonalnej z dzieckiem od dawna budził w niej refleksję, choć przez lata starała się go tłumić i racjonalizować. Jak sama przyznała, intrygowała ją chęć podjęcia tego zagadnienia, ponieważ „to nie jest temat, o którym łatwo się mówi”. Decyzję o udziale podjęła w nadziei na lepsze zrozumienie swojej sytuacji. Podczas rozmowy M.S. zachowywała spokój,

jednak w niektórych momentach wydawała się zamyślona. Jej postawa była raczej zamknięta – zwykle spletała dłonie lub układała je jedna na drugiej. Kontakt wzrokowy był obecny, ale nie zawsze stały – w trudniejszych momentach M.S. odwracała wzrok, spoglądała w bok lub w dół. Jej ton głosu był spokojny i stonowany, lecz w niektórych wypowiedziach pojawiała się nuta niepewności lub zmęczenia. W sytuacjach wymagających refleksji następowały dłuższe pauzy, głębsze oddechy, a momentami lekkie wzruszenie ramion w geście „nie wiem, co powiedzieć”.

Relacja z dzieckiem i postrzeganie roli matki. M.S. od początku macierzyństwa nie odczuwała głębokiej więzi z córką. Wspominała, że pierwsze miesiące po porodzie były okresem przystosowywania się do nowej rzeczywistości, jednak nie towarzyszyło jej uczucie głębszego związku: „Kontakt był taki, że w domu pojawiło się małe dziecko, które na szczęście więcej spało niż płakało, więc wszystko działało się jakby samo z siebie”. Obecnie relacja M.S. z Alicją opiera się głównie na codziennych interakcjach. Matka dba o potrzeby córki, jednak nie wykazuje spontanicznych gestów czułości ani nie angażuje się w rozmowy o głębszym charakterze: „Nasze rozmowy są raczej powierzchowne – ale nigdy nie rozmawiamy na głębokie tematy, nie mamy rozmów, nie wiem, po nocach, o tym, co ją naprawdę zajmuje, martwi czy cieszy”. Alicja jako, według matki, dziecko samodzielne i dobrze zorganizowane, nie domaga się większej uwagi z jej strony, ani nie zabiega o częstszy kontakt opierający się na uczuciach. W tabeli 17 przedstawiono wyniki *Kwestionariusza Kompetencji Społecznych* (KKS), które wskazują na przeciętny poziom kompetencji społecznych badanej (sten 6). Oznacza to, że radzi sobie w interakcjach społecznych na przeciętnym poziomie, ale może doświadczać trudności w specyficznych sytuacjach. W zakresie kompetencji w sytuacjach intymnych (sten 5) M.S. osiągnęła wynik w dolnej granicy przeciętnego zakresu. Sugeruje to, że choć potrafi budować relacje, może mieć trudności z utrzymywaniem głębszej więzi emocjonalnej oraz wyrażaniem swoich uczuć w bliskich relacjach. Wynik w skali ekspozycji społecznej (sten 6) sugeruje, że M.S. nie ma szczególnych trudności w sytuacjach, w których jest oceniana przez innych, ale jednocześnie nie przejawia wysokiej pewności siebie w takich interakcjach. Nie unika całkowicie sytuacji społecznych, ale może czuć się niepewnie w nowych środowiskach. Jej asertywność również mieści się w zakresie przeciętnym (sten 6), co oznacza, że potrafi wyrażać swoje potrzeby i opinie, choć nie zawsze stanowczo i konsekwentnie.

Tabela 17

Wyniki M.S., Kwestionariusz Kompetencji Społecznych (KKS)

Skala	Wynik surowy	Sten	Przedział ufności 95% (w stenach)	Interpretacja
Wynik łączny	177	6	5 - 7	Wynik przeciętny
Skala I (Relacje Intymne)	43	5	3 - 7	Wynik przeciętny
Skala ES (Ekspozycja Społeczna)	52	6	5 - 7	Wynik przeciętny
Skala A (Asertywność)	50	6	5 - 7	Wynik przeciętny

Źródło: Opracowanie własne.

Cechy temperamentu matki i dziecka. W tabeli 18 zaprezentowano wyniki *Kwestionariusza Temperamentu* (EAS), które wskazują, że M.S. cechuje się umiarkowanym poziomem niezadowolenia (sten 7), co sugeruje podwyższoną skłonność do przeżywania negatywnych emocji i większą wrażliwość na bodźce wywołujące frustrację. Aktywność została oceniona na podwyższonym poziomie (sten 8), co wskazuje na tendencję do energicznego działania, szybkiego podejmowania decyzji i intensywnych reakcji ruchowych, a to powoduje trudności w relacjach z osobami bardziej spokojnymi i wycofanymi. Skłonność do reagowania strachem oraz złością została oceniona na poziomie przeciętnym (steny 6 i 5), co sugeruje, że M.S. nie przejawia nadmiernej skłonności do unikania sytuacji stresowych czy reagowania silną agresją, choć w niektórych sytuacjach może odczuwać zwiększone napięcie. Towarzystwo M.S. została określona jako niska (sten 5) – wskazuje to na ograniczoną potrzebę utrzymywania kontaktów społecznych i większą tolerancję na samotność. Postrzeganie córki przez M.S. znacząco odbiegało od jej własnego profilu uzyskanych wyników. Według wyników EAS-C Alicja jest dzieckiem o niskiej emocjonalności (sten 2), umiarkowanej aktywności (sten 4) oraz niskiej towarzyskości (sten 2), natomiast wykazuje wysoki poziom nieśmiałości (sten 8). M.S. opisywała córkę jako spokojną i zamkniętą w sobie: „Ona mnie po prostu nie interesuje jako człowiek, bo to jeszcze dziecko”. Różnice te mogą stanowić jeden z czynników wpływających na dystans w relacji między matką a córką. M.S., jako osoba aktywna i bardziej pobudliwa emocjonalnie, postrzega Alicję jako zbyt wycofaną i mało angażującą, co dodatkowo utrudnia jej odczuwanie naturalnej bliskości. Z kolei Alicja, jako dziecko bardziej introwertyczne i nieśmiałe, może nie wykazywać wyraźnych sygnałów potrzeby bliskości, co wzmacnia przekonanie matki o braku głębszej więzi.

Tabela 18

Wyniki M.S., Kwestionariusz Temperamentu (EAS)

Skala	Wynik surowy	Sten	Interpretacja
Ocena samej siebie (EAS-D)			
Niezadowolenie	14	7	Wynik wysoki
Strach	11	6	Wynik przeciętny
Złość	10	5	Wynik przeciętny
Aktywność	16	8	Wynik wysoki
Towarzyskość	13	5	Wynik przeciętny
Ocena dziecka według badanej (EAS-C)			
Emocjonalność	13	2	Wynik bardzo niski
Aktywność	15	4	Wynik niski
Towarzyskość	14	2	Wynik bardzo niski
Nieśmiałość	17	8	Wynik wysoki

Źródło: Opracowanie własne.

Styl radzenia sobie ze stresem. Na podstawie wywiadu zauważono, że M.S. nie przejawia silnej potrzeby aktywnego radzenia sobie ze stresem, co potwierdza jej niski wynik w stylu skoncentrowanym na zadaniu. W rozmowie wielokrotnie podkreślała, że nie widzi sensu w angażowaniu się w działania mające na celu zmianę sytuacji, nawet jeśli odczuwa pewne trudności. Wydaje się, że przyjmuje postawę biernej akceptacji – nie ucieka od problemów, ale też nie podejmuje wysiłku, by je rozwiązać. Stwierdziła, że traktuje napięcie jako nieodłączny element życia, z którym po prostu trzeba się pogodzić. W rozmowie mówiła: „*Wszystko i tak mija, więc nie ma co się nad tym zastanawiać*”, co wskazuje, że świadomie dystansuje się od emocji, by nie angażować się w nie w sposób nadmierny. Jak przedstawiono w tabeli 19, wyniki Kwestionariusza CISS wskazują, że M.S. uzyskała niski poziom stylu skoncentrowanego na zadaniu (SSZ = sten 5) oraz średni wynik stylu skoncentrowanego na emocjach (SSE = sten 6). Styl unikowy osiągnął niski wynik (sten 4), a poszukiwanie kontaktów towarzyskich (PKT) znalazło się na bardzo niskim poziomie (sten 3). M.S. nie unika myślenia o swojej sytuacji, ale nie podejmuje też aktywnych działań, by ją zmienić. Jak sama stwierdziła: „*Nie oczekuję niczego. Po prostu jestem ciekawa*”.

Tabela 19

Wyniki M.S., Kwestionariusz Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych (CISS)

Skala	Wynik surowy	Sten	Przedział ufności 95% (w stenach)	Interpretacja
SSZ (Styl Skoncentrowany na Zadaniu)	56	5	4 - 7	Wynik niski
SSE (Styl Skoncentrowany na Emocjach)	48	6	5 - 7	Wynik średni
SSU (Styl Skoncentrowany na Unikaniu)	37	4	2 - 6	Wynik niski
ACZ (Angażowanie się w Czynności Zastępcze)	18	5	3 - 7	Wynik niski
PKT (Poszukiwanie Kontaktów Towarzyskich)	11	3	1 - 5	Wynik bardzo niski

Źródło: Opracowanie własne.

Samoocena i inteligencja emocjonalna. Wyniki Skali Samooceny Rosenberga (SES) wskazują na stabilny obraz siebie u M.S. (sten 7), mieszcząc się w 95-procentowym przedziale ufności w granicach między stenem 6 a 10, co jest wysokim wynikiem i sugeruje stabilne poczucie własnej wartości, pewność siebie w codziennym funkcjonowaniu oraz brak skłonności do nadmiernego podważania własnych kompetencji. W tabeli 20 zaprezentowano wyniki uzyskane przez M.S. w Kwestionariuszu Inteligencji Emocjonalnej (INTE). Inteligencja emocjonalna badanej mieści się w dolnej granicy przeciętnej (sten 4), co oznacza trudności w zarządzaniu emocjami i ich świadomym wykorzystywaniu. W czynniku I (zdolność do wykorzystywania emocji w myśleniu i działaniu) M.S. osiągnęła niski wynik (sten 4), sugeruje, że emocje nie stanowią dla niej istotnego narzędzia w procesie podejmowania decyzji i adaptacji społecznej. Czynniki II (zdolność do rozpoznawania emocji) mieścił się w zakresie przeciętnym (sten 5), co oznacza, że M.S. potrafi identyfikować emocje, choć może mieć trudności z ich głębszą analizą i adekwatnym reagowaniem na nie w interakcjach społecznych.

Tabela 20

Wyniki M.S., Kwestionariusz Inteligencji Emocjonalnej (INTE)

Skala	Wynik surowy	Sten	Przedział ufności 95% (w stenach)	Interpretacja
Wynik ogólny	119	4	3 - 6	Wynik przeciętny
Czynnik I	62	5	3 - 7	Wynik przeciętny
Czynnik II	42	4	3 - 6	Wynik przeciętny

Źródło: Opracowanie własne.

Styl przywiązania matki. Analiza odpowiedzi M.S. w wywiadzie inspirowanym Kwestionariuszem ASQ sugeruje, że jej styl przywiązania można określić jako unikający. W dzieciństwie miała ciepłą, opiekuńczą matkę, która wykazywała duże zaangażowanie w jej

życie. Mimo to M.S. już jako dziecko przejawiała tendencję do unikania bliskości: „Mama mnie kochała, była obecna, ale ja po prostu nie byłam typem dziecka, które samo z siebie biegnie do matki, żeby się przytulić”.

Doświadczenia z dzieciństwa i przekazywanie wzorców. M.S. wychowywała się w rodzinie, w której relacje były pełne ciepła i wsparcia. Jej matka była opisywana jako osoba czuła, wyrozumiała i zawsze gotowa do rozmowy: „Mama to taka typowa mama – ciepła, zawsze obecna, zawsze gotowa wysłuchać, przytulić”. M.S. nie miała wątpliwości co do jej uczuć, wiedziała, że jest kochana i akceptowana. Choć dorastała w atmosferze bliskości, sama nie była dzieckiem szczególnie wylewnym emocjonalnie. Mimo to miała do matki pełne zaufanie i mogła liczyć na jej wsparcie w każdej sytuacji. Z kolei jej ojciec był osobą troskliwą, ale bardziej zdystansowaną emocjonalnie. Podczas rozmowy M.S. podkreśliła, że nigdy nie miała do niego zastrzeżeń, ale nie potrafiła przy tym określić, w jaki sposób wpłynął on na jej zdolność budowania relacji. Pomimo pozytywnych wzorców wyniesionych z dzieciństwa, M.S. ma trudności z odtworzeniem podobnej więzi w relacji z własną córką. Zauważyła, że jej brak zaangażowania emocjonalnego stoi w sprzeczności z tym, czego doświadczyła jako dziecko: „Mama była idealnym wzorem matki. A ja... ja chyba nie potrafię tego powielić”. Badana nie identyfikowała żadnych wydarzeń z dzieciństwa, które mogłyby tłumaczyć jej obecne trudności z budowaniem więzi. Wręcz przeciwnie – podkreślała, że miała stabilny dom, bez zaniedbań czy nieobecności rodziców. Jednak świadomość różnicy między tym, czego sama doświadczyła, a tym, co oferuje własnej córce, budzi w niej poczucie niespełnienia i obawę, że ich relacja może nigdy nie osiągnąć poziomu bliskości, jaki miała z matką.

Formy wsparcia psychologicznego. M.S. korzystała w przeszłości z pomocy psychologicznej, ponieważ podejrzewała u siebie formę depresji poporodowej. Jednak po kilku spotkaniach z psychologiem zrezygnowała, ponieważ nie widziała efektów, a depresja nie została stwierdzona. Ostatecznie nie była zadowolona z podejścia specjalisty do jej problemów. Mimo braku pozytywnych doświadczeń, M.S. dostrzegała wartość w pewnych formach wsparcia. Stwierdziła, że najbardziej potrzebowałaby zrozumienia i konkretnych wskazówek, jak mogłaby budować relację z córką w sposób, który nie wymaga od niej zmiany nastawienia własnych uczuć: „Może pomogłoby mi też jakieś prowadzenie – ktoś, kto pokazałby mi, jak można budować tę więź, jak się tego uczyć. Bo wiem, że chcę coś zmienić, ale nie wiem jak”. Obawiała się przy tym, że jeśli nic się nie zmieni, dystans między nią a córką stanie się nieodwracalny: „Za późno może być wtedy, gdy Alicja już całkiem zamknie się na mnie.

Na razie mamy dystans, ale on jest taki, jakby to powiedzieć ‘niekonfliktowy’. Obawiam się, że jeśli nic się nie zmieni, to w końcu nauczy się, że mnie nie ma w sensie uczuciowym”.

Podsumowanie przypadku. M.S. to matka, która spełnia swoje obowiązki wobec córki, lecz nie odczuwa wobec niej silnej więzi. Analiza jej doświadczeń pokazała, że ten dystans nie wynika z trudnych relacji rodzinnych ani negatywnych przeżyć z dzieciństwa. Wyniki badanej w testach psychometrycznych sugerują, że ma ona trudności z intuicyjnym rozumieniem i wyrażaniem emocji, co wpływa na sposób, w jaki buduje więzi. Chociaż M.S. nie czuła wyraźnej potrzeby zmiany siebie, dostrzegła ryzyko, że brak bliskości prawdopodobnie wpłynie na przyszłość jej relacji z córką. Nie wykluczyła więc potrzeby wsparcia w postaci konkretnych metod pomagających w budowaniu relacji bez presji na zmianę jej nastawienia.

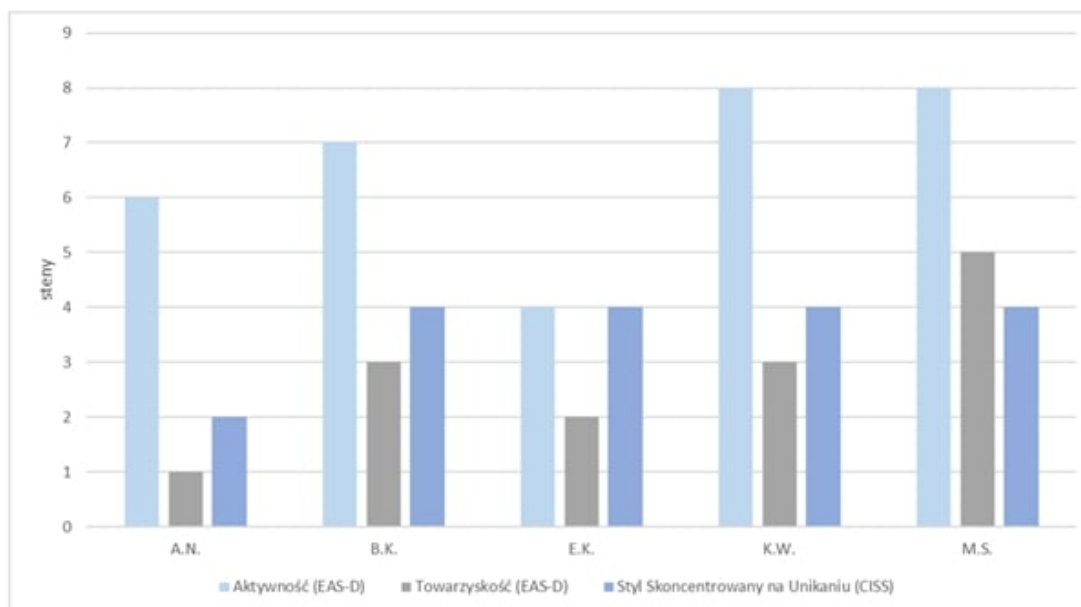
3.3. Analiza jakościowa - porównanie przypadków

Analiza porównawcza stanowi element badań psychologicznych, umożliwiającą zrozumienie zarówno podobieństw, jak i różnic między badanymi jednostkami czy grupami (Brzeziński, 2019). W kontekście niniejszej pracy, analiza ta pozwoliła na zestawienie pięciu opisanych przypadków matek doświadczających braku więzi emocjonalnej z dziećmi w wieku szkolnym, co umożliwiło identyfikację wspólnych wzorców oraz unikalnych czynników wpływających na te doświadczenia. W ramach analizy uwzględniono zarówno dane jakościowe, pochodzące z wywiadów, jak i ilościowe, uzyskane za pomocą narzędzi psychometrycznych. Dodatkowo, zastosowane zostały metody statystyczne, takie jak korelacje i analiza skupień. Dzięki temu możliwe było zrozumienie badanych zjawisk i wyciągnięcie wniosków o charakterze praktycznym.

3.3.1. Wspólne czynniki badanych przypadków

Na podstawie wyników przeprowadzonych testów we wszystkich pięciu przypadkach wyodrębniono czynniki wspólne, przedstawione na wykresie 1. Dodatkowo uwzględniono odpowiedzi, zebrane przy użyciu *Kwestionariusza Ankiety Własnej - Relacja Matki z Dzieckiem* oraz informacje przekazane podczas przeprowadzonych wywiadów.

Wykres 1. Czynniki wspólne badanych matek

Źródło: Opracowanie własne.

Wyniki badanych matek w skali Aktywności mieszczą się w przedziale stenów 4–8, co oznacza, że żadna z nich nie wykazała skrajnie niskiego ani skrajnie wysokiego poziomu aktywności. Większość matek uzyskała spójne wyniki na poziomie przeciętnym (steny 4–6). Umiarkowany poziom aktywności u większości badanych matek sugeruje, że nie posiadają one silnej potrzeby inicjowania działań i intensywnego angażowania się w interakcje społeczne. Sprzyja to bardziej pasywnym postawom w relacji z dzieckiem, ograniczając spontaniczne budowanie więzi. W skali Towarzystwo, matki uzyskały wyniki w zakresie 1–5, przy czym dominowały wyniki niskie (steny 1-3). Niska towarzyskość matek ma wpływ na ich relację z dzieckiem poprzez ograniczoną potrzebę nawiązywania i podtrzymywania bliskich więzi. Sugeruje to, że matki mają trudność w budowaniu relacji opartych na otwartości i interakcji społecznej, co stanowi przyczynę dystansu wobec dziecka. Matki uzyskały niskie wyniki w skali SSU, co oznacza, że nie stosują unikania jako dominującej strategii radzenia sobie ze stresem. Steny w tej skali wynosiły od 2 do 4, co sklasyfikowało ich wyniki jako bardzo niskie lub niskie. Wynika z tego, że ich dystans emocjonalny wobec dziecka nie był konsekwencją świadomego unikania relacji.

Wywiady półustrukturyzowane. Analiza przeprowadzonych wywiadów ujawniła zbieżne doświadczenia dotyczące relacji z dziećmi, ich codziennego funkcjonowania oraz postrzegania macierzyństwa. Wszystkie badane matki podkreślały brak wytworzenia się spontanicznej więzi z dzieckiem. Już w pierwszych miesiącach życia ich relacja miała charakter

głównie zadaniowy – starannie wykonywały wszystkie niezbędne obowiązki w roli matki, ale bez głębszego zaangażowania uczuć. Część matek oczekiwała, że z czasem więź się pojawi, jednak to dotychczas nie nastąpiło. Opisywały sporadyczne momenty sympatii czy radości z interakcji z dzieckiem, lecz były one krótkotrwałe i ulotne. Zgodnie z wypowiedziami uczestniczek badania, ich dzieci wielokrotnie wykazywały potrzebę bliskości, jednak reakcje matek były zazwyczaj bierne. Nie odrzucały one kontaktu fizycznego czy emocjonalnego, ale również nie inicjowały go. W miarę dorastania dzieci coraz rzadziej poszukiwały tej bliskości, jakby intuicyjnie dostosowując się do powstałego dystansu matek. Wpływ relacji z własnymi rodzicami był istotnym czynnikiem pojawiającym się w wywiadach. Większość badanych kobiet dorastała w domach, gdzie rozmowy o emocjach nie były powszechne, a bliskość miała bardziej strukturalny niż emocjonalny charakter. Codzienność badanych kobiet była uporządkowana, ale pozbawiona swobodnych interakcji. Kontakt matki z dzieckiem ograniczał się głównie do kwestii organizacyjnych, takich jak obowiązki szkolne czy harmonogram dnia. Część matek zauważyła, że ich dzieci zaczęły częściej szukać bliskości u ojców, którzy byli bardziej emocjonalnie zaangażowani.

Kwestionariusz Ankiety Własnej - Relacja Matki z Dzieckiem. Na podstawie wyników z autorskiego kwestionariusza oceniającego relację matek z dziećmi zostało wyróżnione kilka wspólnych cech w postawach uczestniczek badania. Wyniki ujawniły spójne schematy w podejściu do macierzyństwa oraz interakcji z dziećmi. Badane matki w większości deklarowały trudności w otwartym wyrażaniu emocji wobec dziecka. Wysokie wyniki w twierdzeniach takich jak „Wolę nie pokazywać dziecku tego, co naprawdę czuję” oraz „Zwierzanie się dziecku przychodzi mi z trudem” ujawniły wyraźną barierę emocjonalną w ich relacjach. Uczestniczki badania twierdziły, że nie mają problemu z okazywaniem podstawowych gestów troski, ale unikają wyraźnej ekspresji własnych uczuć. W połączeniu z odpowiedziami dotyczącymi dystansu emocjonalnego zaobserwowano tendencję do zachowywania formalnej relacji z dzieckiem. Kolejną powtarzającą się cechą było poczucie niepewności co do pełnionej roli matki. Wysokie wyniki w pytaniu „Często martwię się, czy jestem wystarczająco dobrą matką” mogą sugerować, że mimo dystansu emocjonalnego, matki odczuwają refleksję nad swoją relacją z dzieckiem. Towarzyszy temu również brak pełnego zadowolenia z interakcji z nim – w pytaniu dotyczącym radości ze spędzania wspólnego czasu odpowiedzi były niskie lub średnie, co sugeruje, że niektóre badane traktują te chwile bardziej jako obowiązek niż naturalną potrzebę bazującą na odczuwaniu emocji związanych z macierzyństwem. W części dotyczącej budowania relacji matki wskazywały,

że rzadko rozmawiają z dzieckiem o własnych problemach i uczuciach, co dodatkowo wzmacnia obraz bardziej zdystansowanej relacji. Ponadto większość matek nie czuje potrzeby werbalnego wyrażania uczuć – stosunkowo niskie wyniki w twierdzeniu „Często mówię dziecku, że je kocham” mogą sugerować, że w badanej grupie wyrażanie miłości odbywa się bardziej poprzez działania niż przez słowa. W sekcji postrzegania dziecka zauważono umiarkowaną liczbę wysokich wyników w twierdzeniu „Mam wobec dziecka duże oczekiwania”, co świadczy o tym, że matki przywiązują wagę do osiągnięć i samodzielności dziecka. Analiza wyników z kwestionariusza ujawniła wspólne wzorce w podejściu matek do relacji z dzieckiem. Przejawiała się w nich niska ekspresja uczuć, dystans w komunikacji, niepewność co do własnej roli macierzyńskiej oraz ograniczona werbalizacja uczuć.

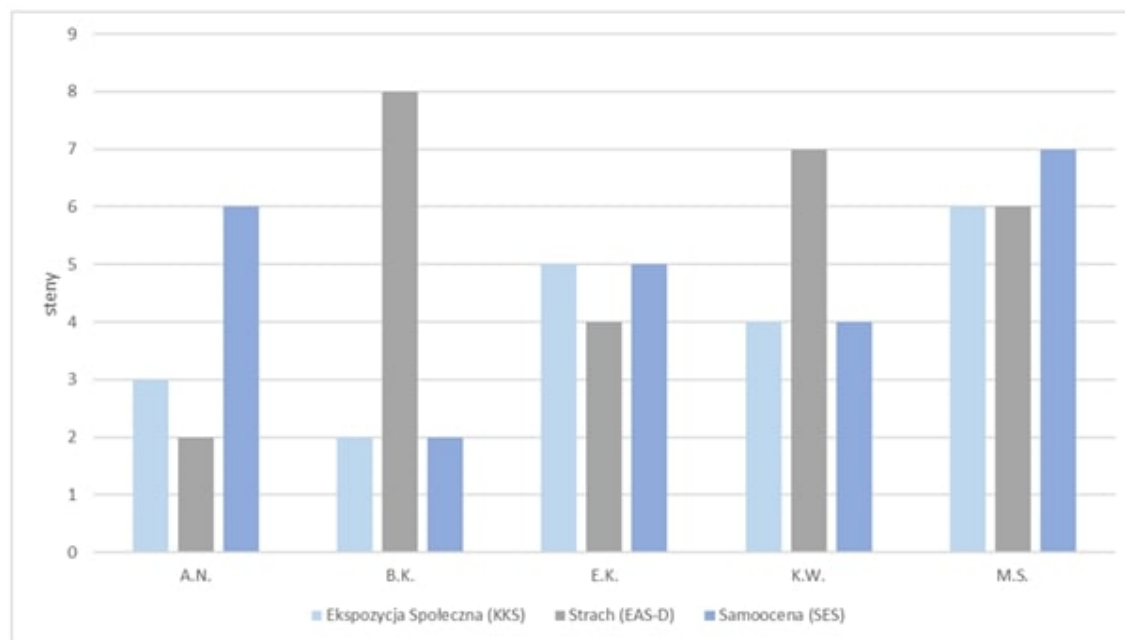
Obserwacja. Na podstawie wywiadów i testów psychometrycznych, zgodnie z obserwacjami dokonanymi przy użyciu *Arkusza Obserwacyjnego do Oceny Zachowań i Postaw Badanego* (oprac. St. Tucholska), stwierdzono, że badane matki wykazywały szereg cech wspólnych. Wszystkie były zmotywowane, zainteresowane i współpracujące, chociaż w większości przypadków towarzyszyła im pewna powściągliwość i zahamowanie. Ich pewność siebie była umiarkowana, a satysfakcja z własnych odpowiedzi niejednoznaczna – żadna z matek nie wykazywała wyraźnego przekonania co do poprawności swoich wypowiedzi. Można było zaobserwować napięcie, zwłaszcza w momentach wymagających refleksji nad emocjami lub relacją z dzieckiem. Wszystkie badane utrzymywały dobry kontakt słowny, jednak rzadko mówiły spontanicznie, częściej ważąc słowa i formułując wypowiedzi w sposób wyważony. Ich język był bogaty i adekwatny do sytuacji. W pracy z testami psychometrycznymi matki nie działały ani szczególnie szybko, ani nadmiernie wolno. Były staranne, powściągliwe, myślące w ciszy i skupieniu. Prawie wszystkie wykazywały nieśmiałość, która przejawiała się w ich sposobie mówienia i komunikacji niewerbalnej.

3.3.2. Różnice między przypadkami

Określenie różnic między przypadkami było istotne dla zrozumienia różnorodności doświadczeń matek deklarujących brak więzi z dzieckiem. Uwzględnienie tych odmienności pozwoliło na analizę czynników, które sprzyjają lub utrudniają budowanie relacji. Wnioski płynące z porównań mogą być także istotne dla przyszłych działań praktycznych, takich jak formułowanie rekomendacji dotyczących wsparcia psychologicznego dostosowanego do indywidualnych cech matek. Na podstawie wyników uzyskanych testach psychometrycznych dla wszystkich pięciu przypadków zidentyfikowano istotne różnice, które

zostały zilustrowane na Wykresie 2. Analiza ta została dodatkowo wzbogacona o dane pochodzące z *Kwestionariusza Ankiety Własnej – Relacja Matki z Dzieckiem*, obserwacji oraz treści uzyskanych w trakcie przeprowadzonych wywiadów.

Wykres 2. Zróżnicowanie wyników wśród badanych matek
Źródło: Opracowanie własne.

Matki wykazały rozbieżności w zakresie czynnika kwestionariusza KKS - Ekspozycji Społecznej, czyli łatwości wchodzenia w interakcje społeczne oraz swobody w relacjach interpersonalnych. Najniższe wyniki stenowe uzyskały B.K. (sten 2) oraz A.N. (sten 3), co sugeruje znaczne trudności w nawiązywaniu kontaktów społecznych oraz ograniczoną pewność siebie w interakcjach interpersonalnych. W przeciwieństwie do nich M.S. (sten 6) osiągnęła najwyższy wynik, co sugeruje większą swobodę w ekspozycji społecznej i lepsze funkcjonowanie w sytuacjach wymagających interakcji z innymi. Wyniki w skali Strachu kwestionariusza EAS również przedstawiły duże zróżnicowanie. A.N. (sten 2) miała najniższy wynik, co oznacza niski poziom lęku oraz mniejszą skłonność do odczuwania zagrożenia w sytuacjach społecznych i emocjonalnych. Z kolei najwyższy poziom w tej skali wykazały B.K. (sten 8) oraz K.W. (sten 7), a to oznacza większą tendencję do przeżywania lęku i ostrożności w kontaktach interpersonalnych. Największe różnice odnotowano w skali Samooceny (SES). B.K. (sten 2) uzyskała najniższy wynik, sugerując tym poczucie niskiej wartości oraz większą skłonność do nadmiernej samokrytyki. W przeciwieństwie do niej, M.S. (sten 7) miała najwyższy poziom samooceny, co wskazuje na większą pewność siebie. Można

zauważyć, że brak więzi emocjonalnej nie jest jednorodnym zjawiskiem i wynika z różnych mechanizmów psychologicznych – zarówno z trudności w interakcjach społecznych, jak i z indywidualnych cech temperamentu czy samooceny. Analiza tych różnic wydaje się istotna w kontekście dalszych badań oraz formułowania rekomendacji dotyczących wsparcia dla matek doświadczających trudności w nawiązywaniu więzi z dzieckiem.

Wywiady półustrukturyzowane. Wywiady przeprowadzone z pięcioma matkami ujawniły zarówno wspólne doświadczenia, jak i istotne różnice w sposobie postrzegania relacji z dziećmi. Chociaż każda z uczestniczek badania deklarowała brak silnej więzi emocjonalnej, różniły one się w zakresie postrzegania macierzyństwa, podejścia do wychowania oraz sposobu radzenia sobie w relacji z dzieckiem. Matki różniły się także pod względem motywacji, która stała za decyzją o macierzyństwie. A.N., M.S. i K.W. podkreślały, że dziecko było kolejnym logicznym krokiem w życiu, zgodnym ze społecznymi normami. B.K. przyznała, że nie planowała macierzyństwa w sposób świadomy, ale przyjęła je jako „scenariusz, który należy wypełnić”. Natomiast E.K. otwarcie mówiła, że decyzja była w dużej mierze podyktowana chęcią spełnienia oczekiwań męża, który marzył o ojcostwie. Matki wykazywały zróżnicowane podejście do swoich dzieci. A.N. i M.S. wyznały, że traktują relację bardziej jako obowiązek, podkreślając organizacyjny aspekt opieki nad dzieckiem. B.K. i K.W. wykazały większy dystans emocjonalny w podejściu do macierzyństwa, dostrzegając jednak momenty, w których dziecko miało większą potrzebę bliskości. Wszystkie matki spotkały się z sytuacjami, w których dzieci poszukiwały kontaktu fizycznego poprzez choćby przytulenie, jednak ich reakcje były różne. M.S. stwierdziła, że z czasem córka sama ograniczyła próby nawiązania bliskości, co może oznaczać, że dostosowała się do postawy matki. B.K. podkreśliła, że zdarzało jej się unikać sytuacji, w których syn oczekiwał większej uwagi i tłumaczyła się zmęczeniem. K.W. i E.K. zauważają, że ich dzieci stopniowo przestały szukać bliskości u nich, częściej zwracając się do ojców. A.N. deklarowała, że odwzajemniała przytulanie, ale bez większych uczuć względem dziecka. Ponadto, jednym z istotnych obszarów różnic były doświadczenia matek z dzieciństwa. M.S. i E.K. wychowywały się w domach, gdzie relacje z matką były ciepłe i wspierające, co spowodowało, że obecnie zastanawiają się, dlaczego same nie potrafią odtworzyć tego wzorca w relacji z własnym dzieckiem. B.K. i K.W. opisywały swoje matki jako obecne fizycznie, ale emocjonalnie zdystansowane. A.N. podkreśliła, że w jej domu nie rozmawiało się o uczuciach, a problemy tego typu były ignorowane.

Kwestionariusz Ankiety Własnej - Relacja Matki z Dzieckiem. Analiza wyników z autorskiego kwestionariusza wykazała znaczące zróżnicowanie w sposobie, w jaki badane matki postrzegają i kształtują swoje relacje z dziećmi. Chociaż wszystkie badane kobiety deklarowały trudności w budowaniu więzi emocjonalnej, stopień natężenia tego problemu oraz specyfika ich doświadczeń różniły się w zależności od indywidualnych cech i postaw. Jednym z obszarów, w którym zaobserwowano znaczące rozbieżności, było poczucie niepewności co do swojej roli jako matki. Niektóre matki wyraźnie martwiły się, czy są wystarczająco dobre w tej roli, podczas gdy inne rzadziej poddawały w wątpliwość swoje kompetencje macierzyńskie. Różnice te mogły wynikać zarówno z poziomu samooceny, jak i z przekonań dotyczących norm społecznych i oczekiwań innym względem tego, jaka powinna być dobra matka. Kolejne, istotne różnice zaobserwowano w zakresie potrzeby dystansu emocjonalnego. Część badanych matek wykazywała silną potrzebę zachowania przestrzeni i ograniczania bliskości, podczas gdy inne rzadziej odczuwały taką konieczność. Sugeruje to, że niektóre matki świadomie unikają głębszej relacji, traktując interakcje z dzieckiem jako obowiązek, podczas gdy inne po prostu nie odczuwają potrzeby nawiązywania intensywnego kontaktu bazującego na pozytywnych uczuciach związanych z macierzyństwem. Różnice dotyczyły również skłonności do dzielenia się własnymi emocjami i problemami z dzieckiem. Niektóre uczestniczki badania deklarowały, że nie zwierają się dziecku i nie rozmawiają z nim o własnych trudnościach, co może wynikać zarówno z ich własnej potrzeby izolacji, jak i z przekonania, że dziecko nie powinno być angażowane w problemy dorosłych. Natomiast inne badane przedstawiały nieco większą otwartość na rozmowy tego typu, choć nadal nie był to ich dominujący wzorzec relacji. Analiza wyników autorskiego kwestionariusza pokazała, że mimo wspólnej deklaracji badanych matek, dotyczącej braku poczucia przywiązania wobec dzieci, uczestniczki badania różniły się pod względem nasilenia tego problemu oraz sposobu jego przeżywania.

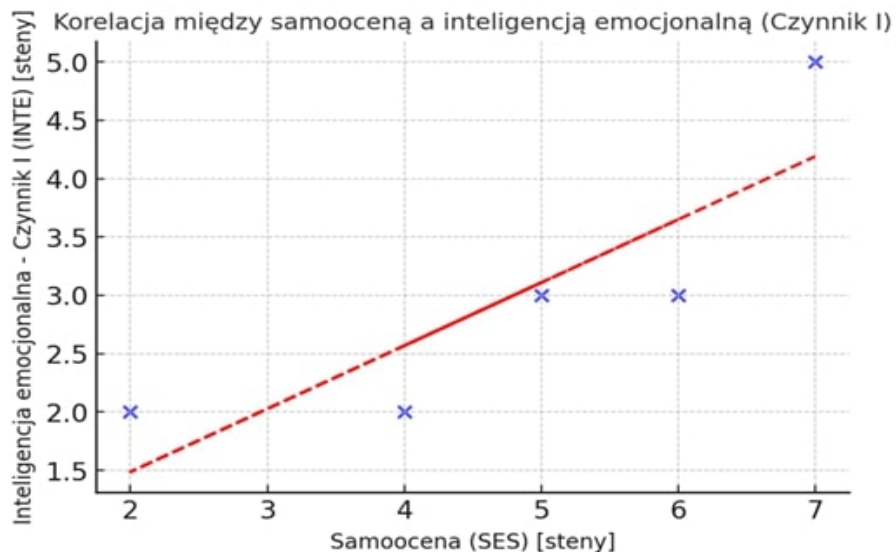
Obserwacja. Dzięki analizie różnic ujawniono kilka istotnych kontrastów w sposobie zachowania i postawie badanych kobiet. Niektóre z nich podchodziły do swoich odpowiedzi z większą ostrożnością, starając się precyzyjnie kontrolować wypowiedziane słowa, podczas gdy inne były bardziej otwarte na autorefleksję i wyrażały swoje opinie w sposób bezpośredni, bez nadmiernego analizowania ich zasadności. Stopień napięcia również różnił się między matkami – u części było ono wyraźnie widoczne w postawie ciała, gestykulacji i unikaniu kontaktu wzrokowego, podczas gdy inne badane wykazywały większą swobodę, choć nadal zachowując przy tym dystans.

3.4. Analiza ilościowa – wyniki testów psychometrycznych

Korelacje. W celu określenia współwystępowania wybranych cech psychologicznych przeprowadzono analizę korelacji rang Spearmana. W analizie uwzględniono zmienne dotyczące samooceny (SES), inteligencji emocjonalnej (INTE), kompetencji społecznych (KKS) oraz strategii radzenia sobie ze stresem (CISS). Korelacje pozwoliły zweryfikować, czy określone cechy, takie jak sposób regulacji emocji, samoocena czy strategie radzenia sobie ze stresem, pozostają ze sobą w związku. Przeanalizowano, czy występują zależności w następujących czynnikach:

- Samoocena SES oraz czynnik I Kwestionariusza INTE. Wynik analizy statystycznej wykazał istotną statystycznie dodatnią korelację między poziomem samooceny (SES) a inteligencją emocjonalną w aspekcie czynnika I. Współczynnik korelacji Spearmana wyniósł 0.949, wskazując na silny związek pomiędzy tymi zmiennymi ($p = 0.014$). Oznacza to, że osoby z wyższą samooceną wykazują również wyższy poziom umiejętności związanych z inteligencją emocjonalną. Na wykresie 3. przedstawiono punktową zależność między samooceną a inteligencją emocjonalną. Widoczna linia trendu (czerwona linia przerywana) wskazuje na wyraźny wzrost wartości czynnika I wraz ze wzrostem poziomu samooceny, co potwierdziło statystyczny wynik korelacji. Analiza wykazała, że matki o wyższej samoocenie mogą być lepiej przygotowane do zarządzania emocjami, a to ma wpływ na ich podejście do relacji interpersonalnych, w tym do dziecka.

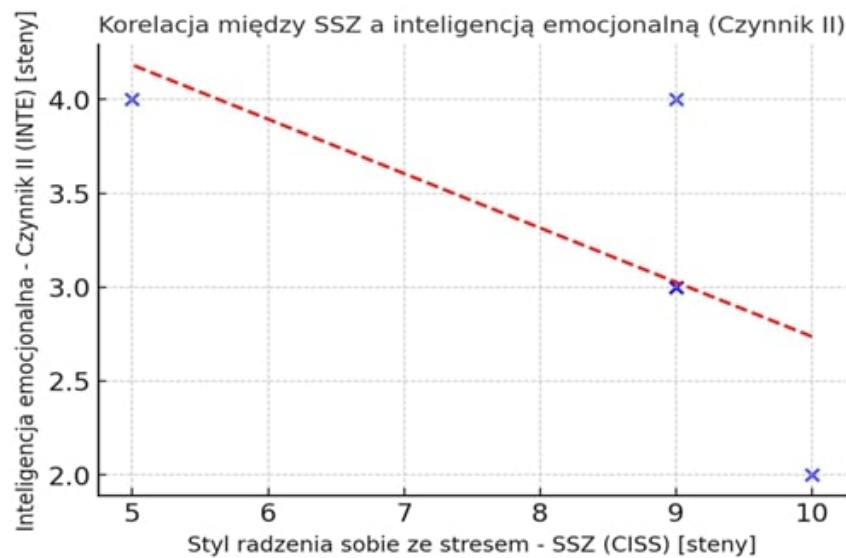

Wykres 3. Korelacja samooceny (SES) z czynnikiem I kwestionariusza INTE

Źródło: Opracowanie własne.

- Skala SSZ Kwestionariusza CISS oraz czynnik II Kwestionariusza INTE. Analiza statystyczna wykazała ujemną korelację między stylem radzenia sobie ze stresem skoncentrowanym na zadaniu, a inteligencją emocjonalną w aspekcie czynnika II. Współczynnik korelacji Spearmana wyniósł -0.825 , co oznacza, że im wyższa tendencja do rozwiązywania problemów przez działanie, tym niższa inteligencja emocjonalna w tym zakresie ($p = 0.086$). Wynik ten nie osiągnął klasycznej granicy istotności statystycznej ($p < 0.05$), ale jest jej bliski, co sugeruje silny trend. Na wykresie 4. przedstawiono punktową zależność między SSZ a inteligencją emocjonalną (czynnik II). Linia trendu (czerwona, przerywana) wyraźnie wskazuje na ujemną zależność, a to oznacza, że wraz ze wzrostem stylu radzenia sobie przez działanie spada poziom inteligencji emocjonalnej w zakresie rozumienia emocji u innych osób. Wynik ten wskazał, że nadmierna koncentracja na działaniu w trudnych sytuacjach dominuje nad aspektami emocjonalnymi, utrudniając budowanie głębokiej więzi z dzieckiem.

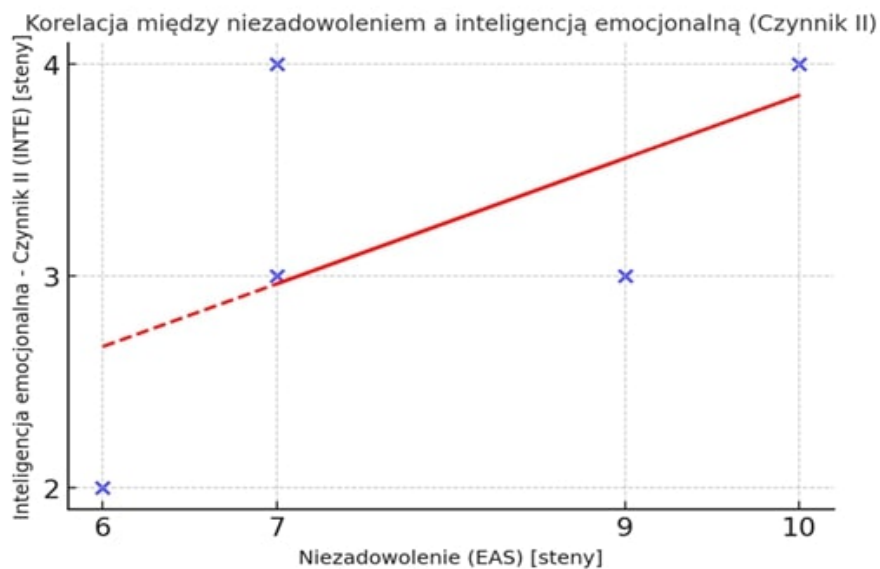

Wykres 4. Korelacja stylu skoncentrowanego na zadaniu (CISS) z czynnikiem II kwestionariusza INTE
Źródło: Opracowanie własne.

- Niezadowolenie jako składnik emocjonalności - składowej temperametu Kwestionariusza EAS - oraz czynnik II Kwestionariusza INTE. Analiza statystyczna wykazała dodatnią korelację między poziomem niezadowolenia (EAS) a inteligencją emocjonalną w zakresie czynnika II Kwestionariusza INTE. Współczynnik korelacji Spearmana wyniósł 0.649 , co wskazuje na wyższy poziom niezadowolenia, który być powiązany z wyższą inteligencją emocjonalną w tym

zakresie. Jednak wartość $p = 0.236$ oznacza, że wynik nie jest istotny statystycznie, ale widoczny jest pewien trend wymagający dalszych badań. Na wykresie 5. przedstawiono punktową zależność między niezadowoleniem a inteligencją emocjonalną (czynnik II). Linia trendu (czerwona, przerywana) wskazuje na dodatnią zależność, co oznacza, że osoby bardziej niezadowolone mogą mieć nieco wyższy poziom zdolności do rozumienia emocji innych. Wyniki sugerują, że przyczyną trudności w tworzeniu więzi nie jest niski poziom inteligencji emocjonalnej, ale brak spełnienia w roli matki lub stosowanie mechanizmów obronnych.

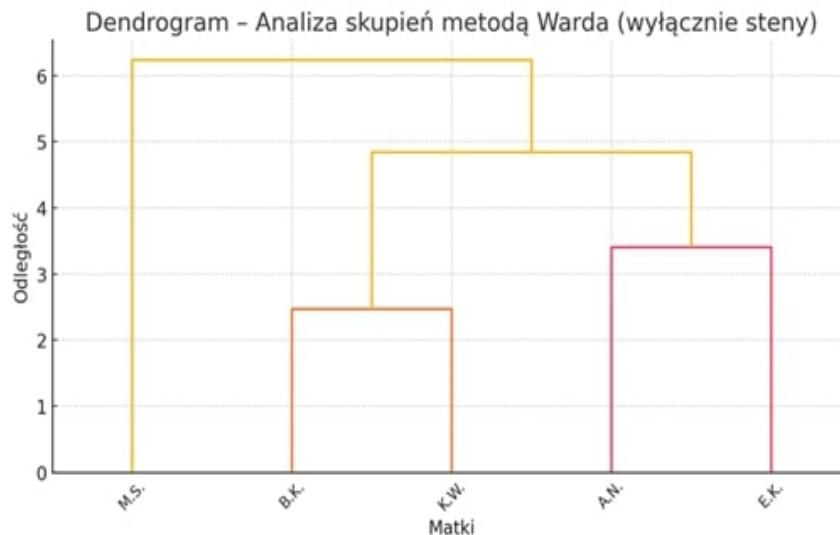
Wykres 5. *Korelacja samooceny z czynnikiem I Kwestionariusza INTE*

Źródło: Opracowanie własne.

Hierarchiczna analiza skupień. W celu wyodrębnienia naturalnych grup badanych matek przeprowadzono hierarchiczną analizę skupień metodą Warda. Do analizy wykorzystano następujące zmienne psychologiczne: Samoocena (SES), Inteligencja emocjonalna (INTE), Strategie radzenia sobie ze stresem (CISS) - Strategia zadaniowa (SSZ), Strategia emocjonalna (SSE) i Strategia Unikająca (SSU) oraz Kompetencje społeczne (KKS). W obliczeniach zastosowano wyłącznie wyniki w stenach. Na wykresie 6. przedstawiono hierarchiczną analizę skupień metodą Warda, która ilustruje podobieństwa między badanymi matkami pod względem wyników w testach psychometrycznych. Na osi X znalazły się badane osoby, które zostały przydzielone do grupy w zależności od stopnia podobieństwa ich profili psychometrycznych. Na osi Y przedstawiono miarę odległości między skupieniami – im wyżej nastąpiło połączenie,

tym większe były różnice między grupami. Dendrogram analizy wykazał istnienie dwóch głównych skupień wśród badanych matek, dlatego wyróżniono dwa odmienne typy matek w kontekście ich funkcjonowania.

Wykres 6. Dendrogram – Typologia badanych matek, hierarchiczna analiza skupień metodą Warda

Źródło: Opracowanie własne.

- Typ 1: Matki o niższej samoocenie i strategiach emocjonalnych. Charakteryzują się niską samooceną oraz niską inteligencją emocjonalną, co wskazuje na trudności w rozumieniu i regulacji emocji. Mają tendencję do radzenia sobie w sposób angażujący emocje (wysoki poziom SSE), czyli w sytuacjach stresowych częściej reagują poprzez wyrażanie emocji, zamiast podejmować aktywne działania w celu rozwiązania problemu. Częściej stosują strategię unikania w radzeniu sobie ze stresem (średni lub wysoki poziom SSU) mając trudności w konfrontowaniu się z trudnymi sytuacjami życiowymi. Ich kompetencje społeczne (KKS) są niskie, a to przekłada się na ograniczoną zdolność do budowania relacji oraz poszukiwania wsparcia społecznego. Oznacza to, że matki należące do tej grupy mogą wykazywać się większymi trudnościami w budowaniu więzi z dziećmi ze względu na niższą pewność siebie, większe trudności emocjonalne i tendencję do unikania problemów.
- Typ 2: Matki zadaniowe i wysoko funkcjonujące. Charakteryzują się wyższą samooceną, sugerując tym większą pewność siebie oraz lepsze poczucie własnej wartości. Posiadają lepsze kompetencje społeczne, które pozwalają im łatwiej budować relacje i korzystać ze wsparcia społecznego. Częściej stosują strategie zadaniowe radzenia sobie ze stresem (SSZ) i w obliczu trudności starają się aktywnie szukać

rozwiązań, zamiast skupiać się na emocjach lub unikać problemów. Wykazują niższe SSE (strategia emocjonalna), czyli w mniejszym stopniu przeżywają stres w sposób emocjonalny, zamiast tego dążąc do rozwiązywania trudności w sposób bardziej racjonalny. Oznacza to, że matki należące do tej grupy mogą wykazywać lepszą zdolność do radzenia sobie z trudnościami w budowaniu więzi, ponieważ ich strategie radzenia sobie są bardziej adaptacyjne, a kompetencje społeczne umożliwiają im lepsze funkcjonowanie w relacjach.

Zaprezentowane wyniki wykazały, że brak więzi z dzieckiem jest silniej związany z funkcjonowaniem emocjonalnym matek i ich strategiami radzenia sobie niż tylko z pojedynczym czynnikiem osobowościowym czy sytuacyjnym. Matki z grupy 1 (typ 1) przejawiają większe trudności w budowaniu więzi z dziećmi i wynika to z ich niższej samooceny, wyższej emocjonalności, a także skłonności do unikania problemów. Z kolei matki z grupy 2 (typ 2) radzą sobie lepiej z wyzwaniami dzięki lepszym strategiom zaradczym i wyższym kompetencjom społecznym.

3.5 Wnioski z analiz badań własnych

Analiza przedstawionych wyników badań własnych ujawniła, że zjawisko braku poczucia przywiązania matek do własnych dzieci jest zjawiskiem złożonym i zależnym od wielu współistniejących czynników. Aby uchwycić zarówno indywidualne doświadczenia badanych kobiet, jak i obiektywne różnice w ich funkcjonowaniu, wnioski podzielono na dwie sekcje. Część jakościowa koncentruje się na osobistych przeżyciach matek, ich sposobie postrzegania macierzyństwa oraz wzorcach relacyjnych wyniesionych z dzieciństwa. Analiza ilościowa natomiast ukazuje mierzalne różnice w zakresie cech osobowości, temperamentu oraz strategii radzenia sobie ze stresem, które mogą wpływać na sposób budowania (lub unikania) więzi z dzieckiem. Opisane ujęcie pozwoliło na kompleksowe zrozumienie problemu, uwzględniając zarówno narracje matek, jak i konkretne parametry psychometryczne, które różnicują ich postawy i zachowania.

3.5.1. Wnioski z analizy jakościowej

Badania jakościowe, obejmując wywiady półstrukturyzowane, odpowiedzi z autorskiego kwestionariusza oraz obserwację zachowań matek zarówno podczas przeprowadzonych wywiadów jak i wypełniania przez nie testów psychometrycznych na podstawie *Arkusza Obserwacyjnego do Oceny Zachowań i Postaw Badanego*

(oprac. St. Tucholska), udowodniły, że brak więzi emocjonalnej z dzieckiem nie jest prostym efektem świadomego unikania relacji, lecz wynika z bardziej złożonych mechanizmów psychologicznych. Większość badanych matek była zmotywowana i chętna do współpracy podczas wywiadu, jednak ich zachowanie wskazywało na emocjonalną powściągliwość i trudność w spontanicznym wyrażaniu uczuć. Mówiły spokojnym tonem, starannie dobierając słowa, a ich kontakt wzrokowy zwykle był ograniczony, wskazując na potrzebę kontroli nad rozmową lub unikanie introspekcji. Wspomnienia dotyczące dzieciństwa były przekazywane w sposób neutralny, bez widocznego wzruszenia, a narracja dotycząca macierzyństwa przyjmowała formę koncentrującą się na obowiązkach, a nie na emocjonalnym zaangażowaniu. Zaobserwowano, że zachowania badanych matek różnicują je pod względem świadomości własnych trudności w nawiązywaniu więzi. Niektóre z nich przyznawały, że nie czują silnej relacji z dzieckiem, lecz nie odczuwały przy tym także potrzeby poszukiwania wsparcia, traktując tę sytuację jako stały element swojego życia. Inne z kolei przejawiały napięcie w momentach rozmowy na temat emocji, ujawniając możliwy wewnętrzny konflikt związany z brakiem więzi. Niektóre badane, choć pozornie zdystansowane, wykazywały subtelne oznaki frustracji lub zmęczenia, gdy mówiły o codziennych interakcjach z dzieckiem. Widoczne były także różnice w sposobie radzenia sobie z trudnymi pytaniami – część matek ostrożnie dobierała słowa, jakby obawiając się oceny, inne stosowały racjonalizację, tłumacząc swoje podejście czynnikami zewnętrznymi. Wszystkie matki w pewnym stopniu doświadczały poczucia winy, lecz radziły sobie z nim głównie poprzez unikanie tematu lub usprawiedliwianie swojej sytuacji.

3.5.2. Wnioski z analizy ilościowej

Analiza wyników testów psychometrycznych oraz kwestionariuszy także potwierdziła, że brak więzi emocjonalnej z dzieckiem nie jest jednorodnym zjawiskiem. Największe różnice między matkami odnotowano w zakresie ekspozycji społecznej, samooceny i poziomu lęku. Matki z niższą samooceną częściej deklarowały trudności w budowaniu więzi, podczas gdy te, które oceniały siebie bardziej pozytywnie, wykazywały podejście neutralne, a nie zawsze świadomie zdystansowane. Poziom lęku i strachu jako cech temperamentu różnicował badane kobiety – część matek unikała bliskości z powodu obaw i napięcia, podczas gdy inne charakteryzowały się bardziej unormowanym poziomem emocji, lecz jednocześnie mniejszym zaangażowaniem w relację. Badanie stylów radzenia sobie ze stresem nie wykazało istotnego wpływu na unikanie relacji z dzieckiem – matki nie stosowały strategii unikania uczuć jako

mechanizmu obronnego, nie posiadając narzędzi, które pomogłyby im skutecznie budować bliskość z dzieckiem. Podobne zależności zaobserwowano w zakresie towarzyskości i aktywności – matki o niższych wynikach w tych obszarach częściej wykazywały dystans wobec dziecka, wskazując na naturalne predyspozycje do ograniczonej inicjatywy w budowaniu relacji. Wyniki analizy ilościowej potwierdziły, że brak rozwiniętej więzi nie jest bezpośrednią konsekwencją świadomego dystansowania się matek. Sposób, w jaki funkcjonują w interakcjach z dzieckiem wynika nie tylko z ich osobistych przekonań, ale również z indywidualnych ograniczeń psychologicznych, które utrudniają im spontaniczne nawiązywanie głębszych relacji.

Rozdział 4. Podsumowanie i dyskusja

4.1. Wstęp

Celem tego rozdziału jest podsumowanie wyników badań własnych dotyczących braku więzi emocjonalnej matek wobec dzieci w wieku szkolnym. W pierwszej części dokonano podsumowania głównych wyników, uwzględniając ich odniesienie do literatury przedmiotu oraz istniejących teorii psychologicznych. Następnie omówiono znaczenie wyników zarówno w kontekście naukowym, jak i praktycznym – szczególnie w odniesieniu do terapeutów i psychologów-praktyków, zajmujących się wsparciem rodziców i interwencjami terapeutycznymi. W dalszej części rozdziału przedstawiono praktyczne zalecenia oraz możliwe interwencje, które mogą być stosowane w pracy z matkami doświadczającymi trudności w budowaniu więzi emocjonalnej. Uwzględniono zarówno opinie samych badanych matek, jak i dostępne formy wsparcia psychologicznego w Polsce. Ostatnia część rozdziału poświęcona została wskazówkom do dalszych badań. Wyniki analizy przedstawiły istotne luki w literaturze oraz potencjalne kierunki przyszłych badań, które mogą pogłębić wiedzę na temat czynników warunkujących brak więzi emocjonalnej, jego długoterminowych skutków oraz skutecznych metod wsparcia psychologicznego. Rozdział ten ma na celu refleksję nad znaczeniem tych czynników zarówno w kontekście teoretycznym, jak i praktycznym, stanowiąc punkt wyjścia do dalszych badań oraz działań w obszarze psychologii rodzicielstwa i relacji opartych na przywiązaniu.

4.2. Podsumowanie wyników badań własnych

Wyniki badań jakościowych, opartych na analizie wywiadów inspirowanych *Kwestionariuszem Stylów Przywiązania (ASQ)*, wskazały, że dominującym czynnikiem wpływającym na brak poczucia przywiązania matek wobec dzieci jest unikający styl przywiązania. W narracjach uczestniczek badania dominowało emocjonalne wycofanie, brak potrzeby bliskości i trudność w angażowaniu się w relację z dzieckiem. Jednocześnie badane matki często odnosiły się do własnych doświadczeń z dzieciństwa, podkreślając trudne relacje z opiekunami, które cechowały się emocjonalnym dystansem, chłodem i brakiem wsparcia. W ich wypowiedziach pojawiały się wspomnienia dotyczące niedostępności emocjonalnej rodziców, poczucia odrzucenia oraz konieczności radzenia sobie z trudnościami samodzielnie. Wskazało możliwość międzypokoleniowej transmisji wzorców przywiązania – matki, które same doświadczyły dystansu emocjonalnego ze strony własnych opiekunów, powielają

podobne schematy w relacji z własnymi dziećmi (Wallin, 2011). Wyniki te są spójne z założeniami teorii przywiązania Bowlby'ego (1997), według której wzorce relacji kształtowane w dzieciństwie mają tendencję do utrwalania się w dorosłości i wpływają na zdolność jednostki do budowania głębokich więzi. W nawiązaniu do koncepcji rozwiniętej w późniejszych latach przez Mary Ainsworth (2015), wyniki badań ujawniły, że matki, które nie odczuwają więzi z dzieckiem, wykazują wysoki poziom unikania emocjonalnego, co jest charakterystyczne dla stylu unikowego. W ich narracjach pojawiały się opisy relacji funkcjonalnych, nakierowanych głównie na spełnianie podstawowych potrzeb dziecka, bez elementu czułości i bliskości. Takie mechanizmy odpowiadają klasycznym wzorcom stylu unikowego, w którym jednostka unika nadmiernej bliskości i nie czuje potrzeby zaangażowania własnych uczuć (Plopa, 2019). Potwierdzają to także wyniki badań zespołu Rost'a (2024), który stwierdził, że matki o unikającym stylu przywiązania mają trudności w nawiązywaniu głębokich relacji z dziećmi, a to prowadzi do ich emocjonalnego dystansu. Ponadto, zgodnie z badaniami De Falco (2023), analiza wywiadów ujawniła, że matki odczuwające wysoki poziom stresu i obciążenia rodzicielskiego mają niższą dostępność emocjonalną dla dziecka. U badanych matek pojawił się także mechanizm tłumienia emocji i unikania konfrontacji z własnymi trudnościami rodzicielskimi, co dodatkowo pogłębiało dystans emocjonalny.

Badania ilościowe, oparte na testach psychologicznych potwierdziły istnienie związku między unikowym stylem przywiązania a ograniczoną zdolnością do tworzenia pozytywnych więzi. Analiza inteligencji emocjonalnej badanych matek, przeprowadzona na podstawie wyników *Kwestionariusza Inteligencji Emocjonalnej* (INTE), wykazała, że kobiety, które uzyskały wyższe wyniki w zakresie unikania emocjonalnego, miały jednocześnie trudności z rozpoznawaniem i regulacją własnych emocji. To odkrycie jest zgodne z wynikami badań Szabó i Miklósi (2022), podczas których przedstawiono, że osoby o unikającym stylu przywiązania bywają nieświadome swoich emocji lub bagatelizują ich znaczenie, co skutkowało trudnościami w ich regulacji oraz w okazywaniu emocjonalnej responsywności w relacjach interpersonalnych. Brak umiejętności skutecznej autoregulacji emocjonalnej prowadzi do wycofywania się z relacji z dzieckiem i unikania sytuacji wymagających otwartego wyrażania uczuć (Matysiak-Błaszczuk i Jankowiak, 2017). Dodatkowo, analiza poziomu kompetencji społecznych matek (na podstawie wyników *Kwestionariusza Kompetencji Społecznych* – KKS) sugeruje, że matki o unikającym stylu przywiązania miały niższe zdolności interpersonalne, co ograniczało ich skuteczność w reagowaniu na potrzeby

emocjonalne dziecka. Badane kobiety zwykle opisywały swoje relacje społeczne jako powierzchowne lub opierały je głównie na zadaniowym podejściu do interakcji, wskazując na trudności w budowaniu głębokich relacji zarówno z dziećmi, jak i z innymi osobami. Ograniczona dostępność emocjonalna matek wynikała z deficytów w zakresie kompetencji społecznych, co potwierdziło badania De Falco (2023). Osoby o niskich umiejętnościach interpersonalnych mają trudności z nawiązywaniem relacji opartych na bliskości i wzajemnej wymianie emocjonalnej, co prowadzi emocjonalnego dystansu w relacji rodzicielskiej.

4.3 Znaczenie wyników badań dla psychologów-praktyków

Wyniki przeprowadzonych badań mają istotne implikacje dla psychologów-praktyków zajmujących się wsparciem rodziców oraz interwencjami terapeutycznymi w kontekście relacji rodzic-dziecko. Brak więzi emocjonalnej matek wobec dzieci jest zjawiskiem wielowymiarowym, którego przyczyny mogą być głęboko zakorzenione w stylach przywiązania, mechanizmach obronnych oraz deficytach w zakresie kompetencji emocjonalnych i społecznych. Zrozumienie tych czynników pozwoliło opracować skuteczniejsze metody diagnozy oraz wsparcia dla matek, które zmagają się z trudnościami w nawiązywaniu bliskich relacji z dziećmi. Główne wnioski objęły:

1. **Identyfikację czynników ryzyka oraz wczesną diagnozę utrudnionego nawiązywania więzi emocjonalnej przez matki.** Wyniki badań wykazały, że matki, które nie odczuwają więzi z dzieckiem, cechują się unikającym stylem przywiązania oraz mechanizmami tłumienia emocji. Oznacza to potrzebę wczesnego rozpoznawania potencjalnych trudności już na etapie ciąży i wczesnego macierzyństwa poprzez ocenę stylu przywiązania matki na podstawie jej własnych doświadczeń rodzinnych oraz kwestionariuszy psychometrycznych badających styl przywiązania, rozmowę z matkami o ich emocjach i oczekiwaniach wobec macierzyństwa, a także obserwację wczesnych sygnałów wycofania emocjonalnego u matek.
2. **Wpływ wyników badań na psychoterapię i pracę terapeutyczną.** Uzyskane dane z przeprowadzonych badań własnych wskazały, że brak więzi emocjonalnej matek z dziećmi jest powiązany z trudnościami w regulacji emocji i ograniczonymi kompetencjami społecznymi. W praktyce terapeutycznej oznacza to, że interwencje powinny obejmować np. terapię skoncentrowaną na przywiązaniu, pracę nad inteligencją emocjonalną oraz rozwijanie umiejętności społecznych, aby pomóc matkom w lepszym rozumieniu i reagowaniu na potrzeby emocjonalne dziecka.

3. **Psychologiczne wsparcie dla matek na różnych etapach macierzyństwa.** Wiele matek nie odczuwa więzi emocjonalnej z dzieckiem, ale nie zgłasza tego otwarcie z obawy przed społeczną stygmatyzacją, co zostało przedstawione w badaniach niniejszej pracy. W praktyce klinicznej oznacza to konieczność tworzenia przestrzeni bez oceny, edukowania matek na temat przywiązania i jego wpływu na rozwój dziecka oraz włączenia środowiska społecznego (np. partnerów, rodzin) do procesu terapeutycznego.
4. **Inspirację dla przyszłych badań psychologicznych.** Przedstawiona praca badawcza może stanowić punkt wyjścia dla dalszych badań nad długoterminowym wpływem braku więzi emocjonalnej matek na rozwój dziecka, efektywnością różnych form terapii dla matek doświadczających trudności w budowaniu więzi, wpływem czynników społecznych i kulturowych na kształtowanie się więzi emocjonalnej oraz wpływem pozostałych czynników osobowości na powstawanie dystansu w relacji między matką, a dzieckiem.

4.4. Praktyczne zalecenia i interwencje

Z przedstawionych wyników badań wynika, że matki, które deklarowały brak więzi emocjonalnej z dzieckiem miały specyficzne oczekiwania wobec wsparcia psychologicznego. Część z nich nie uznała tradycyjnej terapii indywidualnej za skuteczną, ponieważ obawiała się narzucenia im jednego „właściwego” wzorca macierzyństwa. Inne natomiast poszukiwały wsparcia dostosowanego do ich unikalnych doświadczeń i emocjonalnych możliwości, bez presji na zmianę ich stylu przywiązania, ale nie otrzymały go. Na podstawie przeprowadzonych badań zaproponowano konkretne interwencje terapeutyczne i formy wsparcia, które mogą okazać się skuteczne w pracy z matkami doświadczającymi trudności w budowaniu głębokich więzi:

1. Wsparcie psychologiczne dostosowane do indywidualnych potrzeb matek - Matki uczestniczące w badaniu zwracały uwagę na to, że najistotniejszym elementem skutecznego wsparcia jest akceptacja ich perspektywy oraz przestrzeń do wyrażania własnych emocji i obaw. Rekomendowane formy wsparcia: konsultacje psychologiczne oparte na mentalizacji, indywidualna psychoterapia skoncentrowana na stylu przywiązania.
2. Grupy wsparcia dla matek o podobnych doświadczeniach - Część badanych matek wskazywała, że bardziej niż tradycyjna terapia indywidualna, pomocne byłyby grupowe

- rozmowy z innymi kobietami, które mają podobne trudności. Rekomendowane interwencje: grupy wsparcia dla matek z unikowym stylem przywiązania, psychoedukacyjne warsztaty o stylach przywiązania.
3. Edukacja psychologiczna i rozwijanie kompetencji emocjonalnych - Niektóre badane matki podkreślały, że chciałyby budować lepsze relacje z dzieckiem, ale nie wiedzą, jak to zrobić. Rekomendowane interwencje: warsztaty praktycznych metod budowania więzi, treningi inteligencji emocjonalnej dla matek (skupiające się na nauce rozpoznawania i wyrażania emocji w relacji z dzieckiem).
 4. Unikanie presji na zmianę sposobu przeżywania macierzyństwa - Badane matki wyrażały obawę przed oceną i narzucaniem im jednego, idealnego modelu macierzyństwa. Wnioski te sugerują, że skuteczniejsze byłyby interwencje skoncentrowane na adaptacji ich indywidualnych wzorców emocjonalnych do relacji z dzieckiem, a nie na ich całkowitej zmianie. Rekomendowane podejścia: Podejście skoncentrowane na zasobach (wsparcie matek w poszukiwaniu ich własnych, autentycznych metod budowania relacji), terapia narracyjna (poprzez odkrycie własnej historii rodzicielskiej i nadanie jej znaczenia w odniesieniu do własnych doświadczeń).
 5. Znaczenie długoterminowego wsparcia psychologicznego - Część badanych matek podkreślała, że mimo dostępności pomocy psychologicznej nie czuły się wystarczająco zachęczone do kontynuowania spotkań. Opisywanymi przez uczestniczki barierami były: nieadekwatne reakcje psychologów na przedstawiany problem, brak dostosowania wsparcia do indywidualnych trudności oraz negatywne pierwsze wrażenie po kontakcie z profesjonalistą. Niektóre matki zaznaczały, że spotkały się z niezrozumieniem lub narzucaniem schematycznych rozwiązań, co sprawiało, że nie chciały kontynuować wizyt u specjalisty. Rekomendacje: poprawa kompetencji poprzez edukację psychologów w zakresie pracy z matkami doświadczającymi dystansu emocjonalnego, zachęcanie matek do terapii poprzez pozytywne pierwsze doświadczenia.

4.4.1. Dostępne formy wsparcia psychologicznego w Polsce w kontekście badanych matek

Analiza przypadków matek doświadczających braku poczucia przywiązania wobec swoich dzieci potwierdziła, że dostępność wsparcia psychologicznego jest istotnym, ale niewykorzystanym zasobem. Wśród badanych kobiet nie odnotowano aktywnego poszukiwania pomocy psychologicznej, co uwidocznilo bariery utrudniające korzystanie z dostępnych form wsparcia. Pomimo szerokiej oferty skierowanej do rodziców, żadna

z badanych matek nie zgłaszała, aby uczestniczyła w terapii lub programach pomocy psychologicznej. Z perspektywy praktycznych interwencji w obszarze psychologii klinicznej i psychoterapii kluczowe jest zrozumienie, dlaczego matki nie decydują się na profesjonalną pomoc oraz jakie czynniki ograniczają ich dostęp do dostępnych form wsparcia. W oparciu o analizę przypadków badanych kobiet oraz przegląd systemu pomocy psychologicznej w Polsce wyróżniono kilka aspektów wymagających uwzględnienia w projektowaniu skutecznych interwencji (Gov.pl, 2025; Fundacja Pomagam.pl i SWPS Innowacje, 2024):

Niska świadomość potrzeby pomocy psychologicznej. Badane matki nie traktowały swoich trudności jako problemu wymagającego wsparcia psychologicznego. W większości przypadków dystans emocjonalny nie był postrzegany przez uczestniczki badania jako zjawisko, które można przepracować w ramach terapii. Dostępne kampanie społeczne w Polsce koncentrują się głównie na profilaktyce depresji poporodowej oraz wsparciu w zakresie kompetencji wychowawczych, pomijając zagadnienia związane z emocjonalnym dystansem matek wobec dzieci.

Bariery związane z dostępnością wsparcia. Pomimo istnienia publicznych poradni zdrowia psychicznego i poradni psychologiczno-pedagogicznych, czas oczekiwania na konsultacje psychologiczne w ramach Narodowego Funduszu Zdrowia pozostaje długi, co utrudnia możliwość szybkiej interwencji. Dla wielu matek skorzystanie z prywatnej psychoterapii wiąże się natomiast z barierami finansowymi, co sprawia, że wsparcie staje się dla nich nieosiągalne. Z badań nad systemem ochrony zdrowia psychicznego wynika, że w Polsce na opiekę psychiatryczną i psychologiczną przeznaczana jest jedynie 4,5% budżetu na ochronę zdrowia, podczas gdy eksperci zalecają zwiększenie tej wartości do co najmniej 6-7% w najbliższych latach. Niedostateczne finansowanie skutkuje ograniczoną liczbą placówek oferujących bezpłatną terapię, co sprawia, że matki wymagające specjalistycznej pomocy psychologicznej często nie mają możliwości jej uzyskania w odpowiednim czasie.

Spółeczna presja i wstyd przed sięganiem po pomoc. W analizowanych przypadkach zauważalny był wpływ norm społecznych na podejście matek do korzystania z pomocy psychologicznej. Badane kobiety podkreślały, że obawiają się oceny ze strony otoczenia oraz nie chcą być postrzegane jako „niewystarczająco dobre matki”. Stygmatyzacja korzystania z psychoterapii oraz przekonanie, że matka powinna samodzielnie radzić sobie z problemami rodzicielskimi, dodatkowo ograniczały możliwość poszukiwania pomocy. Badania nad postawami społecznymi wobec zdrowia psychicznego wskazują, że w Polsce nadal panuje przekonanie, iż korzystanie z pomocy psychologicznej negatywnie wpływa na społeczną ocenę

jednostki, a osoby uczęszczające na terapię są postrzegane jako mniej kompetentne w pełnieniu ról społecznych. W przypadku matek oznacza to ryzyko bycia ocenioną jako osoba niewywiązująca się z obowiązków rodzicielskich, co dodatkowo utrudnia podejmowanie decyzji o poszukiwaniu wsparcia.

Niedostosowanie programów wsparcia do specyficznych problemów emocjonalnych matek. Większość dostępnych form wsparcia psychologicznego koncentruje się na kwestiach wychowawczych lub kryzysach okołoporodowych, natomiast brakuje programów terapeutycznych adresowanych do matek doświadczających dystansu emocjonalnego wobec dziecka. Trudności związane z głęboką więzią w relacji nie są traktowane jako osobna kategoria w systemie wsparcia psychologicznego w Polsce, co tłumaczy brak zainteresowania badanych matek korzystaniem z pomocy. Brak systemowego podejścia do tej problematyki sprawia, że kobiety te pozostają niewidoczne dla instytucji zajmujących się wsparciem psychologicznym.

4.5. Wskazówki do dalszych badań

Przeprowadzone badania, oprócz dostarczenia informacji na temat czynników wpływających na brak więzi emocjonalnej matek wobec dzieci, uwiarygodniły także obszary, które wymagają dalszej eksploracji. Zaprezentowane wyniki podkreśliły konieczność pogłębionych analiz dotyczących mechanizmów braku więzi, ich konsekwencji oraz możliwych strategii wsparcia, które mogłyby skutecznie odpowiadać na potrzeby matek i dzieci. Na tej podstawie sformułowano następujące zalecenia dotyczące przyszłych badań w kontekście omawianego problemu:

- **Długoterminowych konsekwencji braku więzi emocjonalnej matek wobec dzieci.** Szczególnie ważne byłoby przeprowadzenie badań, które pozwoliłyby odpowiedzieć na pytania: Jak brak więzi emocjonalnej wpływa na rozwój psychiczny i społeczny dziecka w perspektywie kilku lub kilkunastu lat? Czy dzieci matek, które nie odczuwały z nimi więzi, w dorosłości wykazują podobne trudności w relacjach interpersonalnych? Czy wczesna interwencja psychologiczna w przypadku matek doświadczających trudności w budowaniu więzi może zmienić trajektorię rozwoju dziecka i poprawić jakość relacji rodzic-dziecko?
- **Różnorodności czynników wpływających na brak więzi.** Szczególnie warto byłoby zbadać: Wpływ czynników społeczno-ekonomicznych, rolę wsparcia społecznego oraz wpływ doświadczeń z dzieciństwa i relacji z własnymi rodzicami.

- **Skuteczności różnych form interwencji psychologicznych.** Potencjalne pytania badawcze: Czy grupy wsparcia dla matek o podobnych doświadczeniach mogą przynosić większą skuteczność niż klasyczna terapia indywidualna? Jakie metody terapeutyczne (np. terapia mentalizacji, terapia schematów, terapia narracyjna) mogą skutecznie pomagać matkom w przepracowaniu ich trudności emocjonalnych? Czy psychoedukacja na temat stylów przywiązania i ich wpływu na relacje rodzicielskie może skutecznie wspierać matki w budowaniu więzi z dziećmi?
- **Różnic indywidualnych w przeżywaniu braku więzi z dzieckiem.** Istnieje potrzeba dalszych badań nad tym, jakie indywidualne czynniki psychologiczne wpływają na sposób przeżywania braku więzi. Możliwe pytania badawcze: Jakie znaczenie ma osobowość matki w kształtowaniu jej relacji z dzieckiem? Jakie mechanizmy obronne są najczęściej wykorzystywane przez matki doświadczające trudności w budowaniu więzi? W jaki sposób różnice w poziomie empatii wpływają na zdolność matek do odczuwania i wyrażania bliskości emocjonalnej?
- **Wpływu braku poczucia przywiązania na funkcjonowanie matki.** Przyszłe badania mogłyby odpowiedzieć na pytania: Jak brak więzi wpływa na ich satysfakcję z macierzyństwa i poczucie tożsamości? Czy brak poczucia przywiązania wobec dziecka prowadzi do trudności w relacjach matki z innymi członkami rodziny (np. partnerem, rodzicami, rodzeństwem)?

Przeprowadzone badania uwidoczniły istotne luki w literaturze dotyczącej braku poczucia przywiązania matek wobec dzieci, dlatego praca ta stanowi podstawy do dalszych badań nad poruszonym zagadnieniem, otwierając nowe możliwości badawcze i wskazując na potrzebę szerszego spojrzenia na relację matka-dziecko nie tylko z perspektywy dziecka, ale także samej matki i jej emocjonalnych trudności. Ponadto, analiza dostępnych form wsparcia psychologicznego w Polsce (Gov.pl, 2025) w odniesieniu do badań własnych wskazała na szereg barier utrudniających matkom korzystanie z pomocy. Główne trudności wynikały z niskiej świadomości potrzeby wsparcia, ograniczonego dostępu do specjalistów, społecznej stygmatyzacji psychoterapii oraz braku dedykowanych programów terapeutycznych. Ekspertki zajmujący się polityką zdrowia psychicznego podkreślili konieczność wprowadzenia reform obejmujących m.in. zwiększenie finansowania opieki psychologicznej, poszerzenie zakresu programów terapeutycznych dostępnych w ramach NFZ oraz rozwój kampanii edukacyjnych skierowanych do rodziców (Fundacja Pomagam.pl i SWPS Innowacje, 2024).

4.6. Ograniczenia badań

Każde badanie posiada pewne ograniczenia, które wpływają na interpretację wyników oraz ich generalizację na szerszą populację. W kontekście tej pracy magisterskiej należy wskazać kilka ograniczeń metodologicznych i praktycznych.

Jednym z głównych ograniczeń badań był brak dostępu do *Kwestionariusza Stylów Przywiązania (Attachment Style Questionnaire - ASQ)* oraz *Kwestionariusza Doświadczeń z Dzieciństwa (KDD)* w pełnym zakresie (w tym norm i sposobu obliczania wyników). Z tego względu badania opierały się na wywiadzie inspirowanym ASQ oraz KDD, a nie na formalnym teście psychometrycznym. Choć wywiad umożliwił zebranie szczegółowych informacji o stylach przywiązania matek, to brak dokładnych norm i obliczeń mógł wpłynąć na precyzję porównań i interpretacji wyników. W przyszłych badaniach warto zastosować pełne, zweryfikowane wersje testów psychometrycznych, co pozwoliłoby na dokładniejsze określenie profili matek i analizę zależności między zmiennymi.

Wielokrotne studium przypadku pięciu matek umożliwiło pogłębioną analizę ich indywidualnych doświadczeń, jednak jednocześnie nie pozwoliło na uogólnienie wyników na szerszą populację. Wyniki mogą więc nie odzwierciedlać pełnej różnorodności doświadczeń matek o unikającym stylu przywiązania. W kolejnych badaniach warto rozszerzyć próbę badawczą na większą liczbę matek, aby uzyskać bardziej reprezentatywne wnioski. Można także rozważyć porównanie wyników z grupą kontrolną, np. matek z bezpiecznym stylem przywiązania, co umożliwiłoby lepsze określenie różnic w mechanizmach budowania głębokich więzi

W pracy skupiono się na perspektywie matek, ale jednocześnie nie uwzględniono relacji z perspektywy dzieci. Oznacza to jednostronną interpretację wyników, która nie oddaje pełnego obrazu wpływu braku poczucia przywiązania na funkcjonowanie dziecka. Przyszłe badania mogłyby objąć również dzieci, np. poprzez zastosowanie obserwacji ich relacji z matkami, wywiady z dziećmi w wieku szkolnym lub ocenę funkcjonowania emocjonalnego i społecznego za pomocą testów psychometrycznych.

Dodatkowym ograniczeniem był brak rozmów z najbliższym otoczeniem badanych matek, w szczególności z ich partnerami lub innymi osobami współuczestniczącymi w wychowaniu dziecka. Czynniki społeczne, takie jak wsparcie ze strony ojca dziecka, innych członków rodziny czy bliskich osób, mogą znacząco wpływać na kształtowanie więzi między matką a dzieckiem. Uwzględnienie perspektywy partnerów mogłoby pomóc w dostarczeniu

cennych informacji na temat codziennych interakcji w rodzinie oraz zewnętrznych czynników wpływających na dystans emocjonalny matek wobec dzieci.

Badanie koncentrowało się na matkach dzieci w wieku szkolnym (7-12 lat), a to pozwoliło na szczegółową analizę tego okresu, ale jednocześnie nie umożliwiło porównania wyników z matkami dzieci młodszych lub nastolatków. Możliwe, że trudności w budowaniu pozytywnej relacji wyglądają inaczej, zwłaszcza w późniejszych etapach rozwoju dziecka. Warto byłoby przeprowadzić badania porównawcze z matkami dzieci młodszych (np. niemowląt i przedszkolaków) oraz nastolatków, aby określić, czy i jak zmienia się dystans emocjonalny matek w różnych okresach życia dziecka.

4.7 Podsumowanie i weryfikacja pytań badawczych

Przeprowadzone badania własne, w tym analiza jakościowa i ilościowa uzyskanych danych, dostarczyły informacji dotyczących przyczyn braku poczucia przywiązania matek wobec dzieci w wieku szkolnym. Podjęty program badawczy dotyczył poznania tych przyczyn, skupiając się na wielokrotnym studium przypadku. W związku z eksploracyjnym charakterem badań, celem pracy była odpowiedź na pytanie:

Jakie są główne przyczyny braku poczucia przywiązania matek wobec dzieci w wieku szkolnym?

Realizację powyższego celu oparto na przeprowadzonych badaniach własnych z wykorzystaniem następującego zestawu metod:

- Wywiad półustrukturyzowany, inspirowany *Kwestionariuszem Stylów Przywiązania (ASQ)* oraz *Kwestionariuszem Doświadczeń z Dzieciństwa (KDD)*.
- *Kwestionariusz Inteligencji Emocjonalnej (INTE)*, w polskiej adaptacji Jaworowskiej i Matczak (2008).
- *Kwestionariusz Kompetencji Społecznych (KKS)*, narzędzie opracowane przez Matczak (2001).
- *Kwestionariusz Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych (CISS)*, w polskiej adaptacji Jaworowskiej i Strelau (2020).
- *Kwestionariusz Temperamentu (EAS)*, w polskiej adaptacji Oniszczenko i Drwala (1997).
- *Kwestionariusz Samooceny Rosenberga (SES)*, w polskiej adaptacji Łaguny, Lachowicz-Tabaczek i Dzwonkowskiej (2008).
- Autorski *Kwestionariusz Ankiety Własnej - Relacja Matki z Dzieckiem*.
- Obserwacja podczas wywiadów.

- *Arkusz Obserwacyjny do Oceny Zachowań i Postaw Badanego* (oprac. St. Tucholska).

Ponadto, postawiono dodatkowo pytania szczegółowe, które brzmiały następująco:

1. *Jak doświadczenia z dzieciństwa matek wpływają na ich zdolność do tworzenia więzi emocjonalnych z dziećmi?*
2. *Jak matki deklarujące brak więzi emocjonalnej postrzegają swoje kompetencje rodzicielskie?*
3. *Czy cechy temperamentu matki wpływają na ich zdolność do budowania więzi emocjonalnej?*
4. *Czy cechy temperamentu dziecka wpływają na zdolność matek do budowania więzi emocjonalnej?*
5. *Czy umiejętności radzenia sobie ze stresem wpływają na tworzenie więzi emocjonalnej między matką a dzieckiem?*
6. *Jakie formy wsparcia psychologicznego, zdaniem matek, mogłyby być skuteczne w przezwyciężaniu trudności w budowaniu więzi z dziećmi?*

Na podstawie analiz jakościowych i ilościowych zaprezentowanych w Rozdziale 4. poszukiwano odpowiedzi na postawione pytania. Główne pytanie badawcze brzmiało: *Jakie są główne przyczyny braku emocjonalnej więzi między matkami a ich dziećmi w wieku szkolnym?* Wyniki uzyskane w przeprowadzonych testach psychometrycznych jednoznacznie wskazały na istnienie zależności pomiędzy czynnikami takimi jak temperament dzieci oraz matek, samoocena, styl radzenia sobie ze stresem, kompetencje społeczne, inteligencja emocjonalna, a trudnościami w budowaniu więzi emocjonalnej przez badane matki. Na podstawie zgromadzonych danych uzyskano odpowiedź na postawione pytanie badawcze – brak więzi emocjonalnej matek z dziećmi w wieku szkolnym wynika z wieloczynnikowej interakcji badanych czynników.

Pierwsze z pytań szczegółowych brzmiało: *Jak doświadczenia z dzieciństwa matek wpływają na ich zdolność do tworzenia więzi emocjonalnych z dziećmi?* Uzyskane odpowiedzi z przeprowadzonych wywiadów wskazały, że brak pozytywnych wzorców relacyjnych w dzieciństwie badanych skutkowało trudnością w odpowiadaniu na potrzeby emocjonalne dziecka oraz skłonnością do traktowania relacji rodzicielskiej w sposób zadaniowy, bez zaangażowania uczuć. Ponadto, niskie wyniki w obszarze kompetencji społecznych, uzyskane w *Kwestionariuszu Kompetencji Społecznych (KKS)*, były spójne z doświadczeniami matek z dzieciństwa, wskazując, że brak pozytywnych wzorców relacyjnych mógł przyczynić

się do deficytów w zakresie umiejętności społecznych i emocjonalnych w dorosłości. Odpowiadając na postawione pytanie, doświadczenia z dzieciństwa wpływały na zdolność matek do tworzenia pozytywnych więzi z dziećmi poprzez kształtowanie ich stylu przywiązania, mechanizmów regulacji emocji oraz poziomu kompetencji w roli matki.

Weryfikacja kolejnego pytania: *Jak matki deklarujące brak więzi emocjonalnej postrzegają swoje kompetencje rodzicielskie?* oparta została na podstawie danych uzyskanych w wywiadach półustrukturyzowanych, wyników *Kwestionariusza Kompetencji Społecznych (KKS)*, *Kwestionariusza Samooceny Rosenberga (SES)* oraz autorskiego *Kwestionariusza Ankiety Własnej – Relacja Matki z Dzieckiem*. Analiza zebranych danych wykazała, że matki deklarujące brak więzi emocjonalnej wobec dziecka miały zróżnicowane postrzeganie własnych kompetencji rodzicielskich, przy czym można wyróżnić dwie dominujące postawy:

1. **Umniejszanie trudnościom i racjonalizacja braku więzi** – część badanych matek wykazywała tendencję do obiektywizacji i dystansowania się od aspektu związanego z uczuciami relacji z dzieckiem. W ich narracjach dominowało przekonanie, że kompetencje rodzicielskie sprowadzają się do zapewnienia dziecku odpowiednich warunków materialnych i edukacyjnych, podczas gdy aspekty emocjonalne uznawano za mniej istotne.
2. **Poczucie niekompetencji i obniżona pewność siebie w roli matki** – druga grupa badanych przejawiała silne poczucie winy i wątpliwości dotyczące własnych kompetencji rodzicielskich. Matki te wyrażały obawy, czy są w stanie odpowiednio wspierać swoje dziecko.

Wyniki *Kwestionariusza Kompetencji Społecznych (KKS)* wskazały, że matki o niższym poziomie kompetencji społecznych miały większe trudności w komunikacji i wchodzeniu w interakcje z dzieckiem. Odpowiadając na drugie pytanie szczegółowe, badane matki deklarujące brak poczucia przywiązania postrzegały swoje kompetencje rodzicielskie na dwa sposoby: jako wystarczające, lecz skupione na aspekcie zadaniowym (umniejszanie trudnościom) lub jako niewystarczające, wynikające z poczucia niekompetencji i niskiej pewności siebie.

Następnym krokiem była weryfikacja pytania badawczego, brzmiącego: *Czy cechy temperamentu matki wpływają na ich zdolność do budowania więzi emocjonalnej?* Dane uzyskane z *Kwestionariusza Temperamentu (EAS-D)* wykazały, że matki różnią się pod względem reaktywności emocjonalnej, towarzyskości oraz poziomu aktywności, co bezpośrednio przekładało się na jakość ich relacji z dzieckiem. W szczególności, matki,

które uzyskały wysokie wyniki w skali negatywnej emocjonalności, częściej deklarowały trudności w budowaniu bliskiej więzi. Z kolei matki, które uzyskały wysokie wyniki w skali aktywności, wykazywały większą skłonność do angażowania się w interakcje z dzieckiem. Dodatkowo, wyniki w skali towarzyskości wskazywały, że matki, które cechowały się większą otwartością na kontakt społeczny, częściej wykazywały gotowość do interakcji emocjonalnych z dzieckiem, natomiast matki o niskim poziomie towarzyskości preferowały zachowywać dystans. Odpowiadając na trzecie pytanie szczegółowe: Wyniki badań potwierdziły, że cechy temperamentu matek, w tym poziom negatywnej emocjonalności, aktywności i towarzyskości, wpływają na ich zdolność do budowania więzi emocjonalnej z dzieckiem.

Kolejne szczegółowe pytanie badawcze, postawione w tej pracy brzmiało: *Czy cechy temperamentu dziecka wpływają na zdolność matek do budowania więzi emocjonalnej?* Wyniki uzyskane z *Kwestionariusza Temperamentu (EAS-C)* wykazały, że dzieci oceniane przez swoje matki jako wysoko reaktywne emocjonalnie, czyli przejawiające częste i intensywne reakcje emocjonalne, były postrzegane jako bardziej wymagające w codziennych interakcjach. Dzieci te miały tendencję do częstych zmian nastroju, wybuchów emocjonalnych oraz dużej potrzeby uwagi, co było odbierane przez matki jako dodatkowe źródło stresu. Z kolei dzieci o niższym poziomie reaktywności emocjonalnej, które przejawiały spokojniejsze usposobienie i mniejszą potrzebę stałego kontaktu, były częściej akceptowane przez matki jako mniej wymagające w codziennych interakcjach. Odpowiedź na czwarte pytanie szczegółowe jest następująca: Cechy temperamentu dziecka mają znaczący wpływ na zdolność matek do budowania więzi emocjonalnej.

Następne, postawione pytanie szczegółowe brzmiało: *Czy umiejętności radzenia sobie ze stresem wpływają na tworzenie więzi emocjonalnej między matką a dzieckiem?* Wyniki uzyskane z *Kwestionariusza Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych (CISS)* wskazały, że matki, które częściej stosowały styl unikowy, miały większe trudności w budowaniu więzi emocjonalnej. Unikanie problemów, odsuwanie myśli od trudności oraz poszukiwanie czynności zastępczych prowadziły do emocjonalnego dystansu w relacji z dzieckiem. Z kolei matki, które częściej stosowały zadaniowy styl radzenia sobie, charakteryzowały się większym poziomem aktywnego angażowania się w rozwiązanie problemu, wykazując większą skłonność do poszukiwania rozwiązań oraz podejmowania działań w celu poprawy relacji z dzieckiem. Odpowiedź na piąte pytanie badawcze jest twierdząca: Umiejętności radzenia sobie ze stresem mają wpływ na zdolność matek do budowania więzi emocjonalnej z dzieckiem.

Ostatnie pytanie badawcze brzmiało następująco: *Jakie formy wsparcia psychologicznego, zdaniem matek, mogłyby być skuteczne w przewyżczeniu trudności w budowaniu więzi z dziećmi?* Na podstawie analizy uzyskanych wyników zidentyfikowano trzy formy wsparcia psychologicznego, które zdaniem badanych matek mogłyby być najbardziej efektywne w przewyżczeniu trudności w budowaniu więzi emocjonalnej:

- Indywidualna pomoc psychologiczna dostosowana do potrzeb matek.
- Grupy wsparcia dla matek o podobnych doświadczeniach.
- Edukacja psychologiczna i rozwijanie kompetencji emocjonalnych.

Dodatkowo, analiza korelacji wykazała związek między samooceną (SES) a inteligencją emocjonalną (INTE, czynnik I) – matki o wyższej samoocenie lepiej radziły sobie z emocjami, co mogło wpływać na ich relacje z dzieckiem. Styl radzenia sobie ze stresem skoncentrowany na zadaniu (SSZ) wykazywał tendencję do ujemnej zależności z inteligencją emocjonalną (INTE, czynnik II), sugerując, że skupienie na działaniu ogranicza uwzględnianie aspektów emocjonalnych. Ponadto, wyższy poziom niezadowolenia (EAS) ukazał możliwy związek z lepszym rozumieniem emocji innych, co sugeruje rolę mechanizmów obronnych lub brak satysfakcji z roli matki w trudnościach z budowaniem więzi. Hierarchiczna analiza skupień metodą Warda pozwoliła na wyodrębnienie grup matek o podobnych wzorcach funkcjonowania emocjonalnego i społecznego. Zidentyfikowane klasterki wskazały, że matki z unikowym stylem przywiązania cechowały się wyższym poziomem unikania bliskości, niższą inteligencją emocjonalną oraz deficytami w kompetencjach społecznych. W drugiej grupie znalazły się matki o ambiwalentnym stylu przywiązania, dla których charakterystyczne były wahania emocjonalne oraz trudności w radzeniu sobie ze stresem. Wyniki tej analizy potwierdziły, że brak poczucia przywiązania w relacji matek z dziećmi nie jest zjawiskiem jednorodnym.

W kontekście przeprowadzonych badań własnych należy jednak podkreślić, że uzyskane rezultaty nie mogą być uogólnione dla wszystkich matek, które deklarują niedoświadczanie poczucia przywiązania wobec własnych dzieci.

Zakończenie

Niniejszy projekt badawczy miał na celu analizę przyczyn braku poczucia przywiązania matek wobec dzieci w wieku szkolnym, uwzględniając ich wcześniejsze doświadczenia oraz czynniki psychologiczne mogące wpływać na trudności w budowaniu relacji rodzicielskich. Projekt badawczy miał charakter eksploracyjny, co oznacza, że nie formułowano wstępnych hipotez ze względu na ograniczoną ilość wcześniejszych badań na ten temat. Badania zostały skierowane do matek, które deklarowały brak emocjonalnego przywiązania do swoich dzieci, a ich relacja z dzieckiem charakteryzowała się dystansem emocjonalnym. Zastosowanie metody wielokrotnego studium przypadku umożliwiło pogłębioną analizę indywidualnych historii pięciu matek i wyodrębnienie mechanizmów, które mogą leżeć u podstaw tego zjawiska.

Jak już zostało wspomniane, definicją poczucia przywiązania jest fundamentalna i trwałą więź, zapewniająca jednostce poczucie bezpieczeństwa oraz regulację emocji (Nijssens i in., 2018). Teoria przywiązania Bowlby'ego (1997) odnosi się do znaczenia wczesnych relacji z opiekunem jako czynnika kształtującego wzorce emocjonalne i interpersonalne, wpływające na zdolność jednostki do budowania bliskich relacji w dorosłości. Badania potwierdziły (Mikulincer i Shaver, 2014), że osoby, które w dzieciństwie doświadczyły relacji pozbawionych ciepła i bliskości, często nieświadomie powielają ten schemat w dorosłym życiu, co utrudnia im nawiązanie więzi z własnym dzieckiem w przyszłości (2014). Rezultaty przeprowadzonych badań własnych wpisały się w szerszy nurt badań nad teorią przywiązania, dostarczając danych na temat czynników leżących u podstaw trudności w budowaniu relacji rodzicielskich. Analiza wywiadów oraz badań psychometrycznych potwierdziła, że brak więzi emocjonalnej nie jest świadomym wyborem matek, lecz konsekwencją ugruntowanych schematów funkcjonowania interpersonalnego. Wpływają na nie wczesne doświadczenia relacyjne, mechanizmy radzenia sobie ze stresem, poczucie własnej wartości oraz deficyty w zakresie kompetencji społecznych. W szczególności zaobserwowano istnienie transgeneracyjnego przekazu wzorców przywiązania – matki, które nie doświadczyły w dzieciństwie stabilnej i wspierającej relacji z rodzicami, napotykały trudności w budowaniu bliskości z własnym dzieckiem.

Na uwagę zasługuje głębia i wielowymiarowość zjawiska, jakim jest brak więzi emocjonalnej między matką a dzieckiem. Wyniki badań jednoznacznie wskazały, że relacja ta nie powstaje automatycznie, lecz jest wynikiem skomplikowanych procesów psychologicznych i społecznych. To, co powszechnie uznawane jest za „naturalną” więź, w rzeczywistości może

stanowić konstrukcję kruchą i podatną na wpływ wcześniejszych doświadczeń, wzorców emocjonalnych oraz mechanizmów radzenia sobie ze stresem. Szczególnej refleksji wymaga rola doświadczeń z dzieciństwa, które nie tylko kształtują jednostkę, ale także rezonują w kolejnych pokoleniach. Matki, doświadczając w dzieciństwie emocjonalnego dystansu, nieświadomie odtwarzają go w relacji z własnym dzieckiem, nie mając narzędzi do przełamania tego schematu. Nie można jednak mówić o braku więzi emocjonalnej jako o przejawie braku troski o dziecko. Rezultaty przeprowadzonych badań własnych podkreśliły, że zdystansowanie matek wynikało nie z zaniedbania w opiece nad dziećmi, lecz z niezdolności do bliskości emocjonalnej, zakorzenionej w ich wcześniejszych doświadczeniach, mechanizmach obronnych oraz temperamencie. Wiele matek odczuwało emocjonalne ograniczenia jako coś, nad czym nie mają kontroli, co jest efektem ich własnej historii, a nie świadomego wyboru.

W tym kontekście społeczna presja na bycie idealną matką to dodatkowy czynnik utrudniający kobietom zmagającym się z emocjonalnym dystansem otwarte przyznanie się do swoich trudności. Jak zauważyła Krause (2020), współczesna matka mierzy się z nierealnymi oczekiwaniami społecznymi – powinna być oddaną, czułą i zaangażowaną opiekunką, a jednocześnie przy tym spełniać się zawodowo i dbać o to, by możliwie zawsze wyglądać dobrze. Taki obraz *supermatki* sprawia, że kobiety doświadczające trudności w nawiązaniu więzi z dzieckiem postrzegają siebie jako *te gorsze*, dlatego wolą unikać wsparcia psychologicznego, żyjąc z poczuciem winy, w lęku przed ostracyzmem społecznym (2020). Ponadto, jak zaznaczyła Gajtkowska (2016), presja społeczna powoduje, że macierzyństwo przestaje być indywidualnym doświadczeniem, a staje się publicznie ocenianą rolą, dodatkowo pogłębiając dystans emocjonalny w relacji, która stanowi podstawę kształtowania tożsamości i zdolności do budowania przyszłych więzi.

Bibliografia

- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., Wall, S. (2015). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. East Sussex: Psychology Press.
- Bereza, B., Szymczuk, D. (2016). Psychologiczne uwarunkowania prawidłowych relacji w rodzinie. *Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio*, 28(4), 173-182.
<https://www.stowarzyszeniefidesetratio.pl/Presentations0/2016-09Bereza.pdf>
(25.10.2024).
- Bieńko, M. (2015). Perfekcyjna matka oraz bachor w poradnikach i bezradnikach współczesnej pop kultury. W: I. Taranowicz, S. Grotowska (red.), *Rodzina wobec wyzwań współczesności. Wybrane problemy* (s. 91-106). Kraków: Oficyna Wydawnicza Arboretum.
<https://repozytorium.uni.wroc.pl/dlibra/publication/66344/edition/64723/perfekcyjna-matka-oraz-bachor-w-poradnikach-i-bezradnikach-wspolczesnej-pop-kultury-bienko-mariola-orcid-0000-0001-9165-906x> (25.10.2024).
- Bowlby, E. J. M. (1997). *Attachment: Volume One of the Attachment and Loss Trilogy*. Londyn: Pimlico.
- Brzeziński, J. M. (2019). *Metodologia badań psychologicznych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Chrzan-Dętkoś, M., Bidzan, M., Zdolska-Wawrzkievicz, A. (2018). Więż z własną matką a stawanie się matką– zagadnienia teoretyczne. *Polskie Forum Psychologiczne*, 23(3), 557–571. DOI: 10.14656/PFP20180306 (27.10.2024).
- Cierpiąłkowska, L., Sęk, H. (red.). (2021). *Psychologia kliniczna*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Cooke, J. E., Racine, N., Plamondon, A., Tough, S., Madigan, S. (2019). Maternal adverse childhood experiences, attachment style, and mental health: Pathways of transmission to child behavior problems. *Child Abuse & Neglect*, 93, 27-37. DOI: 10.1016/j.chiabu.2019.04.011 (19.10.2024).
- Cudak, S. (2012). Znaczenie więzi emocjonalnych w rodzinie dla prawidłowego funkcjonowania dzieci. *Pedagogika Rodziny*, 2(4), 31-39.
<https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=831049> (28.10.2024).

- De Falco, S., Emer, A., Martini, L., Rigo, P., Pruner, S., Venuti, P. (2014). Predictors of mother–child interaction quality and child attachment security in at-risk families. *Frontiers in Psychology*, 5(898), 1-10. DOI: 10.3389/fpsyg.2014.00898 (17.10.2024).
- Feldman, R., Bakermans-Kranenburg, M. J. (2017). Oxytocin: a parenting hormone. *Current Opinion in Psychology*, 15, 13-18. DOI: 10.1016/j.copsyc.2017.02.011 (30.10.2024).
- Fitzgerald, M. (2020). *Criticism of Attachment Theory*. Dublin: Trinity College. DOI: 10.13140/RG.2.2.24012.77445 (18.10.2024).
- Fundacja Pomagam.pl, SWPS Innowacje. (2024). *Ważne słowa na P: O pieniądzach, psychoterapii i psychiatrii w Polsce*.
https://static.pomagam.pl/static/img/fundacja_pomagam/campaigns/mental_health/wazne_slowa_na_P_raport_Fundacja_Pomagam_pl.pdf (17.02.2025).
- Gajda, E., Biskupek-Wanot, A. (2020). Stres i jego skutki. W: A. Biskupek-Wanot, B. Wanot, K. Kasprowska-Nowak (red.), *Aktywność fizyczna i problematyka stresu* (s. 84-93). Częstochowa: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza. DOI: 10.16926/afips.2020.07 (26.10.2024).
- Gajtkowska, M. (2014). Pełnienie roli matki jako obszar wsparcia. *Kultura-Społeczeństwo-Edukacja*, 2(6), 25-39. <https://bibliotekanauki.pl/articles/645123> (24.10.2024).
- Gajtkowska, M. (2016). Rola matki jako obszar dylematów współczesnych kobiet. Badania własne. *Przegląd Pedagogiczny*, 1(13), 77-90.
<http://repozytorium.ukw.edu.pl/handle/item/3696> (26.10.2024).
- Golds, L., De Kruiff, K., Macbeth, A. (2020). Disentangling genes, attachment, and environment: A systematic review of the developmental psychopathology literature on gene–environment interactions and attachment. *Cambridge University Press*, 32(1), 357-381. DOI: 10.1017/S0954579419000142 (18.10.2024).
- Gov.pl. (2025). *Skorzystaj z pomocy w opiece nad dziećmi oraz w ich wychowaniu*. Pobrane z: <https://www.gov.pl/web/gov/skorzystaj-z-pomocy-w-opiece-nad-dziecmi-oraz-w-ich-wychowaniu> (16.02.2025).
- Grzegorzewska, I., Cierpiąłkowska, L., Borkowska, A. R. (red.) (2020) *Psychologia kliniczna dzieci i młodzieży*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

- Heszen-Celińska, I., Sęk H. (2020). *Psychologia zdrowia*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Howells, L. (2022). *Understanding Your 7 Emotions CBT for Everyday Emotions and Common Mental Health Problems*. Nowy Jork: Routledge.
- Izydorczyk, B., Dobrowolska, M. (2016). Wzorce więzi emocjonalnej w dzieciństwie a relacje społeczne w rodzinie i pracy osoby dorosłej. *Spółeczeństwo i Edukacja*, 1(20), 437-446. http://www.humanum.org.pl/images/SiE/SiE_1_2016.pdf (28.10.2024).
- Józefik, B., Iniewicz, G. (red.) (2016). *Koncepcja przywiązania od teorii do praktyki klinicznej*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Kadosh-Laor, T., Israeli-Ran, L., Shalev, I., Uzefovsky, F. (2023). Empathy and parenthood: The moderating role of maternal trait empathy on parental burnout. *British Journal of Psychology*, 114(3), 605-620. DOI: 10.1111/bjop.12640 (19.10.2024).
- Klemfuss, J. Z., Wallin A. R., Quas, J. A. (2018). Attachment, household chaos, and children's health. *Families, Systems, & Health*, 36(3), 303-314. DOI: 10.1037/fsh0000303. (18.10.2024).
- Komorowska-Pudło, M. (2020). Psychospołeczne uwarunkowania postaw młodych dorosłych wobec rodzicielstwa. *Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio*, 43(3), 33-50. DOI: 10.34766/fetr.v43i3.332 (25.10.2024).
- Krause, E., (2020). Współczesna kobieta w kontekście macierzyństwa i roli matki. *Wychowanie w Rodzinie*, 22(1), 31-56. DOI: 10.34616/wwr.2020.1.031.056 (27.10.2024).
- Lansford, J. E., Zietz, S., Al-Hassan, S. M., Bacchini, D., Bornstein, M. H., Chang, L., Deater-Deckard, K., Di Giunta, L., Dodge, K. A., Gurdal, S., Liu, Q., Long, Q., Oburu, P., Pastorelli, C., Skinner, A.T., Sorbring, E., Tapanya, S., Steinberg, L., Uribe Tirado, L. M., Yotanyamaneewong, S., Alampay, L. P. (2021). Culture and Social Change in Mothers' and Fathers' Individualism, *Collectivism and Parenting Attitudes*, 10(12), 459-467. DOI: 10.3390/socsci10120459 (19.02.2025).
- Lee, E., Bristow, J., Faircloth, Ch., Macvarish, J. (2023). *Parenting Culture Studies*. Londyn: This Palgrave Macmillan.

- Lebert-Charron, A., Dorard, G., Boujut, E., Wendland, J. (2018). Maternal Burnout Syndrome: Contextual and Psychological Associated Factors. *Frontiers in Psychology*, 9(885), 1-12. DOI: 10.3389/fpsyg.2018.00885 (20.10.2024).
- Luyten, P., Mayes, L. C., Fonagy, P., Target, M., Blatt, S. J. (2016). *Handbook of Psychodynamic Approaches to Psychopathology*. Nowy Jork: Guilford Press.
- Maciąg-Budkowska, M., Rzepa, T. (2017). Jaka jest „idealna matka”? Rozumienie roli matki przez współczesne kobiety. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J. Paedagogia-Psychologia*, 30(3), 93-107. DOI: 10.17951/j.2017.30.3.93 (30.10.2024).
- Marchwicki, P. (2004). Psychospołeczne uwarunkowania stylów przywiązania. *Studia Psychologica*, 5, 35-56.
https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Studia_Psychologica/Studia_Psychologica-r2004-t-n5/Studia_Psychologica-r2004-t-n5-s35-56/Studia_Psychologica-r2004-t-n5-s35-56.pdf (18.10.2024).
- Matysiak-Błaszczak, A., Jankowiak, B. (2017). Znaczenie relacji przywiązania w cyklu życia człowieka. Analiza wybranych aspektów bliskich relacji. *Studia Edukacyjne*, 44, 195–208. DOI: <https://doi.org/10.14746/se.2017.44.12> (28.10.2024).
- Melka-Roszczyk, M. (2021). Znaczenie stylu przywiązania w rozwoju i życiu człowieka. *Psychologia w Praktyce*, 27, 6-9.
- Mikolajczak, M., Roskam, I. (2020). Parental burnout: Moving the focus from children to parents. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 174, 7-13. DOI: 10.1002/cad.20376 (20.10.2024).
- Moreira, H., Gouveia, M. J., Carona, C., Silva, N., Canavarro, M. C. (2015). Maternal attachment and children's quality of life: The mediating role of self-compassion and parenting stress. *Journal of Child and Family Studies*, 24(8), 2332–2344. DOI: 10.1007/s10826-014-0036-z (19.10.2024).
- Nijssens, L., Bleys, D., Casalin, S., Vliegen, N., Luyten, P. (2018). Parental attachment dimensions and parenting stress: The mediating role of parental reflective functioning. *Journal of Child and Family Studies*, 27(6), 2025–2036. DOI: 10.1007/s10826-018-1029-0 (24.10.2024).

- Ou, Ch. H., Hall, W. A. (2018). Anger in the context of postnatal depression: An integrative review. *Birth*, 45(4), 329-489. DOI: 10.1111/birt.12356 (17.10.2024).
- Plopa, M. (2019). O wrodzonej potrzebie doświadczania podmiotowości i miłości: perspektywa teorii przywiązania. *Studia Elbląskie*, 20, 485-501.
<https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-issn-1507-9058-year-2019-volume-20-article-a470ec84-3739-37e2-9caa-14ac5d730b87> (24.10.2024).
- Risi, A., Pickard, J. A., Bird, A. L. (2021). The implications of parent mental health and wellbeing for parent-child attachment: A systematic review. *PLoS ONE*, 16(12), 1-27. DOI: 10.1371/journal.pone.0260891 (26.10.2024).
- Roskam, I., Brianda, M. E., Mikolajczak, M. (2018). A Step Forward in the Conceptualization and Measurement of Parental Burnout: The Parental Burnout Assessment (PBA). *Frontiers in Psychology*, 9(758), 1-12. DOI: 10.3389/fpsyg.2018.00758 (17.10.2024).
- Rost, K., Ziegenhain, U., Fegert, J. M., Buchheim, A., Köhler-Dauner, F. (2024). Maternal insecure attachment representation as a long-term risk factor for disrupted mother-child-interaction and child mental health. *BMC Psychology*, 12(1), 385-398. DOI: 10.1186/s40359-024-01874-8 (20.10.2024).
- Shaver, P., Mikulincer, M. (2014). Adult attachment strategies and the regulation of emotion. W: J. J. Gross (red.), *Handbook of emotion regulation* (s. 446–465). Nowy Jork: The Guilford Press.
https://www.researchgate.net/publication/309905037_Adult_attachment_strategies_and_the_regulation_of_emotion (17.10.2024).
- Stepaniuk, J. (2019). Kryzys czasu w rodzinie jako generator zaniedbania emocjonalnego dziecka. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 18(1), 83-103.
<https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-9af00c2f-0cd8-4bef-95fc-ecc3dba059aa> (19.10.2024).
- Strathearn, J. (2011). Maternal Neglect: Oxytocin, Dopamine and the Neurobiology of Attachment. *Journal of Neuroendocrinology*, 23(11), 1054–1065. DOI: 10.1111/j.1365-2826.2011.02228.x (20.10.2024).
- Styła, R., Makoveychuk, O. (2018). Psychometric properties of childhood experiences questionnaire (CEQ-58) used to assess the intensity of traumatic experiences from

- childhood and adolescence – preliminary elaboration. *Advances in Psychiatry and Neurology/Postępy Psychiatrii i Neurologii*, 27(1), 15-30. DOI: 10.5114/ppn.2018.75538 (29.10.2024).
- Szabó, B., Miklósi, M. (2022). The relationship between mothers' attachment style, mindful parenting, and perception of the child. *European Psychiatry*, 1(65), 351–352. DOI: 10.1192/j.eurpsy.2022.893 (13.11.2024).
- Szczepaniak, A. (2016). Zaburzenia więzi jako efekt wczesnodziecięcego krzywdzenia dziecka. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 15(3), 74-90.
https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Dziecko_Krzywdzone_teor_badania_praktyka/Dziecko_Krzywdzone_teor_badania_praktyka-r2016-t15-n3/Dziecko_Krzywdzone_teor_badania_praktyka-r2016-t15-n3-s74-90/Dziecko_Krzywdzone_teor_badania_praktyka-r2016-t15-n3-s74-90.pdf
(28.10.2024).
- Szczygieł, D. (2023). Wypalenie rodzicielskie - uwarunkowania i konsekwencje. W: L. Bakiera (red.), *Rodzicielstwo w zmieniającym się świecie* (s. 37-48). Gniezno: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.
https://www.researchgate.net/publication/367053099_Wypalenie_rodzicielskie_-_uwarunkowania_i_konsekwencje (27.10.2024).
- Szymańska, A., Aranowska, E. (2021). Stres rodzicielski, obojętność i wycofywanie się rodzica z relacji z dzieckiem: ujęcie strukturalne. *Psychiatria Polska*, 55(3), 675-699. DOI: 10.12740/PP/115967 (26.10.2024).
- Szymaniak, K. (2021). Rola matki w integralnym rozwoju i wychowaniu dziecka. *Paideia*, 3, 233-245. <https://collegiumverum.pl/wp-content/uploads/2021/05/Szymaniak.pdf> (26.10.2024).
- Trębicka, P. (2018). Wpływ prawidłowej więzi oraz miłości rodzicielskiej na dziecko, które doświadczyło zaniedbania. *Kwartalnik Naukowy Fides Et Ratio*, 34(2), 383-393.
<https://fidesetratio.com.pl/ojs/index.php/FetR/article/view/563> (27.10.2024).
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe (Dz. U. 2017 r. poz. 59).
<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170000059/U/D20170059Lj.pdf> (10.11.2024).

Wallin, D. J. (2011). *Przywiązanie w psychoterapii*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Yin, R. K. (2024). *Studium przypadku w badaniach naukowych: Projektowanie metody i zastosowania*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Spis tabel

Tabela 1 Wyniki A.N., Kwestionariusz Kompetencji Społecznych (KKS)	33
Tabela 2 Wyniki A.N., Kwestionariusz Temperamentu (EAS)	35
Tabela 3 Wyniki A.N., Kwestionariusz Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych (CISS)	36
Tabela 4 Wyniki A.N., Kwestionariusz Inteligencji Emocjonalnej (INTE)	37
Tabela 5 Wyniki B.K., Kwestionariusz Kompetencji Społecznych (KKS)	40
Tabela 6 Wyniki B.K., Kwestionariusz Temperamentu (EAS)	41
Tabela 7 Wyniki B.K., Kwestionariusz Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych (CISS)	42
Tabela 8 Wyniki B.K., Kwestionariusz Inteligencji Emocjonalnej (INTE)	42
Tabela 9 Wyniki E.K., Kwestionariusz Kompetencji Społecznych (KKS)	45
Tabela 10 Wyniki E.K., Kwestionariusz Temperamentu (EAS)	46
Tabela 11 Wyniki E.K., Kwestionariusz Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych (CISS)	47
Tabela 12 Wyniki E.K., Kwestionariusz Inteligencji Emocjonalnej (INTE)	47
Tabela 13 Wyniki K.W., Kwestionariusz Kompetencji Społecznych (KKS)	50
Tabela 14 Wyniki K.W., Kwestionariusz Temperamentu (EAS)	51
Tabela 15 Wyniki K.W., Kwestionariusz Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych (CISS)	51
Tabela 16 Wyniki K.W., Kwestionariusz Inteligencji Emocjonalnej (INTE)	52
Tabela 17 Wyniki M.S., Kwestionariusz Kompetencji Społecznych (KKS)	55
Tabela 18 Wyniki M.S., Kwestionariusz Temperamentu (EAS)	56
Tabela 19 Wyniki M.S., Kwestionariusz Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych (CISS)	57

Tabela 20 Wyniki M.S., Kwestionariusz Inteligencji Emocjonalnej (INTE)
.....57

Spis wykresów

Wykres 1. Czynniki wspólne badanych matek.....	60
Wykres 2. Zróżnicowanie wyników wśród badanych matek	63
Wykres 3. Korelacja samooceny (SES) z czynnikiem I kwestionariusza INTE	66
Wykres 4. Korelacja stylu skoncentrowanego na zadaniu (CISS) z czynnikiem II kwestionariusza INTE	67
Wykres 5. Korelacja samooceny z czynnikiem I Kwestionariusza INTE.....	68
Wykres 6. Dendrogram – Typologia badanych matek, hierarchiczna analiza skupień metodą Warda.....	69

Załączniki

Załącznik nr 1. Kwestionariusz Ankiety Własnej - Relacja Matki z Dzieckiem

Załącznik nr 2. Scenariusz wywiadu półstrukturyzowanego

